

Håndtering af bekymrende fravær i folkeskolen

Analyse & Tal har undersøgt klasselæreres arbejde med opsporing og håndtering af bekymrende fravær i folkeskolen. Denne rapport formidler undersøgelsens resultater og belyser klasselærernes eget perspektiv på deres arbejde med bekymrende fravær.

Opdragsgiver til analysen er Børns Vilkår og Egmont Fonden.

&#

Om rapporten

Baggrund

Skolefravær i grundskolen kan have alvorlige konsekvenser for et barns trivsel, læring og udvikling. Der skal ikke mange dages fravær til, før elever mister store dele af deres skolegang. Blot to dages fravær om måneden bliver til 20 dages fravær på et skoleår. Og det bliver til ét skoleårs fravær over et skoleliv. Mere end 11 pct. af elever i folkeskolen havde i skoleåret 2019/2020 over 20 dages fravær (Børne- og Undervisningsministeriet, 2021).

VIVEs undersøgelse (2020) af bekymrende fravær viser, at et højt skolefravær giver dårligere resultater ved folkeskolens afgangsprøve. Samtidig viser analysen, at der er en meget høj korrelation i fravær for den enkelte elev over tid. Det betyder, at muligheden for at observere fraværet i fx 7. klasse er afgørende for at prædiktere fraværet i 8. klasse (VIVE, 2020). Andre undersøgelser viser, at fravær også kan have store sociale konsekvenser for det enkelte barn (Børns Vilkår, 2020).

Om rapporten

På trods af at der de senere år er kommet mere viden om skolefravær, er klasselærernes perspektiv ikke tidligere blevet undersøgt i en dansk kontekst. Dette vidensgab er baggrunden for indeværende undersøgelse, der afdækker klasselærernes arbejde med opsporing og håndtering af bekymrende fravær i folkeskolen. I rapporten undersøges klasselærernes perspektiver på årsager til, tidlige tegn på og håndteringen af bekymrende fravær. Klasselærernes perspektiver bidrager til forståelsen af, hvad bekymrende fravær er, hvad der kan være medvirkende årsager til det, og hvordan tidlige tegn kan komme til udtryk. Disse perspektiver er afgørende for indholdet og tilgangen i såvel forebyggende arbejde samt arbejdet med bekymrende fravær.

Analysen er en del af et større program "Hjælp til børn med bekymrende fravær" som er et partnerskab mellem Børns Vilkår og Egmont Fonden. Et af formålene i programmet er at indsamle og udbrede viden om bekymrende skolefravær. Denne rapport bidrager hertil ved – som den første undersøgelse i Danmark – at belyse klasselærernes perspektiver på arbejdet med bekymrende fravær.

Indhold

		SIDE
INTRODUKTION	#. Indledning og definition af bekymrende fravær	4-6
	0. Rapportens vigtigste indsigter	7-9
ANALYSE	1: Overordnede vurdering af arbejdet med bekymrende fravær	10-22
	2: Klasselærernes oplevede årsager til bekymrende fravær	23-33
	3: Fraværsregistrering og procedurer	34-46
	4: Indsatser der iværksættes	47-59
	5 Forudsætninger for arbejdet	60-76
	6: Rolle- & ansvarsfordeling	77-87
	7: Inddragelse af elever	88-95
	8: Samarbejdet med forældre	96-103
KONKLUSIONER	9: Analysens hovedkonklusioner & perspektivering	104-110
METODE	10: Analysedesign, deltagere & litteratur	111-129

INTRODUKTION

Indledning

Der kan være mange årsager til at børn og unge ikke kommer i skole, og det kan komme til udtryk på mange forskellige måder. I Børns Vilkår's rapport "Skolens tomme stole" bliver det dokumenteret, hvordan børn og unge kan gennemgå en gradvis udvikling fra skolegang til skolefravær. I begyndelsen kan børn være glade for at gå i skole, men over en længere periode kan de gradvist miste lysten til at komme af sted. Bekymrende fravær skal forstås i dette perspektiv: Selv små ændringer i adfærd kan være et signal om, at et barn har en spirende fraværproblematik (Børns Vilkår, 2020).

Bekymrende skolefravær er en kompleks problematik og bør undersøges ud fra et bredere perspektiv, hvor bl.a. kommuners og skolers forskellige praksisser også indgår. Komplexiteten er vigtigt at have in mente, når man udarbejder undersøgelser af klasselærernes arbejde med bekymrende fravær. Det er nemlig svært at undersøge, præcist hvilke tiltag og indsatser der iværksættes på de enkelte skoler, og hvilken effekt de forskellige tiltag har. For at tage højde for dette, er fokus i indeværende analyse at undersøge klasselærernes egne erfaringer og oplevelser med bekymrende fravær. Analysen afdækker overordnede tendenser i klasselærernes arbejde, men er ikke en fuldstændig kortlægning af, hvordan lærerne og skolerne forebygger, opsporer og håndterer bekymrende fravær.

Undersøgelsen er udført gennem en kombination af kvantitative og kvalitative metoder. For at præcisere og nuancere genstandsfeltet har vi indledt undersøgelsen med en litteraturgennemgang og interviews med fem klasselærere og syv vidensaktører på området. Indsigterne fra litteraturen og de kvalitative interviews informerede en spørgeskemaundersøgelse, som blev sendt ud til et tilfældigt udtræk på 4.135 medlemmer af Danmarks Lærerforening. Spørgeskemaundersøgelsen har en besvarelsesprocent på 21,84 pct. af besvarelserne er fra klasselærere, hvorfor respondenterne omtales som klasselærere gennemgående i rapporten (se uddybning i kapitel 10).

Spørgeskemaundersøgelsen havde åbne svarmuligheder, hvor deltagerne kunne give uddybende kommentarer. I alt er der kommet uddybende kommentarer fra 279 deltagere, hvilket har bidraget til den kvalitative analyse. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blev yderligere præsenteret for seks klasselærere fra undersøgelsen i opfølgende interviews. De seks klasselærere reflekterede over de foreløbige resultater i en hverdagskontekst og hjalp til at underbygge og udfordre spørgeskemaundersøgelsens resultater. Rapportens konklusioner bygger på det samlede datamateriale.

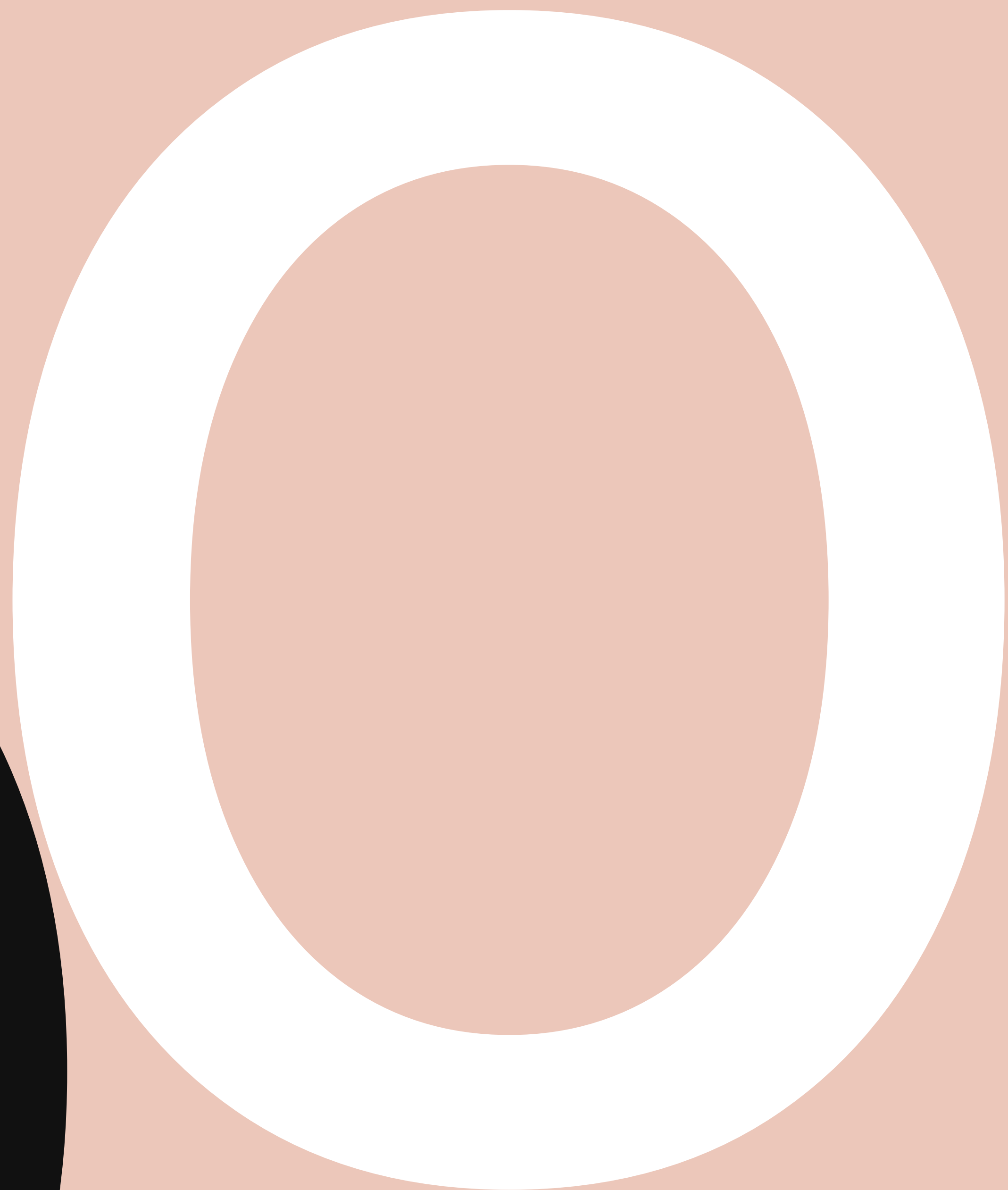
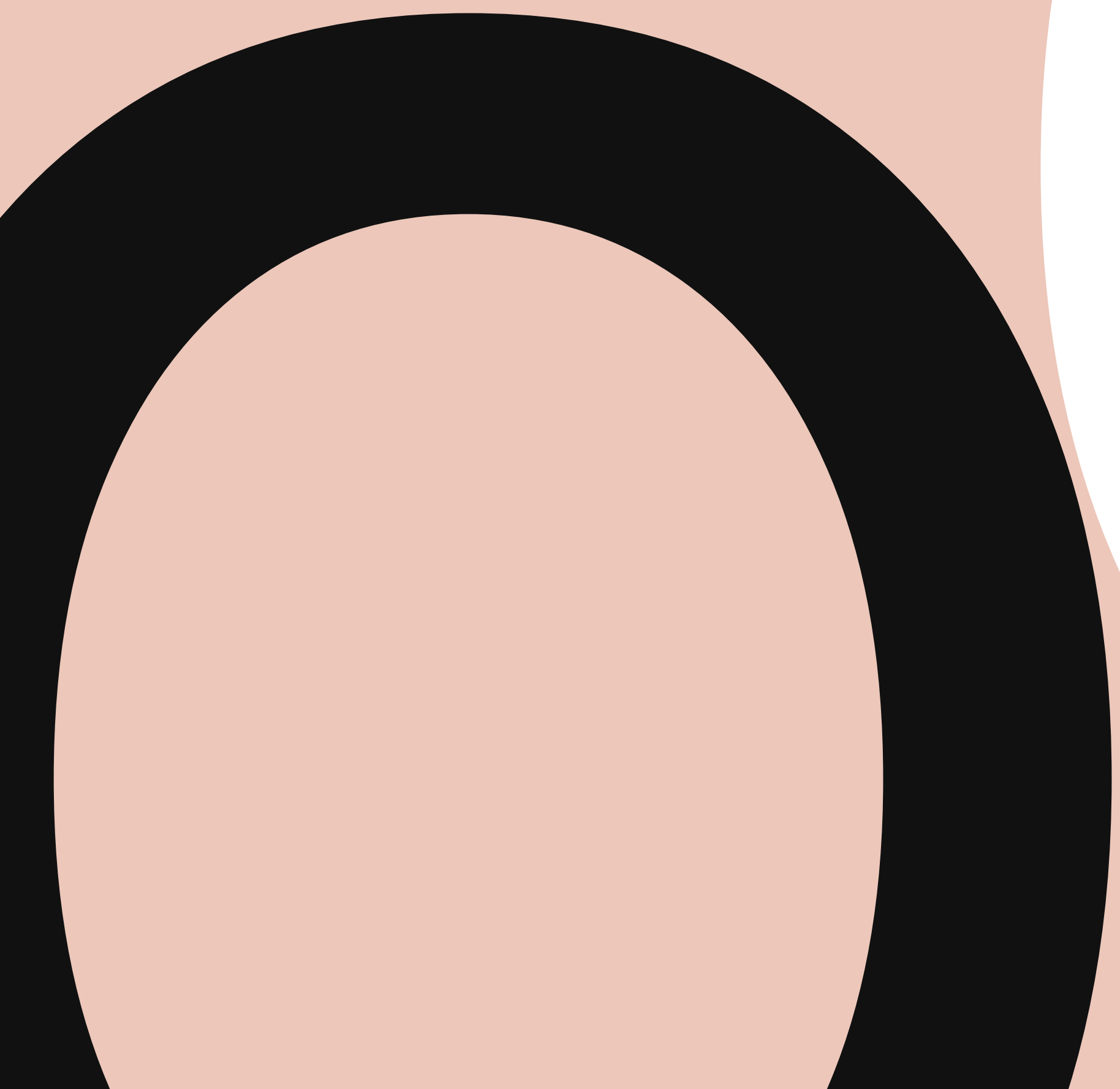
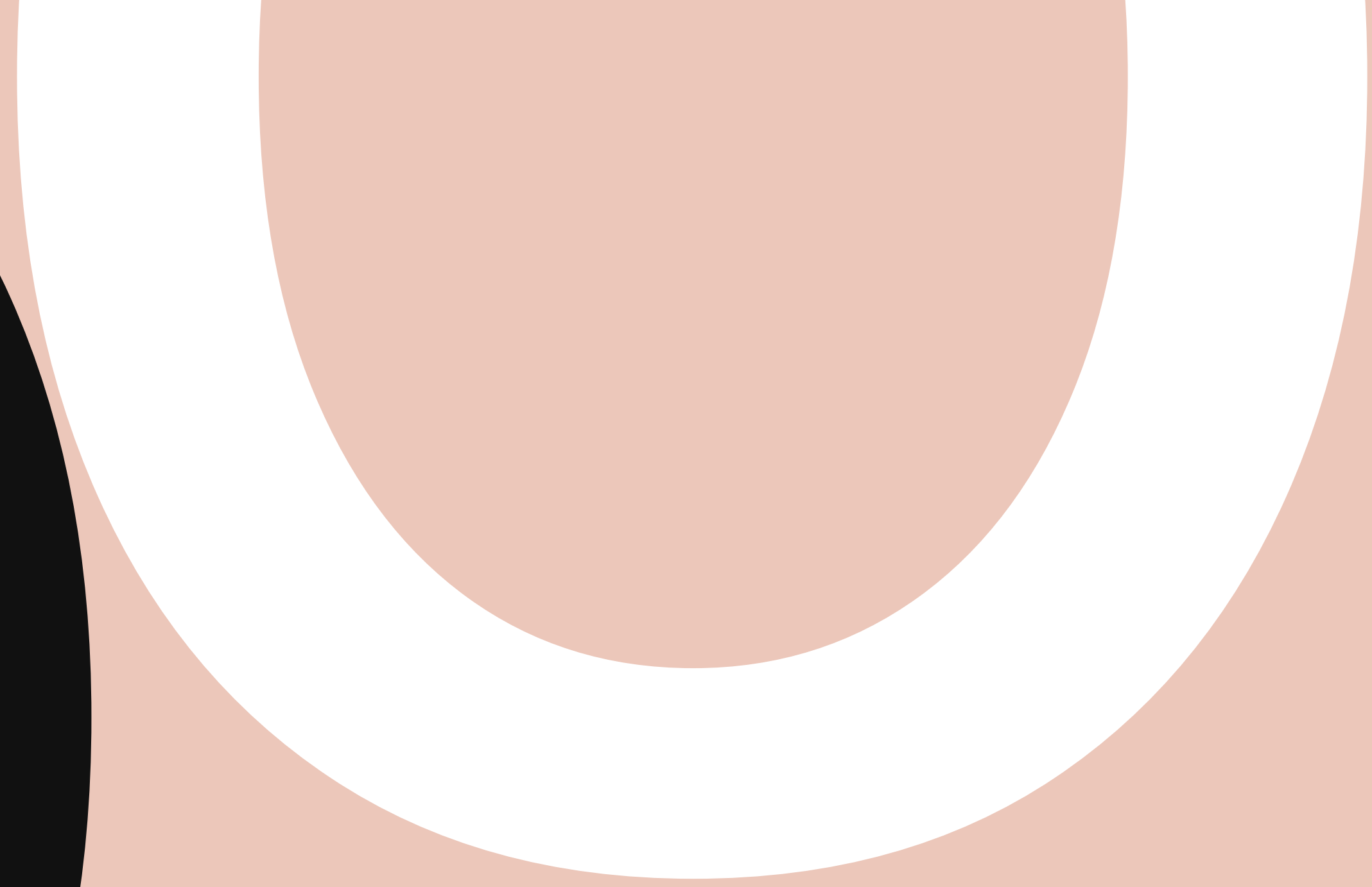
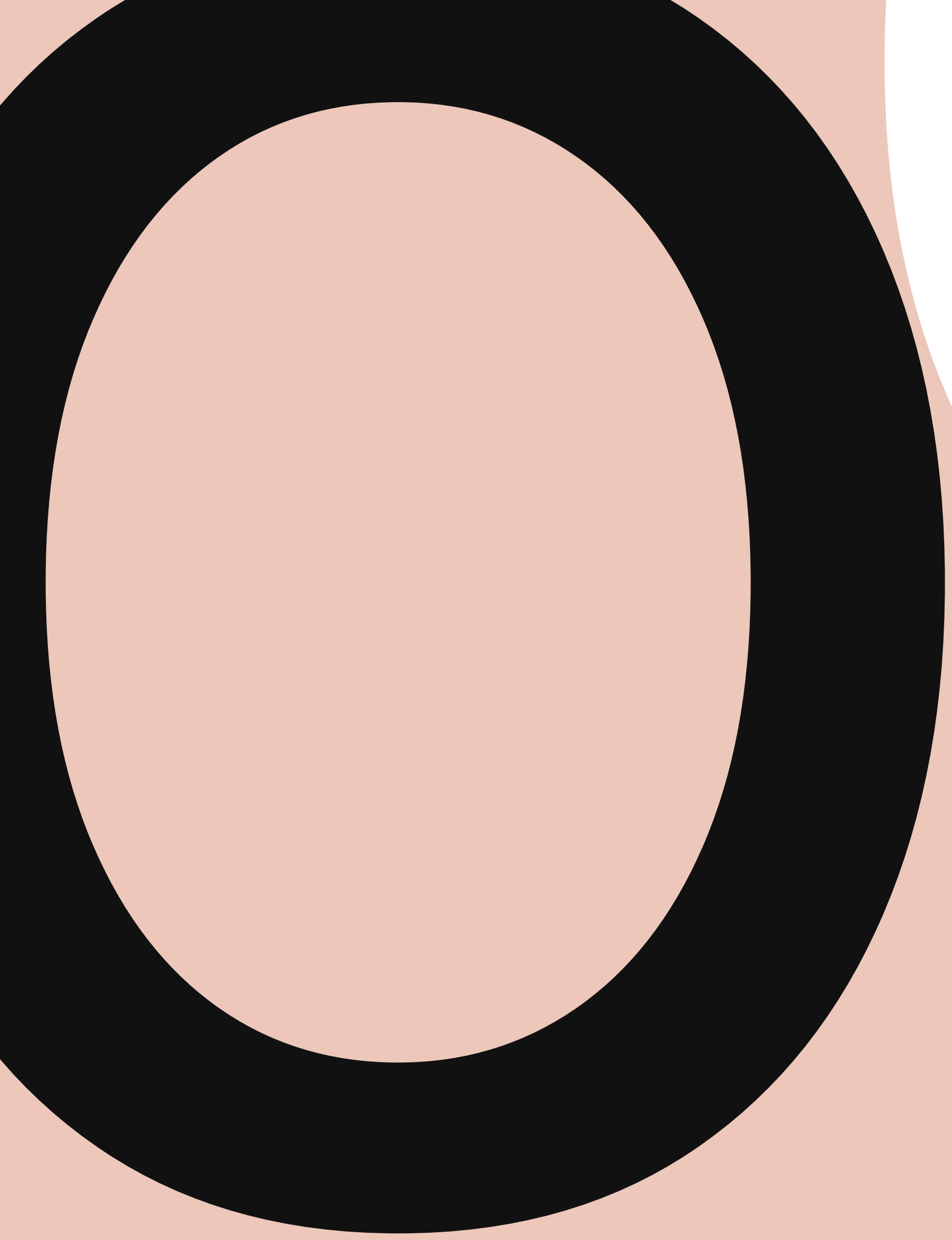
Definition af bekymrende fravær

Der eksisterer på nuværende tidspunkt ikke en officielt anerkendt definition af bekymrende fravær i Danmark. Begrebet bekymrende fravær bliver derfor brugt forskelligt, og fænomenet omtales til tider under andre betegnelser som fx problematisk fravær og skolevægring.

Bekymrende fravær defineres i denne undersøgelse som fravær, der giver anledning til bekymring for elevens trivsel, og som derfor kræver handling.

Om fraværet er bekymrende, er på nuværende tidspunkt baseret på en vurdering fra den enkelte skole. Skolernes vurdering bygger blandt andet på fraværets karakter og den enkelte elevs generelle trivsel og læring.

**Rapportens
vigtigste indsigter**

Manglende ressourcer

Det er en udbredt oplevelse blandt klasselærerne i undersøgelsen, at manglende ressourcer på de enkelte skoler er en udfordring ift. at kunne støtte og hjælpe elever med bekymrende fravær tilstrækkeligt. Et tværgående tema i undersøgelsen er, at mange klasselærere (64 pct.) oplever, at der ikke er tilstrækkelig tid til at tage hånd om den enkelte elevs trivsel, og 44 pct. oplever at manglende økonomiske ressourcer udfordrer arbejdet med bekymrende fravær på deres nuværende skole. Den kvalitative analyse viser, at flere klasselærere oplever at manglende socialpædagogiske kompetencer på skolerne også udfordrer håndteringen af bekymrende fravær.

Forældresamarbejdet

Analysen viser at forældre som udgangspunkt involveres, når en elev har bekymrende fravær. Der er dog forskel på, hvordan de involveres, og hvor godt klasselærerne vurderer de lykkes med at støtte og hjælpe forældrene. 52 pct. af klasselærerne oplever, at de mangler tid til at støtte forældre til elever, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær. 24 pct. af klasselærerne oplever, at de ikke er i stand til at støtte forældrene fx med konkrete værktøjer. Derudover har 34 pct. af klasselærerne behov for mere viden om samarbejdet med forældre omkring elevs mistrivsel og fravær.

Elevinddragelse

Analysen peger på, at inddragelse af barnets perspektiv, fx gennem en samtale med barnet, ikke er praksis blandt alle lærere. 69 pct. af klasselærerne svarer, at elevens selv inddrages ved bekymrende fravær. Jo ældre eleverne er, des hyppigere inddrages de i håndteringen af deres fravær. Ca. halvdelen af klasselærerne inddrager eleverne på andre måder. 43 pct. af klasselærerne efterspørger viden og redskaber til at praktisere inddragelse.

Oplevede årsager til fravær

Analysen viser, at klasselærerne i vid udstrækning oplever, at bekymrende fravær særligt handler om forhold uden for skolen. 47 pct. af klasselærerne peger på at personlige forhold hos eleven, fx lavt selvværd og usikkerhed, ofte eller altid er medvirkende årsager til bekymrende fravær. Henholdsvis 44, 35 og 34 pct. oplever at udfordringer i hjemmet, manglende forældreopbakning og psykisk funktionsnedsættelse hos eleven ofte eller altid er medvirkende årsager til bekymrende fravær. På den anden side opleves forhold på skolen sjældnere som årsager til bekymrende fravær.

Procedurer & registrering

Mange skoler har nedskrevne procedurer og retningslinjer for arbejdet med bekymrende fravær, og klasselærerne er overordnet tilfredse med procedureerne. Den kvalitative analyse peger dog på, at flere klasselærere efterspørger en klarere retning fra ledelsen i arbejdet med bekymrende fravær og mere detaljerede retningslinjer for, hvornår og hvordan der skal handles i de specifikke situationer. Ift. fraværsregistrering svarer 29 pct., at systemerne ikke indeholder retvisende typer af fravær. Derudover efterspørges en højere grad af automatik, mulighed for at skrive noter i systemerne og time-til-time registrering.

Indsatser

Analysen viser, at klasselærerne har erfaring med, at der typisk iværksættes individfokuserede indsatser når en elev har bekymrende fravær. Fx tilbydes eleven et pauserum (70 pct.), reducere af skoleskemaet (67 pct.) eller afskærmning/høreværn til eleven i klassen (44 pct.). Mange har dog også erfaring med at iværksætte trivselsfremmende aktiviteter (39 pct.). Den kvalitative analyse viser, at flere klasselærere har en oplevelse af at mangle kendskab til handlemuligheder for at lave forebyggende arbejde på skolen.

Lang ventetid

77 pct. af klasselærerne svarer, at der er lang ventetid på ekstern faglig bistand, fx PPR og socialrådgivere. 56 pct. af klasselærerne oplever at lange ventetider på bistand fra blandt andet PPR og socialrådgivere udfordrer deres arbejde med at håndtere bekymrende fravær. Den kvalitative analyse viser, at klasselærere oplever, at ventetider forhindrer dem i løbende sparring med fagpersonale. Ventetiderne opleves dermed også som en udfordring ift. at sikre, at eleverne får rettidig helhedsorienteret støtte og hjælp.

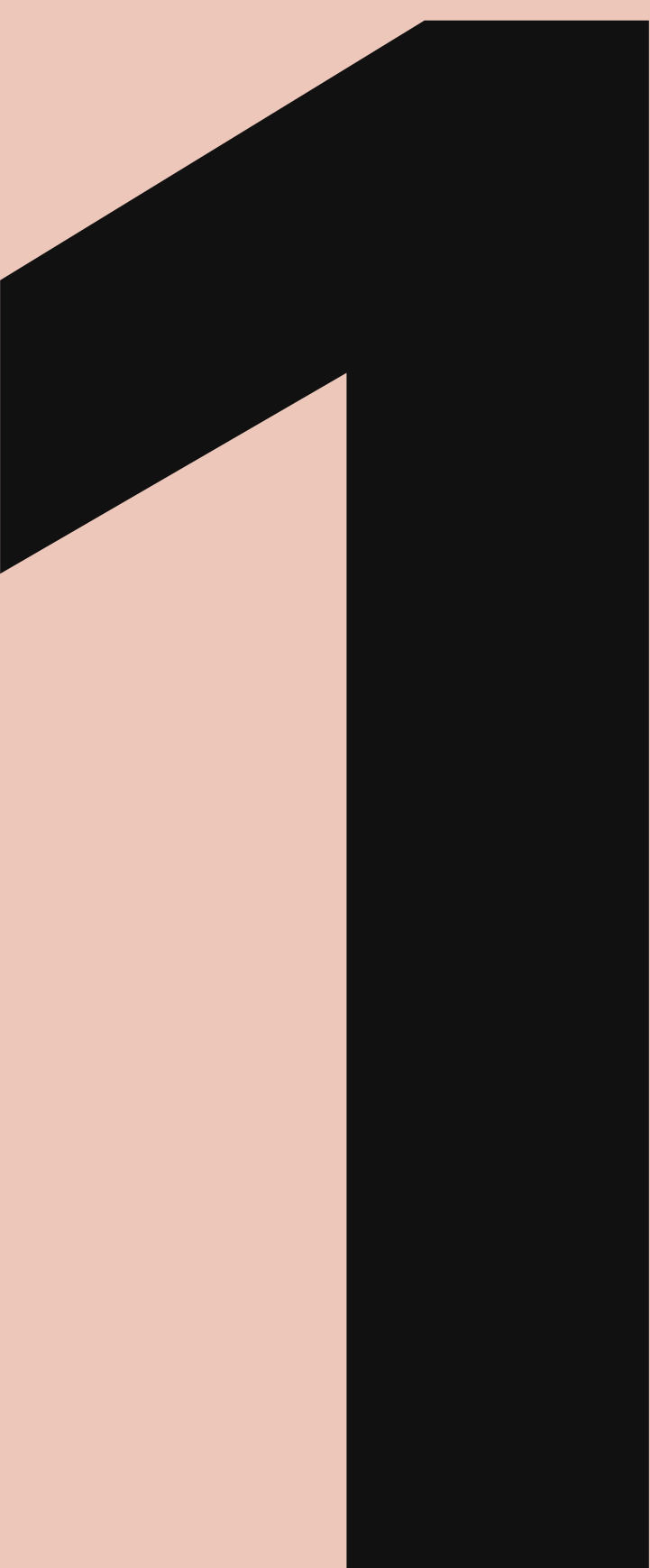
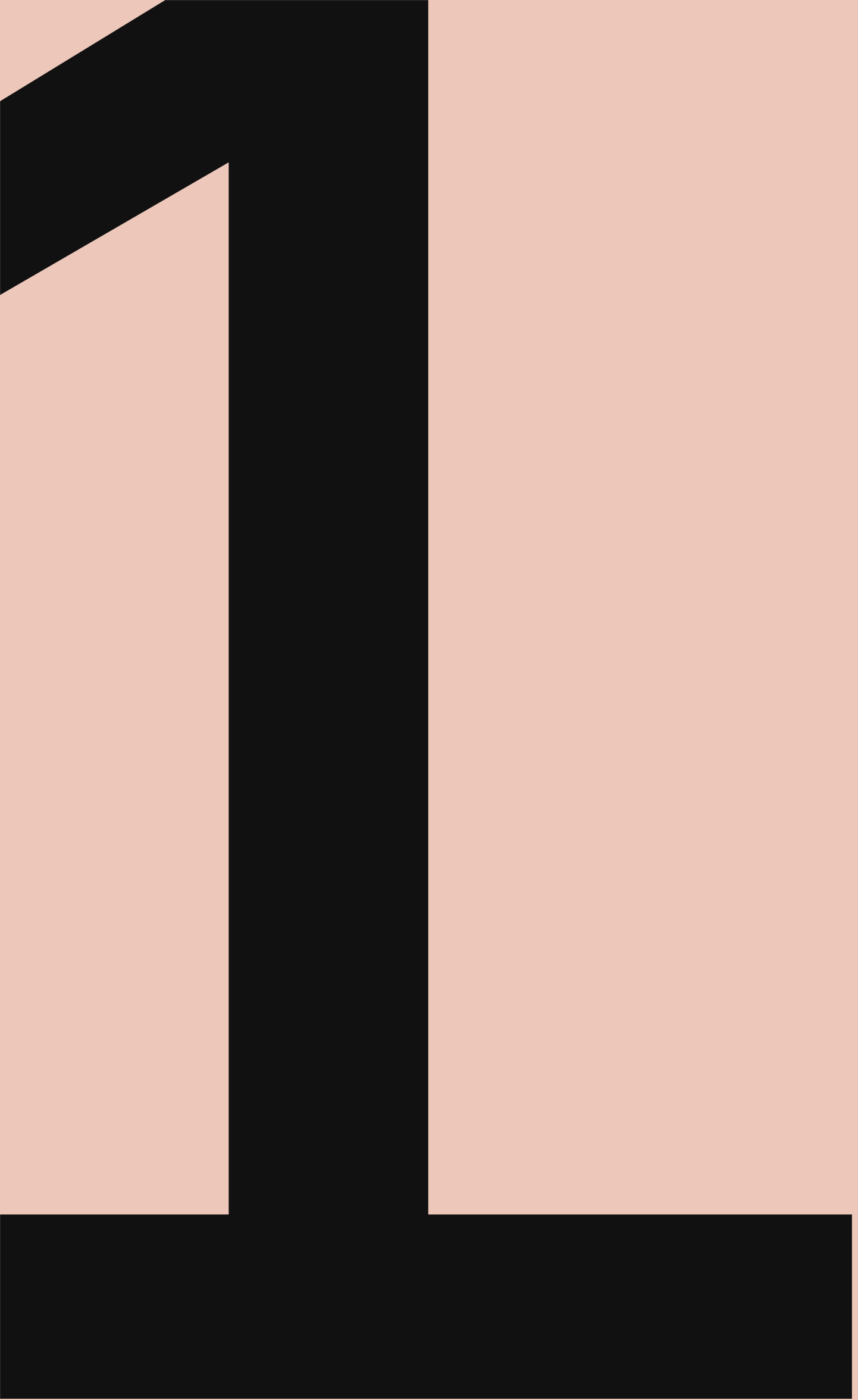

Underretninger

Underretninger er en del af arbejdet med bekymrende fravær for mange klasselærere. 65 pct. af klasselærerne beretter, at arbejdet med underretninger og redegørelser fylder en stor og u hensigtsmæssig del af deres arbejde, når elever har bekymrende fravær. Den kvalitative analyse viser, at flere klasselærere oplever, at de ikke får information om, hvad der igangsættes i kommunalt regi efter afsendt underretning, hvilket de oplever hæmmer deres mulighed for at arbejde tværfagligt med de kommunale indsatser.

ANALYSE

**Klasselærernes
overordnede
vurdering af
arbejdet med
bekymrende
fravær**

Indledning

I det første kapitel undersøges klasselæreres overordnede vurdering af arbejdet med bekymrende fravær på skolerne, herunder hvilke interne og eksterne forhold der ifølge klasselærerne udfordrer arbejdet på deres nuværende skole.

Halvdelen af klasselærerne oplever, at de overordnet lykkes i arbejdet med at støtte elever med bekymrende fravær. De peger dog på væsentlige problematikker som udfordrer arbejdet med bekymrende fravær på de enkelte skoler.

Klasselærernes overordnede vurdering af arbejdet med bekymrende fravær udgør rammen for den samlede analyse. I de efterfølgende kapitler dykker vi ned i de mere specifikke forhold omkring bekymrende fravær fra et lærerperspektiv.

“Vores samarbejde på skolen er ret velfungerende (...) Vi er opsøgende i forhold til de problematikker, der er, og vi har fået flere trivselsmedarbejdere på skolen (...)

Det, der udfordrer os, er de mange inklusionsbørn, der har nye/andre og forskellige behov”

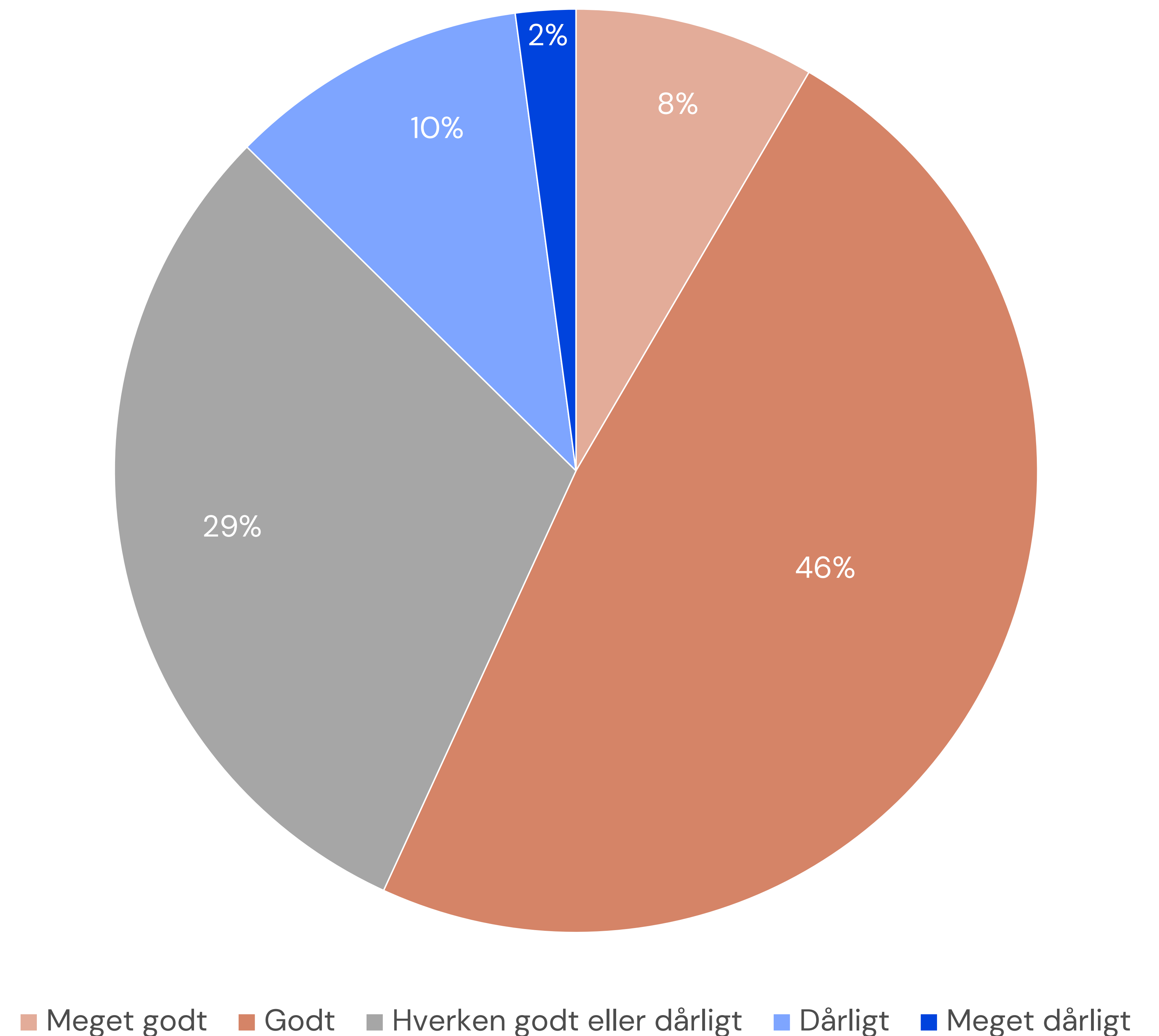
– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Klasselærernes overordnede vurdering af arbejdet med bekymrende fravær

Overordnet set oplever 54 pct. af klasselærerne, at de lykkes godt eller meget godt med at støtte elever med bekymrende fravær på deres skole (se figur 1.1). Cirka hver ottende svarer, at de lykkes dårligt eller meget dårligt med at støtte elever med bekymrende fravær.

Nuancerne og kompleksiteten i klasselærernes arbejde med bekymrende fravær vil blive afdækket i de følgende kapitler. Som det vil fremgå i analysen, så er der blandt andet stor forskel på klasselærernes vurdering af, hvor systematisk arbejdet er på de enkelte skoler, og hvilke udfordringer der er ift. at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær.

Hvor godt eller dårligt mener du overordnet, at I lykkes med at støtte elever med bekymrende fravær på din skole?

Figur 1.1
Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

Forhold på skolen som udfordrer arbejdet med bekymrende fravær

Kompleksiteten i problematikken omkring bekymrende fravær har allerede tidligere været nævnt, og det er nødvendigt også at starte analysen her. En klasselærer illustrerer dette i sin spørgeskemabesvarelse ved at beskrive, hvordan der er mange ting, som skal hænge sammen i arbejdet med at håndtere bekymrende fravær. På spørgsmålet om, hvad der fungerer godt i situationer med bekymrende fravær, svarer læreren:

“Tæt samarbejde i teamet omkring eleverne, sparringspartnere i specialpædagogisk regi på skolen, som er nemme at få fat på, opbakning og fokus fra ledelsen på udfordringen, tillidsfuldt samarbejde med forældre, god relation til eleven og at der er fagligt kvalificerede personer, der kan gå ind og tage over.”

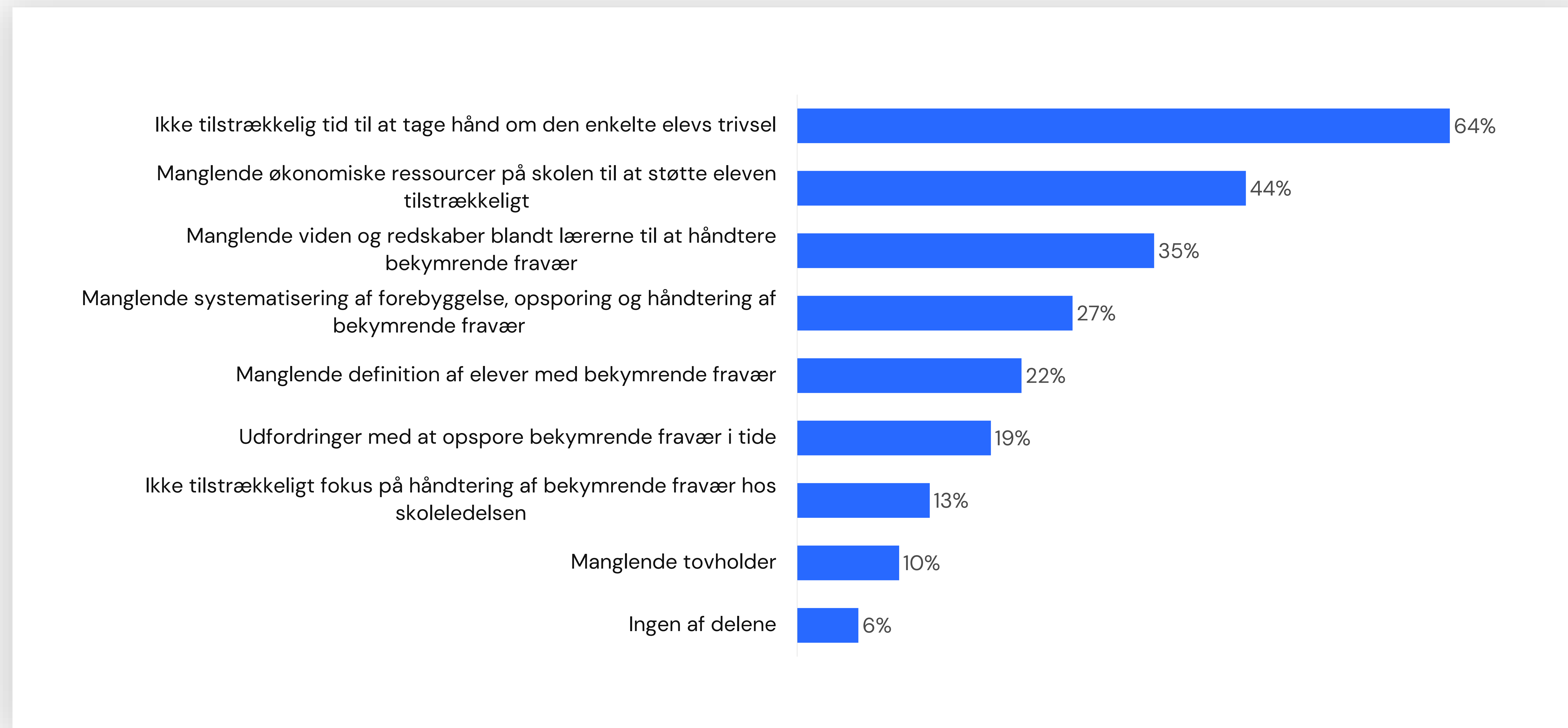
Som den pågældende klasselærer beskriver det, involverer situationer med bekymrende fravær ofte mange forskellige aktører, som skal arbejde sammen om at støtte og hjælpe eleven. Dette bliver fremhævet af flere klasselærere i såvel spørgeskemaundersøgelsen som i de kvalitative interviews. På spørgsmålet om, hvad man kunne ønske sig anderledes, skriver den samme klasselærer følgende: *“de økonomiske ressourcer er ikke altid til stede til at have en ekstra person/hjælp tæt på eleven.”* Netop oplevelsen af manglende økonomiske ressourcer til at sikre den rette hjælp for de enkelte elever på skolerne, er der mange klasselærere som fremhæver i både spørgeskemaundersøgelsen og i kvalitative interviews.

Som det fremgår af figur 1.2 på næste side, svarer 44 pct. af klasselærerne i undersøgelsen, at manglende økonomiske ressourcer på skolen er en udfordring ift. håndteringen af bekymrende fravær på deres nuværende skole. Samtidig svarer 64 pct., at der ikke er tilstrækkelig tid til at tage hånd om den enkelte elevs trivsel på skolen. Mere end hver tredje peger på, at manglende viden og redskaber blandt klasselærerne på skolen til at håndtere fraværet er en udfordring på deres nuværende skole (35 pct.), og mere end hver fjerde peger på, at manglende systematisering af arbejdet med bekymrende fravær er en udfordring (27 pct.).

Et mindretal mener at en manglende definition af bekymrende fravær på deres nuværende skole er en udfordring (22 pct.) og mindre end hver femte (19 pct.) oplever, at opsporing af bekymrende fravær i tide er en udfordring på deres nuværende skole. Relativt få svarer, at det er en udfordring for arbejdet med bekymrende fravær at skoleledelsen ikke har tilstrækkeligt fokus på håndtering af bekymrende fravær (13 pct.), eller at der mangler en tovholder (10 pct.).

På trods af at over halvdelen af klasselærerne mener, at de lykkes godt med at støtte elever med bekymrende fravær – som vist i figur 1.1 – er der altså mange klasselærere, der oplever, at der er nogle grundlæggende forhold på de enkelte skoler, som giver udfordringer med håndtering af bekymrende fravær. Dette er illustreret i figur 1.2.

Hvilke af følgende forhold oplever du giver udfordringer med håndtering af bekymrende fravær på din nuværende skole?

Figur 1.2

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

Oplevelsen af et misforhold mellem inklusion og ressourcer

Flere klasselærere nævner, både i de åbne besvarelser i spørgeskemaet og i de kvalitative interviews, at inklusion er en grundlæggende udfordring for arbejdet med bekymrende fravær og ift. at sikre alle elevers trivsel. De peger på et misforhold mellem målet om inklusion i folkeskolen og socialpædagogiske kompetencer, tid og økonomi på de enkelte skoler. En klasselærer beskriver problematikken i et opfølgende interview til spørgeskemaundersøgelsen:

“Jeg kunne godt tænke mig, at man enten fik nogle af de her eksperter ind, der har forstand på specielle behov hos barnet, eller også skal man simpelthen ændre rammerne. Det nytter ikke, at vi sidder med 24 elever, hvoraf tre har særlige behov. Det fordrer, at der skal være to lærere og helst kun 10 klassekammerater. Vores rammer er helt forkerte til den her inklusion, som man har lavet. Og jeg synes, at det er synd. Det er synd for børnene, det er synd for forældrene, det er synd for de ansatte.”

Oplevelsen af at rammerne overordnet ikke passer til at sikre alle elevers trivsel går igen hos flere i de åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen. En klasselærer skriver fx følgende: *“De største problemer er økonomi, samt børn der er fejlplaceret.”*

En anden klasselærer skriver følgende ønske: *“at elever med diagnoser og andre gennemgribende problematikker fik lov at vælge skoletilbud. Specialtilbud eller almen med støtte – nok og relevant støtte.”*

En tredje klasselærer, som arbejder i en fuldtidsstilling som AKT/inklusionsvejleder fremhæver i spørgeskemaet oplevelsen af at arbejde på en skole med et stort fokus på inklusion og trivsel. Dette store fokus til trods pointerer den pågældende AKT/Inklusionsvejleder at de tidsmæssige rammer for klasselæreres arbejde begrænser deres muligheder for at arbejde sammen med både eleven, familien og de eksterne samarbejdspartnere omkring episoder med bekymrende fravær.

Ovenstående er blot eksempler på klasselæreres beretninger om, at arbejdet med bekymrende fravær overordnet set opleves som værende udfordret af et grundlæggende misforhold mellem målet om inklusion og manglende socialpædagogiske, økonomiske og tidsmæssige ressourcer.

“På min skole er elevernes trivsel/inklusion i fokus. Der prioriteres tid til forebyggelse af bekymrende fravær/trivsel. Skolen har et stort vejlederkorps til indsatser omkring social og faglig udvikling og trivsel.

Lærere og pædagoger på skolen med undervisning og praksis i klasser kunne helt sikkert have behov for mere tid til at arbejde/samarbejde med eleven/hjemmet og eksterne samarbejdsparter, selvom det faktisk prioriteres højt på skolen.”

– AKT/Inklusionsvejleder i spørgeskemaundersøgelsen

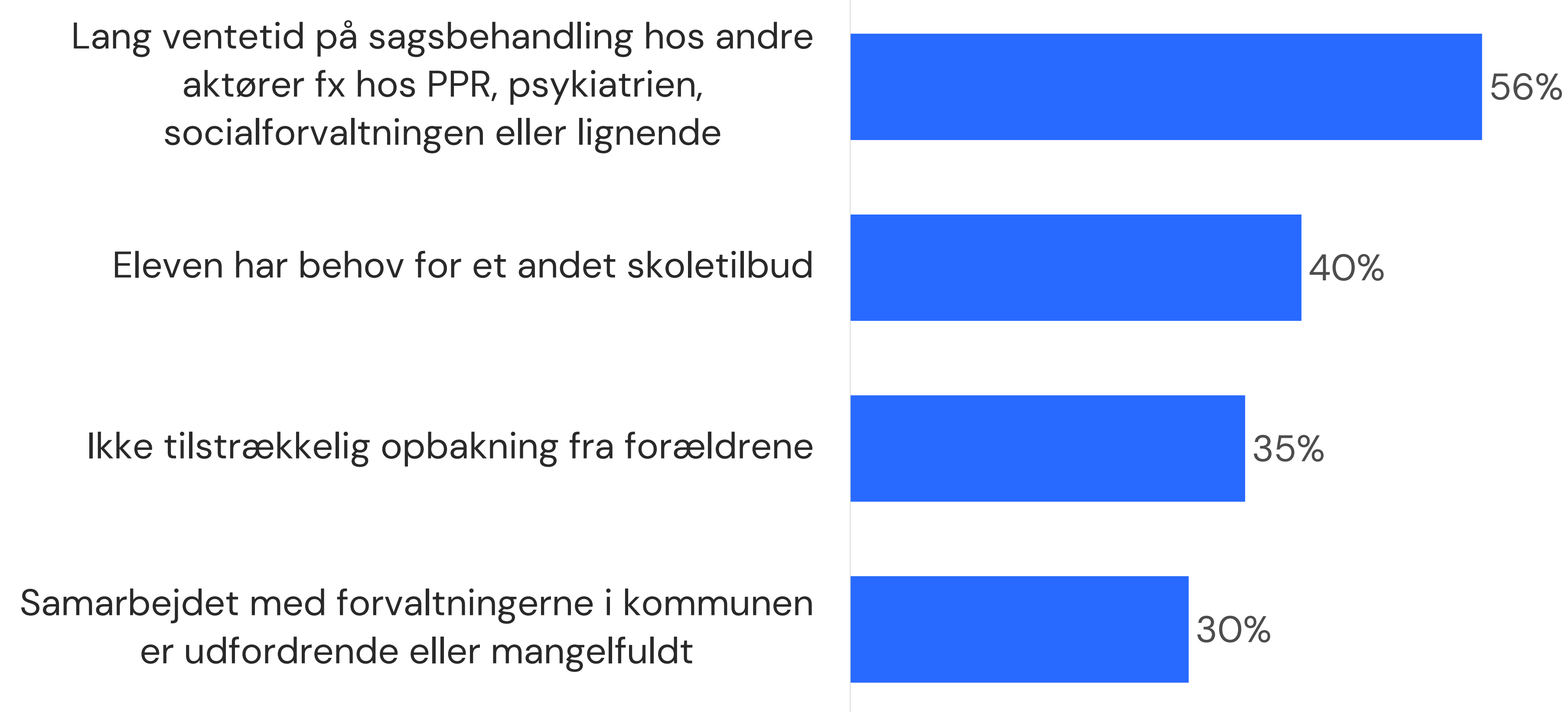
Forhold udenfor skolen som giver udfordringer

Klasselærerne peger også på væsentlige forhold udenfor skolen som problematiske ift. håndtering af bekymrende fravær.

Som det kan ses i figur 1.3 oplever over halvdelen af klasselærerne i undersøgelsen at lang ventetid på sagsbehandling hos andre aktører fx PPR giver udfordringer (56 pct.). Der er også en del klasselærere (40 pct.), som peger på, at eleven har brug for et andet skoletilbud.

35 pct. oplever, at manglende opbakning fra forældre er en udfordring. Samarbejdet med forældre bliver af flere i de åbne besvarelser i spørgeskemaet fremhævet som særligt vigtigt i forhold til at håndtere bekymrende fravær. Denne faktor beskrives nærmere i kapitel 8.

Hvilke af følgende forhold oplever du giver udfordringer med håndtering af bekymrende fravær på din nuværende skole?

Figur 1.3

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

Ventetid på fagpersoner opleves som en væsentlig udfordring

Som det fremgår i figur 1.3, oplever over halvdelen af klasselærerne at lange ventetider på fx PPR, socialforvaltning mv. udfordrer arbejdet med bekymrende fravær på deres nuværende skole. Klasselærernes samarbejde med andre fagpersoner fylder også en del i de åbne besvarelser i spørgeskemaet og i de kvalitative interviews. Særligt fremhæves oplevelsen af uhensigtsmæssig lang ventetid på at få faglig hjælp og støtte til en konkret situation. I et interview fortæller en klasselærer, at det tager tid, når fagpersoner – både internt og eksternt på skolen – skal involveres:

"Ofte er det der, hvor jeg er nødt til at trække på nogle andre samarbejdspartnere – fx skolepsykologen og inklusionsvejlederen – og så oplever jeg, at det tager tid. Kostbar tid for barnet."

På spørgsmålet om, hvad klasselærerne kunne ønske sig var anderledes, skriver en klasselærer følgende i spørgeskemaet: *"At behandlingstiden ikke var så lang på sager i kommunalt regi, så de ender som fraværssager, men at familien bliver hjulpet tidligere med de reelle problemer, der ligger til grund for og i sidste ende udløser stigende fravær."*

En enkelt klasselærer skriver til spørgsmålet om, hvad der fungerer godt, at det fungerer godt, hvis man er vedholdende i at lykkes med samarbejdet med PPR og sagsbehandlere: *"At være vedholdende og stædig. Skrive til PPR, psykolog og sagsbehandler op til flere gange indtil de svarer en."*

Udover lange ventetider fremhæver nogle klasselærere også en generel oplevelse af, at de som klasselærere står med et (for) stort ansvar og samtidig mangler sparring med bl.a. PPR, socialrådgivere og inklusionsvejledere mv., og at dette er en reel udfordring for deres muligheder for at arbejde med forebyggelse og håndtering af bekymrende fravær.

Flere klasselærere i undersøgelsen påpeger, at ovenstående udfordringer ikke kun er en bureaukratisk udfordring for arbejdet med at håndtere skolefravær på de enkelte skoler, men at det har store konsekvenser for de enkelte elever, som ikke får den rette helhedsorienterede støtte tidligt nok.

Når et barn har behov for et andet skoletilbud

Som illustreret i figur 1.3 svarer 40 pct. af klasselærerne, at en udfordring for skolens håndtering af bekymrende fravær er, hvis elever har brug for et andet skoletilbud. En inklusions- og trivselsvejleder fra Aalborg Kommune fortæller i et interview, at det er hendes erfaring, at netop disse situationer kan være rigtig svære at håndtere på de enkelte skoler. Hun fremhæver, at det kan være særligt svært at lave gode løsninger for ældre elever med psykisk funktionsnedsættelse, som har behov for et andet skoletilbud. Hendes oplevelse er, at det er en særlig udfordring at ældre elever kan have modstand mod specialtilbud.

”Børn, der får autistiske diagnoser eller ADHD sent i deres skoleliv, har det rigtig, rigtig svært. Det er meget lettere pædagogisk med mindre børn, for så er det bare nogle rutiner og nogle strukturer, vi får ind på skolen. Men det er rigtig svært for teenagebørn. Der, hvor fravær skyldes diagnoser der går ind og spænder ben, der går man jo ind og kigger på, om der skal være et specialtilbud. Om barnet er kandidat til et specialtilbud. Men når vi snakker om 7., 8., og 9. klasses børn, så er det slet ikke sikkert, at det er det, som de ønsker.”

Samtidig fremhæver inklusions- og trivselsvejlederen, at der er stor varians i de kommunale tilbud, hvilket også kan være en udfordring for elever som har behov for et andet skoletilbud, da der ikke nødvendigvis er de rette tilbud til den enkelte elev.

Det hele kompliceres yderligere ved, at en meget vigtig faktor for at støtte og hjælpe elever i risiko for bekymrende fravær er, at sikre at eleven får det rigtige tilbud rettidigt. Her er det hendes erfaring, at folkeskolen kan have svært ved at støtte og hjælpe elever, der venter på at få et andet skoletilbud. Flere klasselærere beretter i interviews om, at det kan tage lang tid at finde passende løsninger til elever, som har behov for andre skoletilbud – tid som er vigtig for det enkelte barn, der risikerer at ende i en u hensigtsmæssig venteposition uden den rette hjælp og støtte.

Inklusions- og trivselsvejlederen anbefaler, at skoler og kommuner ser potentialet i at benytte ungdomsskolelovgivningen i stedet for folkeskolelovgivningen i situationer, hvor en ældre elev har behov for et andet skoletilbud, da der er flere alternative muligheder i ungdomsskolelovgivningen.

“Og der er vi så heldige i Aalborg, at vi har “Ung Aalborg”, som er under ungdomsskolelovgivningen. Den er mere smidig end folkeskolelovgivningen både ift. længde og alt det der. Men stadig er det jo bare et tilbud, som heller ikke passer alle. Vi er sindssygt afhængige af, at andre aktører kommer på banen og hjælper os. Og det der er udfordringen er, at barnet bliver ved med at være på folkeskolen, indtil der er et andet tilbud. Og det kan nogle gange være rigtig vanskeligt, når du har en klasse med 28 elever, og du så hele tiden skal se, om du kan få barnet integreret igen. (...)

Folkeskolelovgivningen er et problem, for den er ikke særlig inkluderende.

Der er ingen elastik i.”

– Interview med inklusions- og trivselsvejleder

Sammenfatning

Klasselærernes overordnede vurdering af arbejdet med bekymrende fravær

Overordnet set deler klasselærerne sig i to grupper ift. den overordnede vurdering af arbejdet med bekymrende fravær. Den ene halvdel af klasselærerne oplever, at de overordnet lykkes godt (46 pct.) eller meget godt (8 pct.) med at håndtere bekymrende fravær på deres nuværende skole. Den anden halvdel oplever enten at de hverken lykkes godt eller dårligt på deres nuværende skole (29 pct.) – eller at de lykkes dårligt (10 pct.) eller meget dårligt (2 pct.).

Undersøgelsen peger på, at klasselærerne – på tværs af deres overordnede vurdering – oplever nogle særlige udfordringer på deres nuværende skole ift. håndtering af bekymrende fravær. Særligt har klasselærerne en udbredt oplevelse af, at der:

- Ikke er tilstrækkeligt med tid til at støtte og hjælpe den enkelte elev (64 pct.).
- Er lang ventetid på sagsbehandling hos fagpersoner fx PPR, socialrådgivere, psykiatrien mv. (56 pct.)
- Er manglende økonomiske ressourcer på skolen til at støtte eleven tilstrækkeligt. (44 pct.)

Derudover oplever 40 pct., at eleven har behov for et andet skoletilbud. Hver tredje oplever, at manglende viden og redskaber hos klasselærerne er en udfordring for håndtering af bekymrende fravær på deres skole.

2

2

2

2

**Klasselærernes
oplevede årsager
til bekymrende
fravær**

Indledning

I dette kapitel undersøges klasselærernes syn på medvirkende årsager til – og tidlige tegn på – bekymrende fravær.

Flere undersøgelser af bekymrende fravær viser, at børn og unge med bekymrende fravær er en heterogen gruppe med forskellige karakteristika, fraværs mønstre og adfærd. Medvirkende årsager til bekymrende fravær kan både have rod i omstændigheder hos barnet eller i hjemmet, men kan også findes i klassen og skolen og det omkringliggende samfund (Metodecentret, 2017).

De mange mulige årsager, og kombinationer af dem, komplicerer billedet af, hvad fænomenet bekymrende fravær er – og ikke er – og dermed også, hvordan det forebygges, opspores og håndteres. Indeværende kapitel kortlægger ikke de faktiske årsager bag bekymrende fravær, men udelukkende klasselærernes erfaringer og oplevelser af, hvad der er udbredte årsager til bekymrende fravær.

“Min erfaring siger mig, at det er ikke klassens trivsel, den er gal med, når der er bekymrende fravær. Jeg vil sige at 80 pct. af de gange, jeg har stødt på bekymrende fravær, så er det hjemmet, den er gal med”

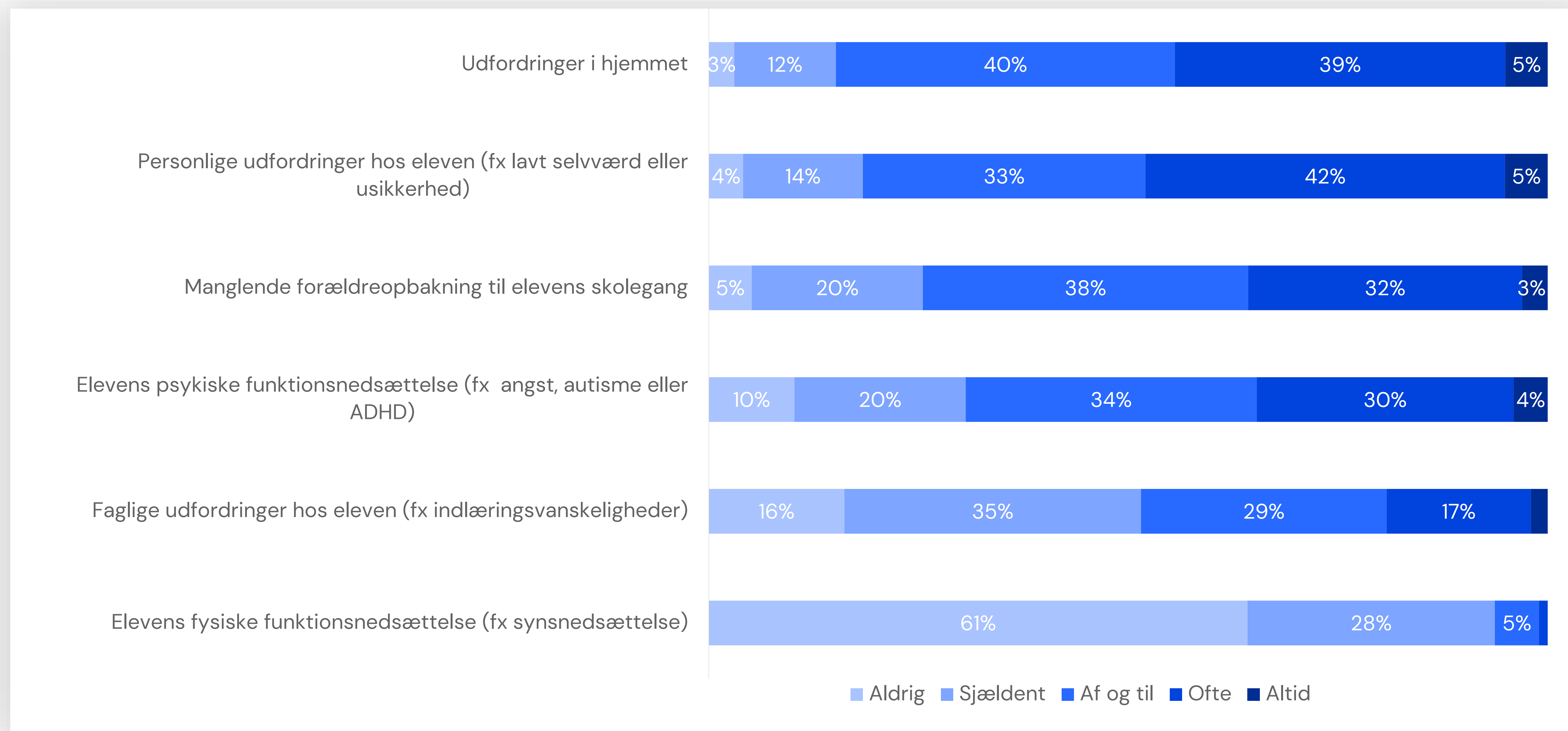
– Interview med klasselærer

Personlige forhold hos eleven opleves ofte som medvirkende årsag

Som det illustreres i figur 2.1 på næste side oplever klasselærerne i udbredt grad at personlige forhold hos eleven og udfordringer i hjemmet ofte er medvirkende årsager til bekymrende fravær. Knap halvdelen af klasselærerne (47 pct.) svarer, at de ofte eller altid oplever at personlige forhold hos eleven – fx lavt selvværd eller usikkerhed – er en medvirkende faktor til bekymrende fravær. Under hver femte (18 pct.) svarer, at det sjældent eller aldrig er en medvirkende faktor. Der er stort set samme svarfordeling, når man ser på udfordringer i hjemmet.

Samtidig svarer hhv. 35 og 34 pct. af klasselærerne i undersøgelsen, at manglende forældreopbakning til elevens skolegang og elevens psykiske funktionsnedsættelse, fx angst, autisme eller ADHD, ofte eller altid er en medvirkende faktor til bekymrende fravær. Færre klasselærere peger på at elevens faglige udfordringer eller fysiske funktionsnedsættelse er en medvirkende årsag til bekymrende fravær. 19 pct. svarer at faglige udfordringer ofte eller altid er en medvirkende faktor, og kun 6 pct. at fysisk funktionsnedsættelse ofte eller altid er medvirkende til bekymrende fravær.

I hvilket omfang oplever du, at et af følgende forhold har været medvirkende til bekymrende fravær hos elever?

Figur 2.1

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor tallene ikke summerer til 100%. Note: n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Psykisk funktionsnedsættelse kræver særlig viden

Som vist i figur 2.1 oplever en del klasselærere, at psykisk funktionsnedsættelse hos et barn, fx angst, autisme eller ADHD, ofte eller altid er en medvirkende faktor til bekymrende fravær. I et kvalitativt interview fortæller en klasselærer, at netop psykisk funktionsnedsættelse kan være særlig svært at håndtere:

”Jeg synes helt klart, at jeg mangler sparring fra psykiatrien. For det er slet ikke noget, vores skolepsykolog giver. Vi har jo mange børn med diagnoser, og vi ved intet om dem – og det betyder, at det er sådan på må og få. Jeg har et eksempel med en elev, som havde OCD og stod og vaskede hænder hele tiden. Og i god mening, så prøvede man at lave alt muligt afledning og alle mulige ting, som man troede var det rigtige. Og det her barn fik det bare værre og endte med at være indlagt i et år på psykiatrisk afdeling, fordi at vi bare ikke gjorde det rigtige. Altså det vi gjorde var bare det helt forkerte for det her barn.”

Hele 44 pct. af klasselærerne svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har behov for mere viden om at støtte børn med særlige behov fx angst, autisme, ADHD, fysisk funktionsnedsættelse mv.

Udfordringer i hjemmet

Klasselærerne i undersøgelsen oplever at bekymrende fravær ofte handler om, at der er udfordringer i hjemmet. Som beskrevet i figur 2.1 oplever 44 pct. af klasselærerne, at udfordringer i hjemmet ofte eller altid er en medvirkende faktor til bekymrende fravær. I både åbne besvarelser i spørgeskemaet og interviews med klasselærere nævner flere, at udfordringer i hjemmet også er særligt udfordrende for klasselærerne, ift. at hjælpe elever med at få en mere stabil skolegang. I spørgeskemaet beskriver en klasselærer det på følgende måde: *”Jeg oplever, at bekymrende fravær stort set altid har rod i forhold i hjemmet – og det kan jeg som lærer ikke gøre ret meget ved.”*

Oplevelsen af, at det som lærer kan være svært at gøre en forskel for et barn i en familie med udfordringer, bliver også nævnt i et opfølgende interview med en deltager fra undersøgelsen: *”(...) der kom nogle mønstre frem, som viste at okay det (red. Ikke at gå i skole) var et adfærdsmønster for hele familien. Og så kan det være svært som enkelt lærer egentlig at arbejde med eleven, hvis det er hele familien, der udviser samme form for mønster.”*

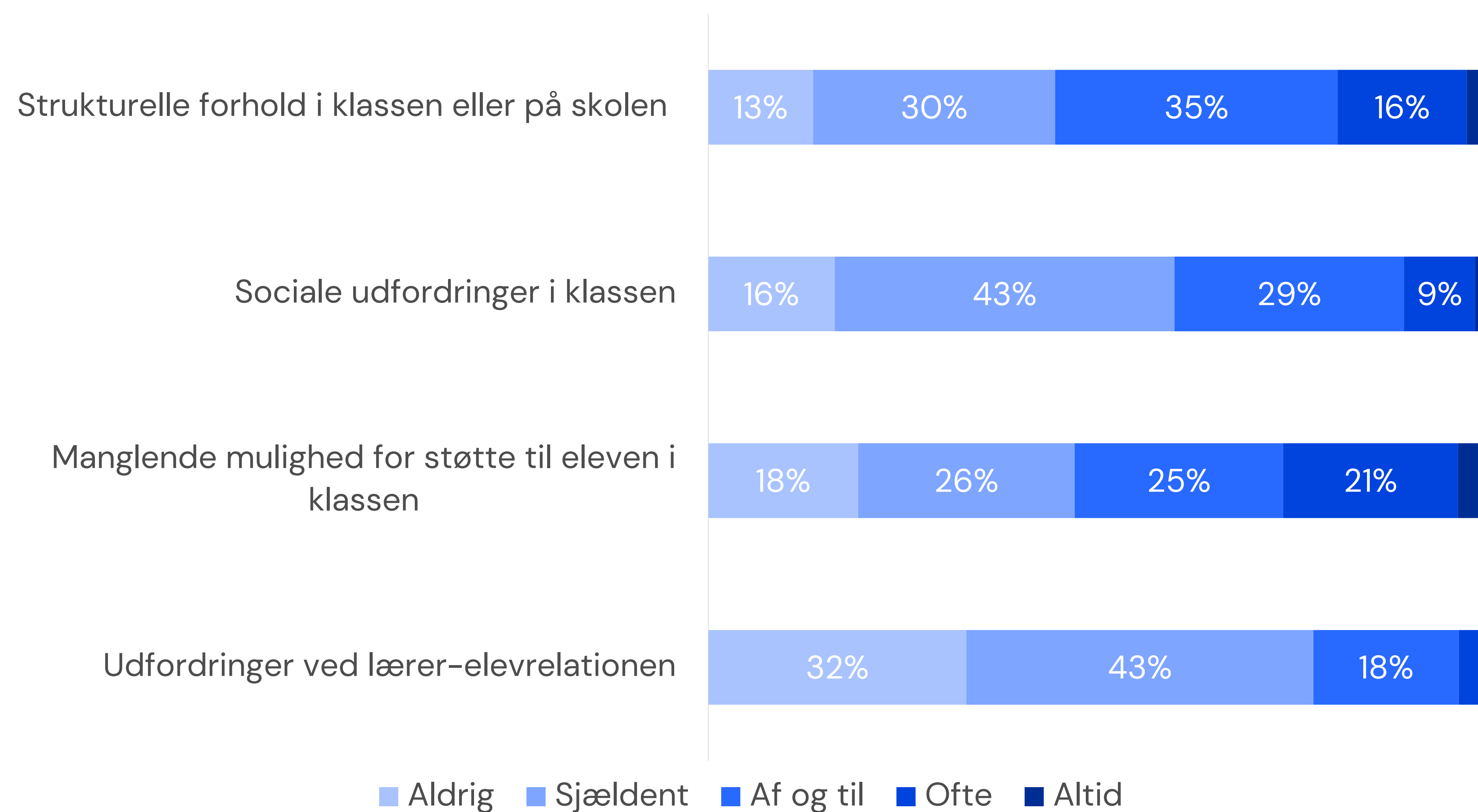
Den pågældende klasselærer følger op med at fortælle, at hun i disse situationer mener, at klasselærere ikke kan hjælpe, og at ansvaret for at sikre støtte og hjælp ligger hos andre aktører i kommunerne.

Forhold i klassen og skolen opleves sjældnere som medvirkende årsag

Hvor der er mange klasselærere i undersøgelsen, som svarer at personlige forhold hos eleven eller udfordringer i hjemmet ofte er medvirkende årsager til bekymrende fravær, så er der relativt færre klasselærere, der oplever, at forhold i klassen og skolen er en medvirkende årsag til bekymrende fravær.

Som det fremgår i figur 2.1.1 oplever kun 3 pct. af klasselærerne, at udfordringer i lærer-elev relationen ofte er en årsag, og ingen har svaret at det altid er en medvirkende årsag til bekymrende fravær. 75 pct. af klasselærerne svarer, at det aldrig eller sjældent er en medvirkende årsag. Det er også relativt få klasselærere, som oplever, at sociale udfordringer i klassen og strukturelle forhold i klassen og på skolen er medvirkende årsager til bekymrende fravær. Manglende mulighed for at støtte eleven i klassen vurderes af en fjerdedel (24 pct.) af klasselærerne til ofte eller altid at være en medvirkende årsag.

I hvilket omfang oplever du, at et eller flere af følgende forhold har været medvirkende til bekymrende fravær hos elever?

Figur 2.1.1

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor tallene ikke summerer til 100%. Note: n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Det kan være svært at afdække alle årsager

Figur 2.1 og 2.1.1 giver et indtryk af, hvilke årsager klasselærerne umiddelbart vurderer har indflydelse på bekymrende fravær blandt eleverne. Selvom klasselærerne gennem spørgeskemaet giver deres bedste bud på de hyppigste årsager til bekymrende fravær, svarer fire ud af ti (37 pct.) af klasselærerne i spørgeskemaundersøgelsen, at de har behov for mere viden om forskellige årsager til bekymrende fravær, og hvordan de håndteres.

At det kan være svært at afdække alle årsager bag bekymrende fravær bliver også fremhævet i de åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen. Til spørgsmålet om, hvad man kunne ønske sig anderledes, svarer en klasselærer: *“At man havde tid til at sætte sig ind i de enkelte elevers baggrund for fraværet”*

En anden klasselærer pointerer, at det kan kræve en særlig relation mellem lærer og elev, før det overhovedet er muligt at få eleven til at være åben og ærlig om, hvordan de har det. Læreren skriver i spørgeskemabesvarelsen:

“Ofte når børn har bekymrende fravær, er det fordi, de forsøger at fortælle os, hvor skidt de har det. Der er årsager, som vi voksne måske ikke kender eller ser, men hvis vi skaber den fornødne tillid og viser åbenhed over for dét, barnet føler og oplever, kan denne relation mellem lærer og elev hjælpe eleven til at turde komme og fortælle, hvad det handler om. Eleven skal føle sig sikker på, at han/hun gribes.”

At arbejdet med at afdække årsager bag bekymrende fravær bl.a. kræver en tæt og tillidsfuld relation til eleven bliver fremhævet af flere klasselærere i undersøgelsen. Dette gælder ifølge flere klasselærere ikke kun ift. at opnå indsigt i årsager, men også ift. at være i stand til rent faktisk at hjælpe og støtte eleven. Denne problematik udfoldes yderligere i kapitel 6.

Når klassefællesskabet er i fokus

Relativt få klasselærere i spørgeskemaundersøgelsen angiver forhold i klassen og skolen som hyppige medårsager til bekymrende fravær hos elever. I kvalitative interviews er der dog enkelte klasselærere som fremhæver at netop disse faktorer stort set altid – på den ene eller anden måde – er en medvirkende årsag til bekymrende fravær. De pågældende klasselærere vurderer samtidig, at det som lærer kan være svært at opdage, når en elev mistrives i skolen. I et interview med en klasselærer fra Køge Kommune bliver følgende fortalt:

”Årsagen til fravær kan bestemt ligge på skolen. Det kan ligge i fællesskabet på skolen. (...) jeg oplever, at det mest udbredte fravær sker, når barnet ikke magter det sociale i skolen. Når de ikke magter det sociale, så bliver de ensomme. Og de kan sagtens være ensomme, selvom de sidder i fællesskabet, for der ikke er nogen, der indbyder dem til noget – heller ikke efter skole.”

Den pågældende klasselærer fortæller endvidere, at udfordringer med eksklusion af klassefællesskabet kan foregå i det skjulte via bl.a. digitale medier, hvor klasselærerne ikke kan følge med, og at det er en udfordring for arbejdet med bekymrende fravær:

”Hvis mobning ikke bliver sagt højt, så kan vi ikke se det. Vi kan se, at der er noget galt, men vi kan ikke se, hvad årsagen er til det. Nogle børns telefoner er jo forfærdelige for dem, fordi de er tavse. De får ingen notifikationer og beskeder. Så de har bare en tavs telefon, og så er man i hvert fald ude af fællesskabet.”

Ovenstående klasselærer arbejder, ifølge hende selv, på en skole med et særligt fokus på at begrænse bekymrende fravær og med anti-mobningshandleplaner. Dette medvirker ifølge læreren til, at der er en høj grad af systematik i arbejdet med at sikre inkluderende fællesskaber og høj trivsel for alle elever, og at skolens (og kommunens) fokus er at bekymrende fravær ofte også handler om trivsel i skolen. Det kan også handle om andre ting, som ikke er direkte relateret til skolen, men hvis det udvikler sig til bekymrende fravær, så vil det, ifølge den pågældende klasselærer, ofte være de andre udfordringer – i kombination med trivsel i skolen – som er de medvirkende årsager.

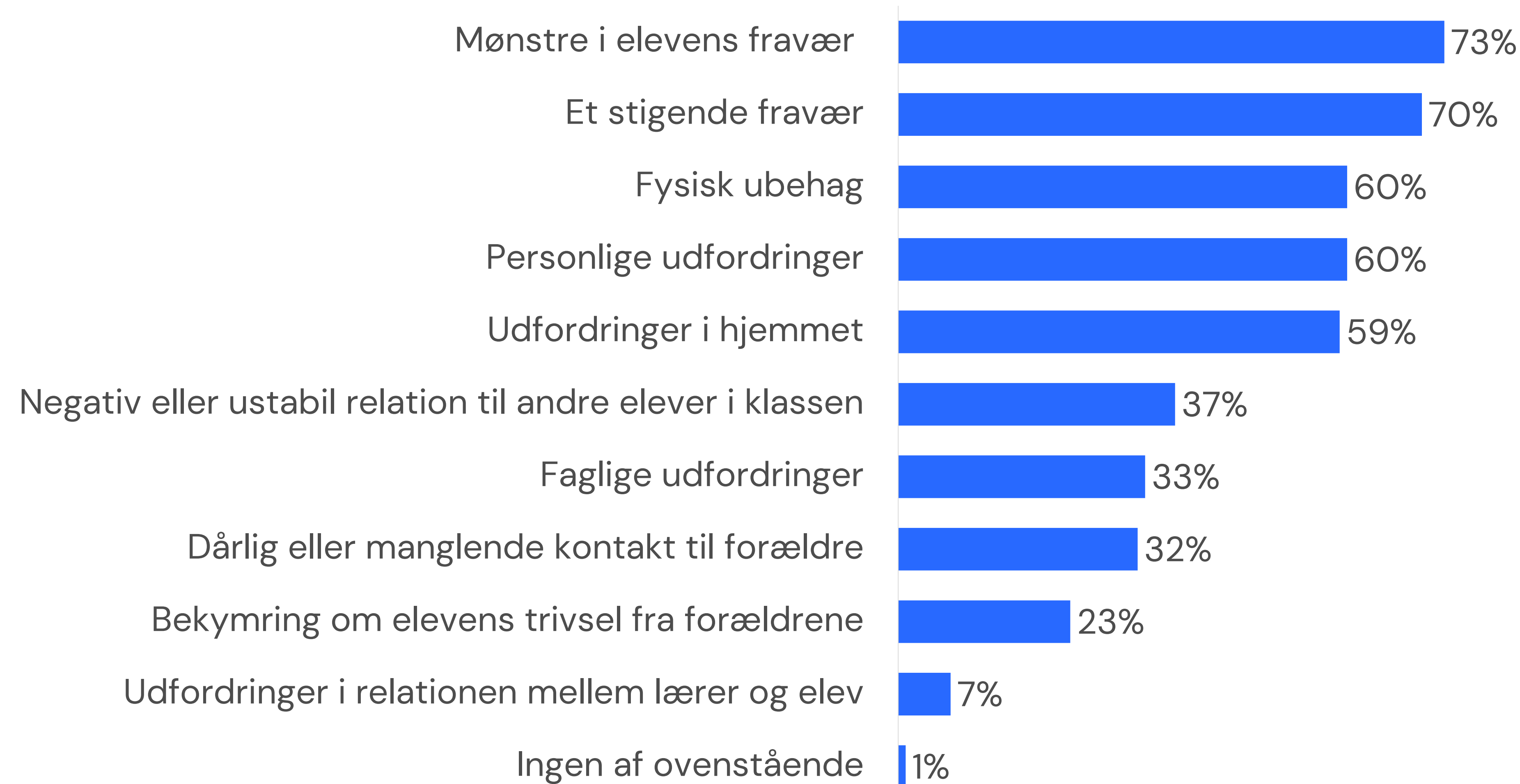
Undersøgelsen peger overordnet på, at det ikke er udbredt at opleve forhold i klassen og skolen, som årsager til bekymrende fravær. De kvalitative interviews belyser dog, at der på nogle skoler er et stort fokus på sammenhængen mellem trivsel i skolen og fraværsproblemer.

Tidlige tegn på bekymrende fravær

Som det fremgår af figur 2.2, vurderer klasselærerne i høj grad, at det er mønstre i en elevs fravær og et stigende fravær, som udgør tidlige tegn. Cirka seks ud af ti klasselærere oplever at fysisk ubehag, personlige udfordringer og udfordringer i hjemmet er tidlige tegn. Knap hver fjerde (23 pct.) oplever, at et tidligt tegn er, når forældre kommer med bekymringer om en elevs trivsel. 7 pct. ser udfordringer i lærer-elev-relationen som et tidligt tegn.

I både de kvalitative interviews og i åbne besvarelser i spørgeskemaet nævner en række klasselærere et ønske om at blive bedre i stand til at opdage tidlige tegn på bekymrende fravær. Dette bakkes op af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 28 pct. af klasselærerne tilkendegiver, at de har brug for mere viden om at identificere tegn på, at en elev er i risiko for at udvikle bekymrende fravær.

Hvilke tidlige tegn oplever du hos elever, der udvikler bekymrende fravær?

Figur 2.2

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

"Jeg kunne godt bruge viden om, hvordan man forebygger – altså ser tegnene og sætter ind med en mere pædagogisk/ psykologisk indsats inden eleven får et bekymrende fravær."

– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Sammenfatning

Klasselærernes oplevede årsager til bekymrende fravær

Undersøgelsen peger på at klasselærerne i udstrakt grad oplever, at bekymrende fravær ofte relaterer sig til mere personlige forhold hos eleven og udfordringer i hjemmet.

På den ene side oplever knap halvdelen af klasselærerne i undersøgelsen at udfordringer i hjemmet og personlige udfordringer hos eleven – fx lavt selvværd og usikkerhed – ofte eller altid er en medvirkende årsag ved bekymrende fravær. Samtidig oplever cirka en tredjedel af klasselærerne også at psykisk funktionsnedsættelse hos eleven ofte eller altid er en medvirkende faktor.

På den anden side oplever relativt få klasselærere, at mere strukturelle forhold udenom eleven – fx sammenlægninger, udskiftning hos lærerne eller overgange i klassetrin – ofte er en medvirkende faktor til bekymrende fravær. 43 pct. svarer, at strukturelle forhold i klassen og skolen aldrig eller sjældent er en medvirkende faktor.

Tre ud af fire klasselærere svarer at udfordringer i lærer-elev relationen aldrig eller kun sjældent er en medvirkende årsag.

I kvalitative interviews og åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen fremhæver enkelte klasselærere at psykisk funktionsnedsættelse og udfordringer i hjemmet kan være særligt svære situationer at hjælpe og støtte elever med, set fra klasselærernes perspektiv. Derudover fremhæver nogle klasselærere, at de oplever, at det kan være svært at afdække alle årsager i situationer med bekymrende fravær, og 37 pct. af lærerne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de har behov for mere viden om forskellige årsager til bekymrende fravær, og hvordan de håndteres.

3

3

3

3

**Fraværsregistrering &
procedurer**

Indledning

I dette kapitel undersøges klasselærernes erfaringer med fraværsregistrering og procedurer for bekymrende fravær på skolerne.

I analysen dykker vi ned i, hvordan klasselærerne vurderer, at fraværsregistrering og procedurer på deres nuværende skole fungerer, og hvilken betydning klasselærerne vurderer det har på forebyggelse, opsporing og håndtering af bekymrende fravær. I kapitlet gennemgås også, hvad klasselærerne peger på af behov og ønsker for at forbedre både fraværsregistreringen og procedurerne for bekymrende fravær på de enkelte skoler.

“Fraværsregistrering og fokus fra ledelsen og kommunen gør, at jeg skal tage stilling til det (red. elevfravær) et par gange om året. Det er rart, at der er fokus på det og gør, at jeg dermed ikke “glemmer” dette fokus!”

– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Klasselærerne finder registreringerne brugbare i deres arbejde

Fraværsregistrering er et lovkrav. Skoleledelsen er forpligtet til at sikre, at der registreres minimum en gang om dagen i 0. til 6. klasse og to gange om dagen fra 7. – 10. klasse med angivelse af, om der er tale om ulovligt fravær, fravær på grund af sygdom, funktionsnedsættelse eller fravær i form af ekstraordinær frihed.

I tilfælde af ulovligt fravær skal skolens leder, jf. bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen, straks rette henvendelse til elevens forældre med henblik på at afdække årsagen til fraværet. Skolelederen skal desuden søge – i samarbejde med elevens forældre og eleven selv – at bringe fraværet til ophør så hurtigt som muligt.

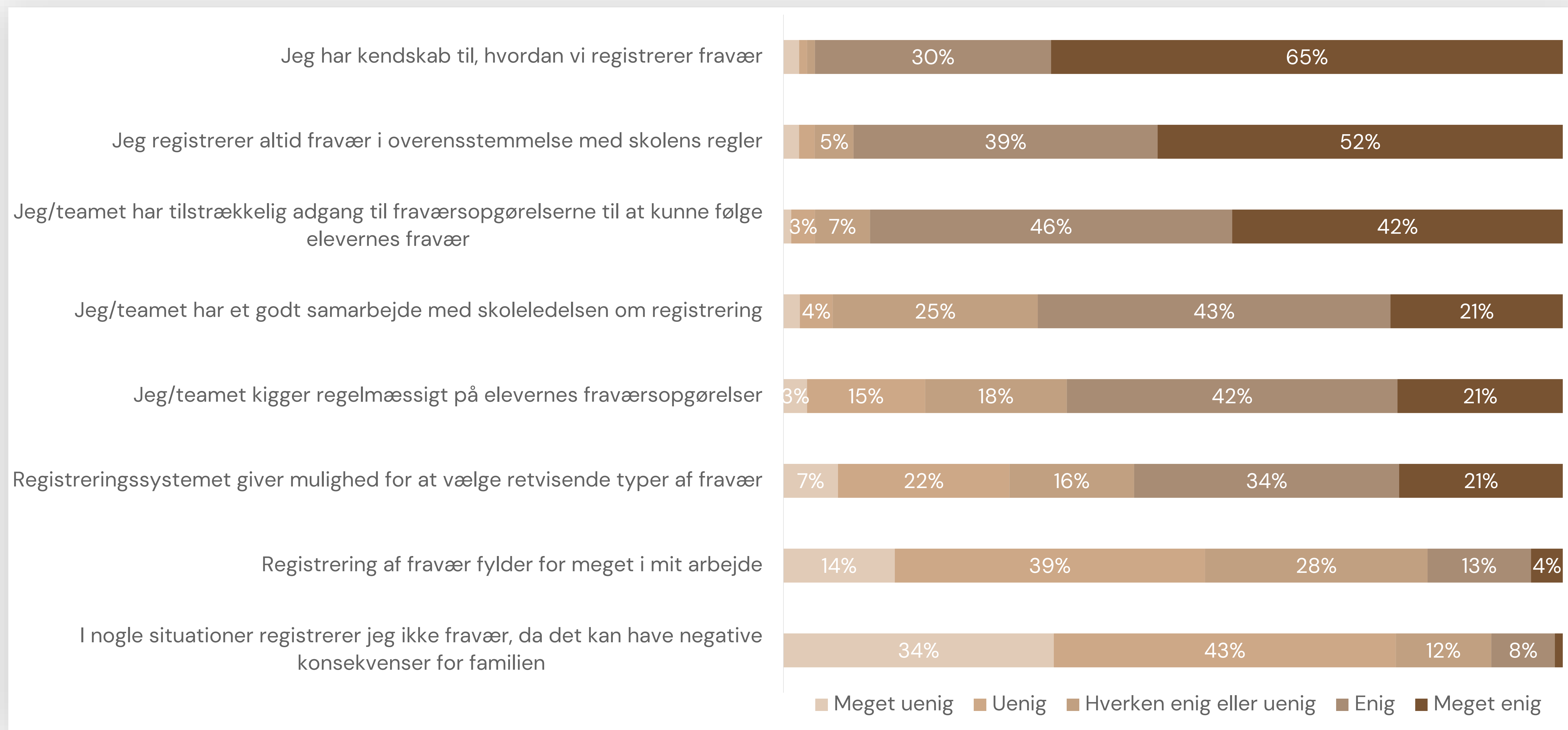
Når en elev har ulovligt skolefravær på 15 pct. eller derover inden for ét kvartal, skal skolelederen underrette kommunalbestyrelsen. Et ulovligt fravær på 15 pct. eller derover for ét kvartal kan have økonomiske konsekvenser for forældrene i og med, at de kan miste børne- og ungedelsen i et kvartal. Det er skolelederen, der fastsætter nærmere retningslinjer for notering og registrering af fravær, og det er dermed forskelligt, hvordan registreringen foregår i praksis.

Som man kan se af figur 3.1, svarer langt de fleste klasselærere, at de kender til skolens regler for fraværsregistrering, og at de også altid registrerer i overensstemmelse med reglerne. Over halvdelen af klasselærerne oplever, at registreringssystemet giver mulighed for at vælge retvisende typer af fravær, mens knap 29 pct. er uenige eller meget uenige i dette. 63 pct. angiver, at de/teamet regelmæssigt kigger på elevernes fraværsopgørelser, og 88 pct. oplever, at de/teamet har tilstrækkelig adgang til opgørelserne med henblik på at kunne følge elevernes fravær.

63 pct. af klasselærerne angiver, at de har et godt samarbejde med ledelsen om fraværsregistrering. 17 pct. oplever at registreringen af fravær fylder for meget i deres arbejde.

Undersøgelsen peger dermed på, at der er overordnet tilfredshed med registreringssystemet, men der er dog også en gruppe af klasselærere, som ikke er tilfredse. Som vist på figur 3.2 og 3.3 oplever over 80 pct. af klasselærerne i undersøgelsen, at registreringerne betyder, at de kan se mønstre i elevernes fravær og opdage fraværsproblemer, inden de udvikler sig til bekymrende fravær.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om registrering af fravær på din nuværende skole

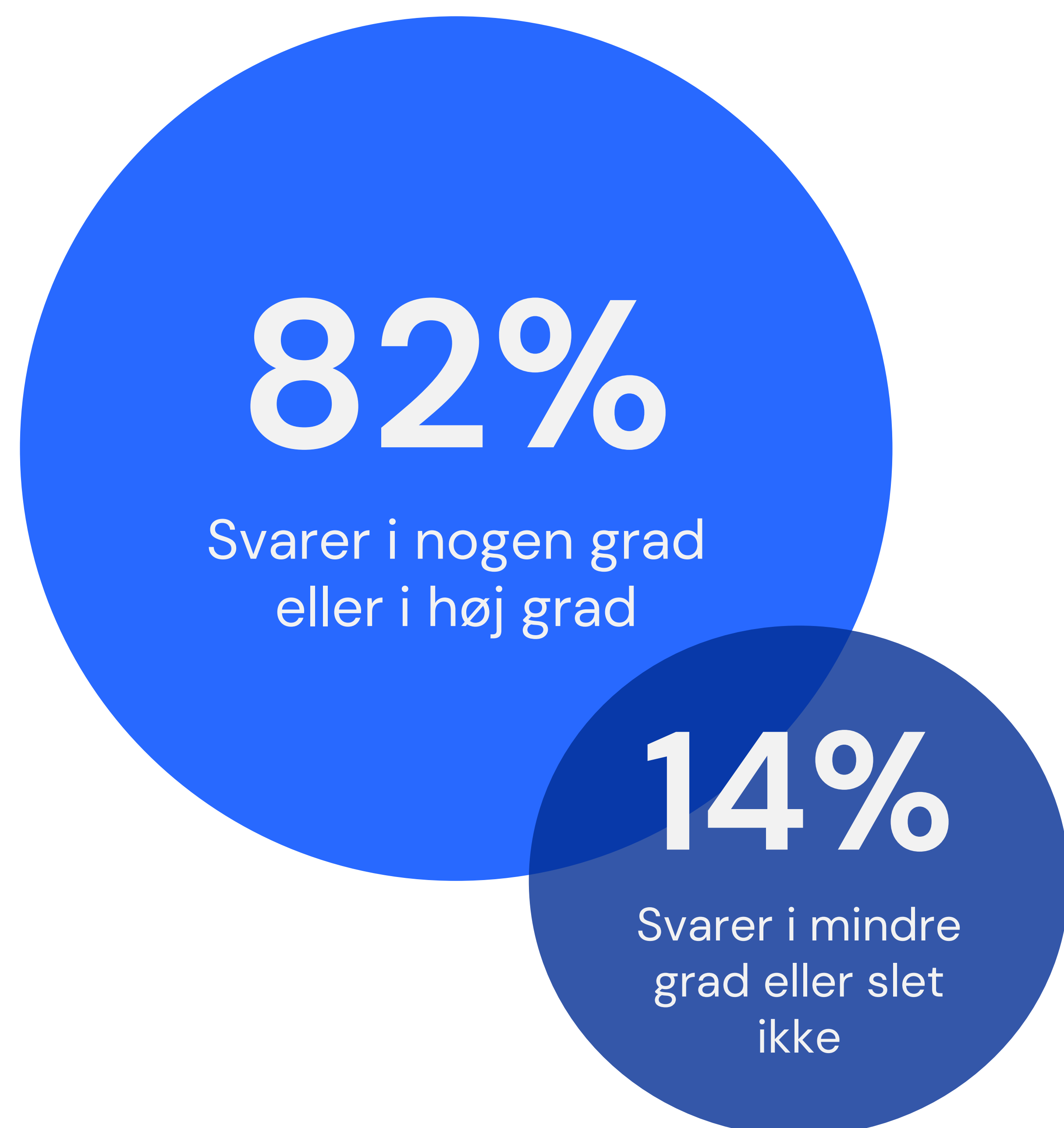

Figur 3.1

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor tallene ikke summerer til 100%. Note: n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

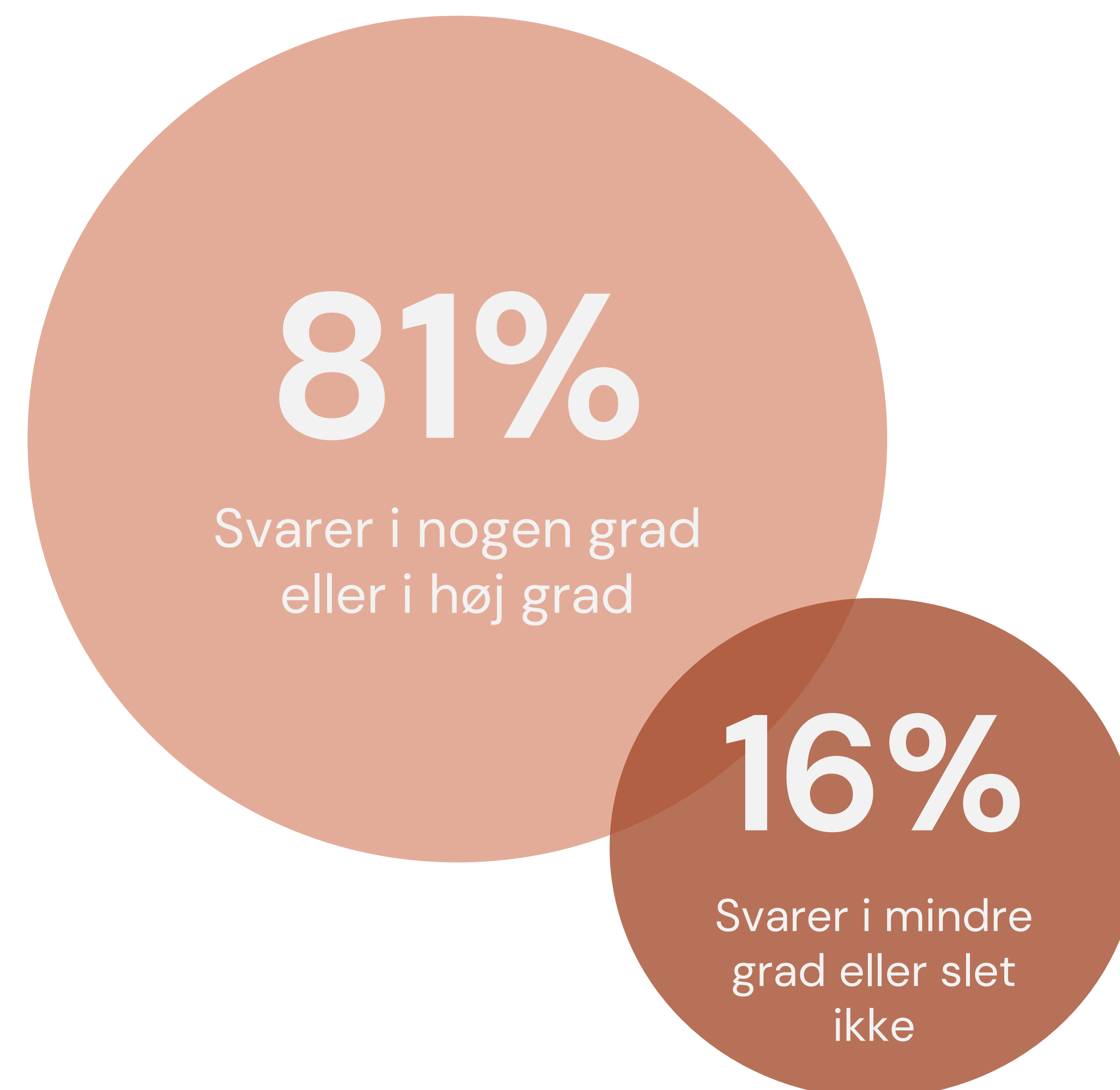
I hvilken grad oplever du at fraværsregistreringen bidrager til at du/teamet kan se mønstre i en elevs fravær?

Figur 3.2

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor tallene ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

I hvilken grad oplever du at fraværsregistreringen bidrager til at du/teamet kan opdage fraværsproblemer inden det udvikler sig til bekymrende fravær?

Figur 3.3

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor tallene ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Hvornår og hvordan reageres der på fravær?

De kvalitative interviews viser en stor variation i, hvordan klasselærerne arbejder med fraværsopgørelserne, og hvor systematisk de arbejder med opfølgning på fraværsregistrering. Nogle steder får klasselærerne direkte besked fra ledelse eller den kommunale forvaltning, når elever har mere end en på forhånd bestemt fraværsprocent. Dette er blandt andet tilfældet på en skole i Odense. I et interview med en klasselærer bliver det fortalt, at lærerne løbende holder øje, og derudover har skolen en fast procedure for, hvornår ledelsen giver lærerne besked:

“Vi reagerer meget hurtigt, hvis ikke vi får en besked hjemmefra, hvis der er ulovligt fravær. Vi kan lynhurtigt se, hvis der er to ulovlige fravær på en uge. Så reagerer vi med det samme. Der skal ikke stå “U” ret mange gange før de (red. forældrene) har os i røret (..) Når eleverne når ca. 10 procent (red. fravær), så får vi en besked fra ledelsen om, at vi skal være bekymret her (...).”

På andre skoler er det organiseret anderledes. Fx fortæller en klasselærer følgende i spørgeskemaundersøgelsen:

“Vi kører, i samarbejde med bysekretariatet, et projekt, der hedder “Fra fravær til fremmøde.” Det er relativt hardcore med opringning til forældre/elever, der ikke ved fraværsregistreringen i klassen på forhånd har givet besked om årsagen til fraværet. Besvares opkaldet ikke, møder fraværsteamet op på elevens bopæl. Den del af det virker rigtig godt, og vores fravær er faldet markant de sidste 3 skoleår, men jeg mangler et ben, der handler om at arbejde med årsagerne til, at fraværet bliver for højt.”

Ovenstående klasselærer oplever at deres opfølgning på fraværsregistrering fungerer godt. Der er dog også klasselærere som fortæller, at de på deres nuværende skole har en mere ad hoc tilgang til, hvordan fravær registreres og hvordan der reageres på fravær. I et interview med en klasselærer i 10. klasse bliver det fortalt, at der kan være uklarhed blandt lærerkollegerne om, hvordan man registrerer fravær, hvilket kan medføre fejl i fraværsopgørelserne. Derudover nævner den pågældende klasselærer, at der også er forskellige opfattelser af, hvornår man skal involvere ledelsen, og hvilke handlemuligheder man har i situationer med bekymrende fravær.

Klasselærernes ønsker til fraværsregistrering

Mange klasselærere giver i interviews udtryk for at deres procedurer for fraværsregistreringer grundlæggende lægger sig op af lovkravene for, hvordan de registrerer fravær, dvs. en gang om dagen i 0. til 6. klasse og to gange om dagen fra 7. – 10. klasse. Enkelte steder fortæller klasselærere dog, at de registrerer mere end krævet i loven. En klasselærer fra en skole i Køge Kommune fortæller:

”Vi registrerer time til time. Så vi har et ret systematisk overblik. Så har vi vores sekretær, som sender besked til klasselæreren, når en elev overstiger en vis procent, så får vi en før opmærksomhed, så vi ikke selv skal ind og tælle osv. Så siger hun ”er der noget, jeg skal gøre?” og så siger jeg fx ”det vil være rart at få undersøgt, om der er noget sygdom eller andet. Så kan hun sende en besked til forældrene eller jeg kan ringe til dem. Der skal ikke meget fravær til, før vi kontakter forældrene. Jeg har også adgang til fraværsopgørelserne, men det bruger jeg ikke tid på. Det er skolesekretæren, der gør det.”

Netop time til time registrering efterspørges af flere i spørgeskemaundersøgelsen, ligesom bedre og nemmere muligheder for at notere ting i fraværssystemet også efterspørges.

I de åbne besvarelser i spørgeskemaet, svarer mange klasselærere på, hvad de kunne ønske sig anderledes. Her kommer et udpluk af de ting, klasselærerne kunne ønske sig.

Fra ledelsen:

- En klar udmelding om, hvad opgørelserne skal bruges til, hvornår og hvordan der skal reageres på fraværet.

Selve registreringsystemet:

- Et mindre tidskrævende system, som synliggør det reelle fravær.
- Et system der automatisk sender mails og sms ud ved bekymrende fravær, så klasselærerne kan undgå at bruge tid på dette.
- At kunne opgøre pr. lektion for at opgøre det reelle fravær.
- Automatisk alarm ved for højt fravær.
- Et system der automatisk genkender problematiske mønstre i fravær.
- Et system, der taler sammen med skoleskemaet, så der registreres både timefravær, fravær i fag og halv/heldags fravær for at kunne overholde retningslinjer og samtidig være i stand til at se mønstre
- Et GDPR-sikkert sted til at registrere noter og observationer af eleven og klassen.

”Jeg undrer mig over, at jeg som lærer skal registrere og indsende oplysninger om fravær til skolens kontor og så også selv påtage mig rollen at tjekke op. Lærere har så lidt tid til deres ekstremt mange arbejdsopgaver. Når vi nu registrerer fraværet, hvorfor er det så ikke kontoret der tjekker op på tallene og giver os besked, hvis noget er bekymrende? Forældrene (og klasselæreren) kunne simpelthen få en besked fra kontoret, hvis fraværet overstiger en vis procent. Herefter inddrages klasselæreren fremover. Så kunne man da lette lærerne en smule der. Vi er nødt til at lette lærernes arbejdspress, hvis vi ikke skal gå ned med flaget.”

– Klasselærer fra spørgeskemaundersøgelsen

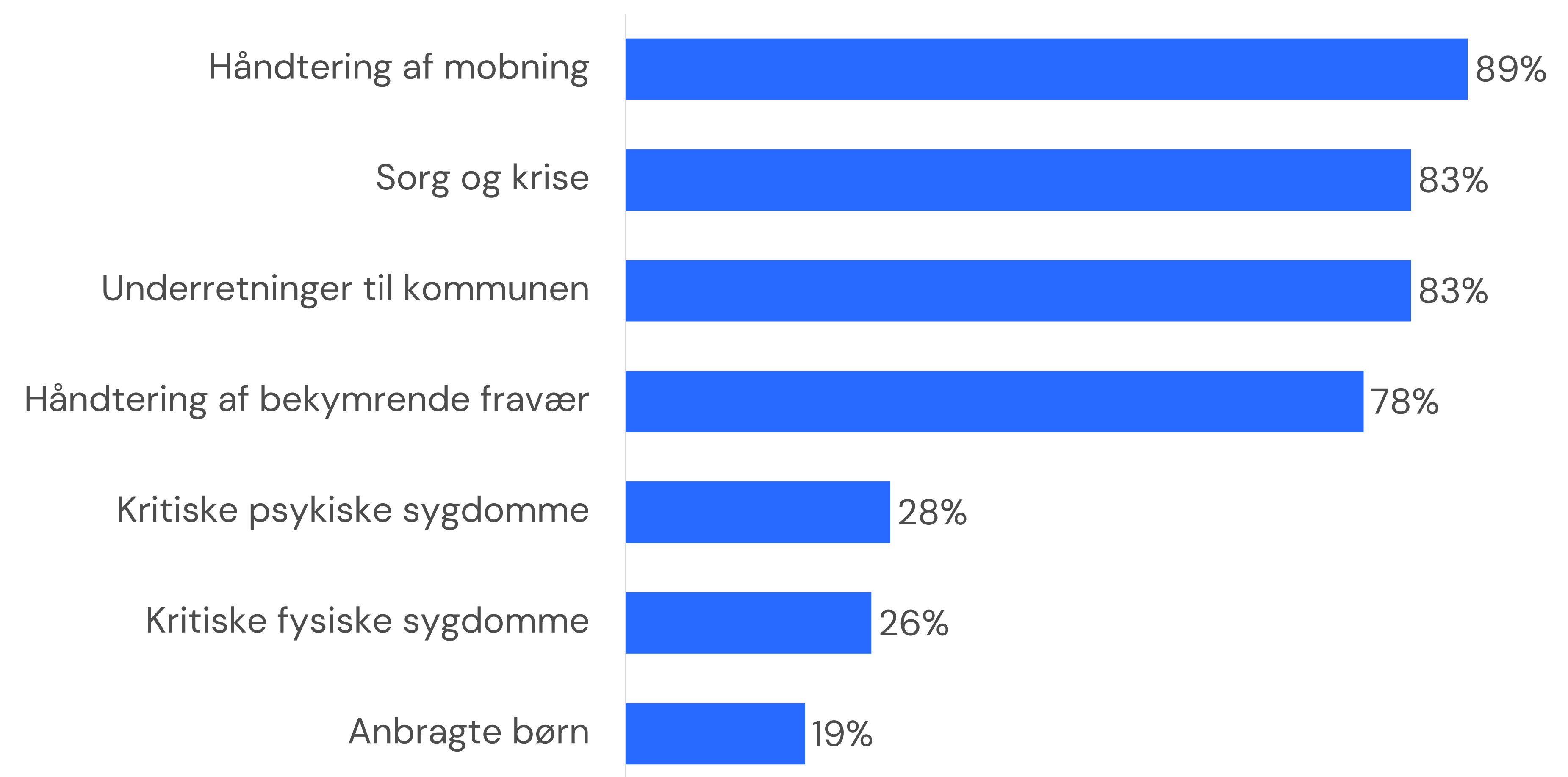
Nedskrevne procedurer for håndtering af bekymrende fravær er udbredt

Der findes procedurer inden for mange områder i folkeskolen. Som man kan se i figur 3.4 har 78 pct. svaret, at de har nedskrevne principper, procedurer og retningslinjer for håndtering af bekymrende fravær på deres nuværende skole.

Som det er illustreret i figur 3.5 oplever de klasselærere, der arbejder på en skole med nedskrevne procedurer og retningslinjer for bekymrende fravær, at procedurerne har en positiv betydning for:

- forebyggelse
- tidlig opsporing
- håndtering
- Støtte til elever, der vender tilbage efter perioder med højt fravær

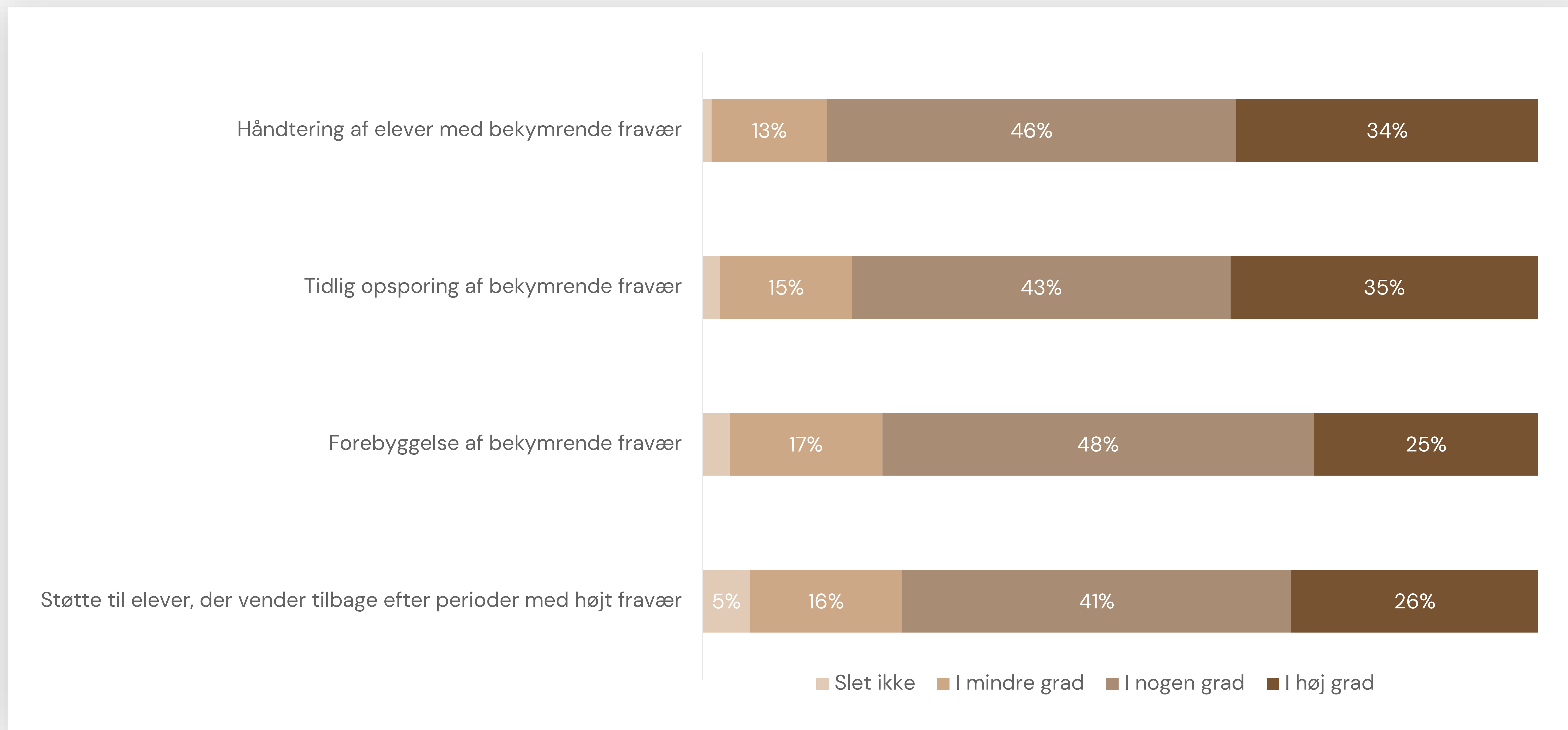
Hvilke af følgende situationer hos elever, har i nedskrevne principper, procedurer eller politikker for på den skole, hvor du arbejder?

Figur 3.4

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

I hvilken grad oplever du, at skolens procedurer/principper for håndtering af bekymrende fravær bidrager til at styrke følgende:

Figur 3.5

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor tallene ikke summerer til 100%. Note: n=861

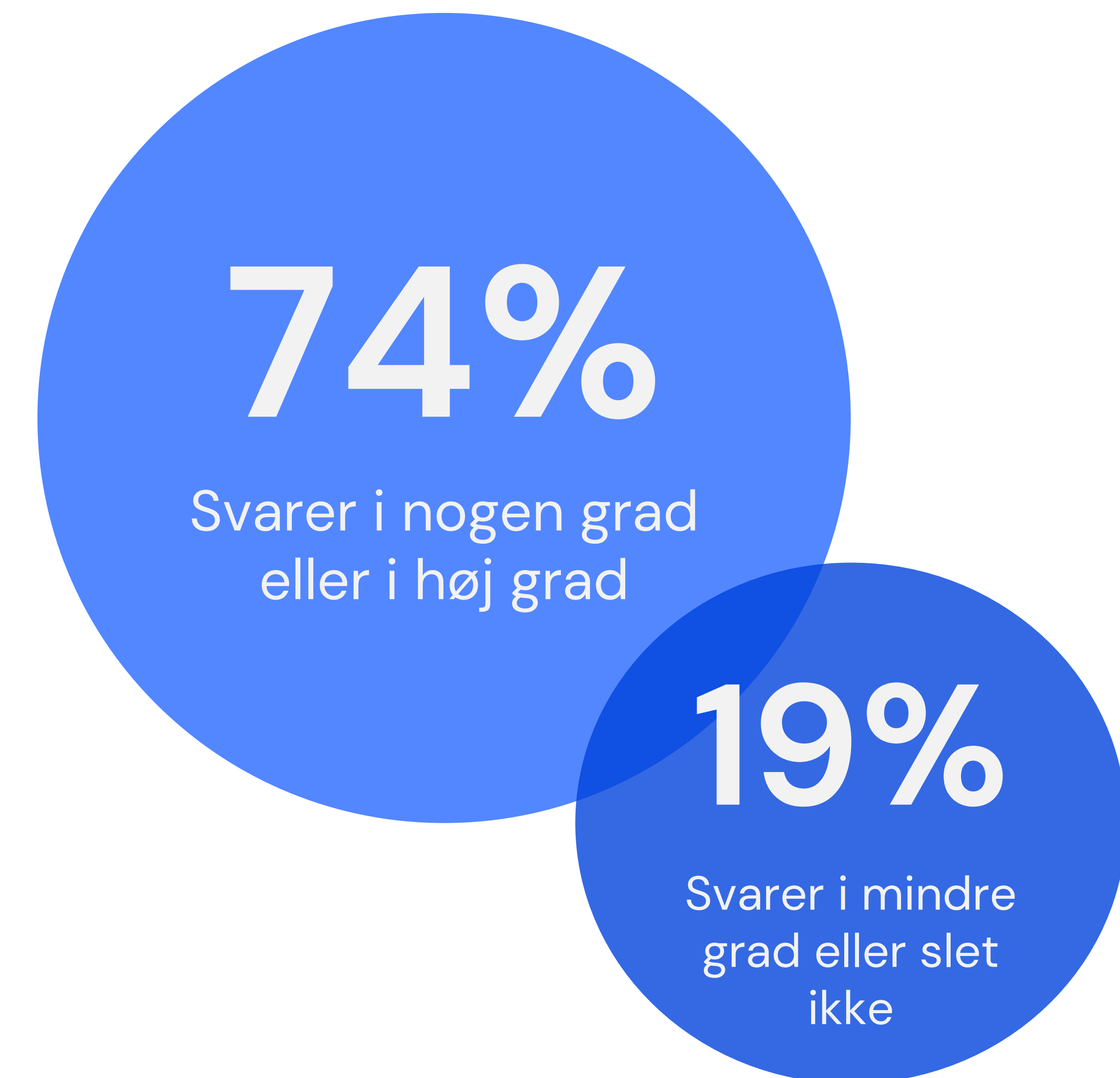
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Klasselærerne ønsker flere og bedre procedurer

Blandt de klasselærere, som *ikke* arbejder på en skole med nedskrevne procedurer for bekymrende fravær, vurderer næsten tre ud af fire at formelle procedurer ville kunne styrke håndteringen af bekymrende fravær på skolen (figur 3.6).

En femtedel af de klasselærere, der ikke arbejder på en skole med nedskrevne procedurer, oplever i mindre grad eller slet ikke, at det ville styrke skolens håndtering af bekymrende fravær.

I hvilken grad tror du at formelle procedurer/principper vil styrke skolens håndtering af bekymrende fravær?

Figur 3.6
Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=327
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Ønsket om detaljerede og klare procedurer

I spørgeskemaet fremhæver flere klasselærere et ønske om, at skolerne udarbejder mere detaljerede retningslinjer for, hvordan og hvornår der skal reageres i situationer med bekymrende fravær. Det er både klasselærere, som arbejder på en skole med nedskrevne procedurer, og klasselærere, som ikke gør, der efterspørger en stor detaljegråd i procedurerne.

Flere pointerer også vigtigheden af, at ledelsen sikrer en klar forventningsafstemning om forældres ansvar for børns skolegang. En klasselærer fra spørgeskemaundersøgelsen fortæller følgende i et opfølgende interview:

“Noget jeg kæmper med min egen skole om, det er, at jeg gerne vil have langt større tydelighed ift. at vi også forventer noget af forældrene. Så det ikke bare er mig som lærer, der siger det her, men at skolen også – når de fx skriver velkommen til jeres barn – siger; “vi forventer at I tjekker Aula, at I samarbejder, at I er loyale overfor, hvad vi gør og at der skal læses hver dag” – eller hvad vi nu finder ud af. Så var det også tydeligt, at det bare er sådan, det er (...) Hvis man tør at gøre det så tydeligt, så kan mange også finde ud af at gøre det.”

Flere klasselærere er inde på at skolens forventning til forældre burde indgå som en del af skolens nedskrevne retningslinjer og procedurer.

Procedurer implementeres ikke altid fuldt ud

Selvom de fleste har nedskrevne procedurer, fortæller enkelte klasselærere i interviews, at disse ikke altid implementeres i praksis, og at arbejdet med bekymrende fravær i stedet bygger på mavefornemmelser. I et interview med en klasselærer bliver det fortalt, at der kan være problemer med implementeringen af nye procedurer: *“Der er kommet et spørgeskema, som vi skal bede forældrene og eleverne om at udfylde (..) Det her nye skema, det vidste jeg ikke engang eksisterede, da jeg afprøvede det engang i efteråret. Det var min chef, der gjorde mig opmærksom på det. Så det var jeg egentligt ikke klar over eksisterede.”*

Oplevelsen af at nye eller ændrede retningslinjer ikke implementeres fuldt ud kommer til udtryk i flere interviews med klasselærere. En klasselærer fortæller, at det ikke er unormalt, at man som klasselærer først finder ud af, at der er kommet nye retningslinjer, når man taler med andre lærerkolleger. Dette medfører, ifølge den pågældende klasselærer, grundlæggende uklarhed ift. skolens procedurer og retningslinjer. Endvidere beretter læreren om, at det fører til en mere ad hoc tilgang i arbejdet med bekymrende fravær.

Sammenfatning

Fraværsregistrering & Procedurer for bekymrende fravær

Mange klasselærere i undersøgelsen er overordnet tilfredse med fraværsregistreringen. Generelt oplever mange, at registreringen ikke optager for meget af deres tid, og at den har en betydning i forhold til at opdage fraværsproblemer, inden det udvikler sig til bekymrende fravær.

Der er dog en gruppe klasselærere, der ikke har samme tilfredshed med fraværsregistreringen. 29 pct. af klasselærerne mener ikke at systemerne giver mulighed for at vælge retvisende typer af fravær, og 17 pct. oplever at registreringen af fravær fylder for meget i deres arbejde.

Flere peger på, at der kunne være mere automatik i registreringssystemerne, og at de kunne ønske sig mere klarhed fra ledelsens side om, hvorfor der registreres og hvad registreringerne bruges til.

Nedskrevne procedurer og retningslinjer for håndtering af bekymrende fravær er udbredt. 78 pct. af klasselærerne i undersøgelsen arbejder på en skole med nedskrevne procedurer og retningslinjer. klasselærerne i undersøgelsen oplever i udstrakt grad at procedurer og retningslinjer styrker håndteringen af bekymrende fravær på skolerne. Blandt de klasselærere, der *ikke* arbejder på en skole med procedurer, ønsker de fleste, at nogle blev implementeret.

På trods af at klasselærerne i undersøgelsen overordnet er tilfredse med procedurerne for håndtering af bekymrende fravær, så viser analysen også, at der nogle steder er udfordringer. Blandt andet med mangelfuld implementering af procedurerne. Samtidig efterspørger flere også mere detaljerede retningslinjer og en tydeligere ledelse med henblik på at styrke arbejdet med at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær.

4

4

4

4

**Indsatser der
iværksættes**

Indledning

I kapitel fire dykker vi ned i, hvilke indsatser og pædagogiske tiltag som klasselærerne har erfaring med iværksættes i forbindelse med bekymrende fravær.

Analysen dykker ned i; hvilke indsatser og tiltag klasselærerne har mest erfaring med iværksættes og hvornår de pågældende indsatser og tiltag fungerer godt.

I kapitlet kommer vi også nærmere ind på, hvilke andre eller flere tiltag og indsatser som klasselærerne vurderer ville styrke skolernes evne til at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær.

”Jeg ønsker mig en tidligere indsats, der satte ind inden problemerne udviklede sig. Jo længere fravær, desto sværere er det for eleven at komme tilbage.”

– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Indsatser ved bekymrende fravær

Som det fremgår af figur 4.1, er nogle indsatser mere udbredte i situationer med bekymrende fravær end andre.

78 pct. af klasselærerne svarer, at de har erfaring med, at der bliver lavet handleplaner, når en elev har bekymrende fravær, og 67 pct. svarer, at reducere af skoleskemaet iværksættes. Knap fire ud af ti (39 pct.) svarer, at de inddrager eksterne samarbejdspartnere. Lige så mange svarer, at de laver trivselsfremmende aktiviteter i klassen.

Lidt over hver femte (21 pct.) svarer, at de har erfaring med at der iværksættes hjemmeundervisning og at der tilføres ekstra pædagogiske ressourcer til klassen. Mellem 11 og 14 pct. svarer, at de har erfaring med at der igangsættes understøttende undervisning, 1:1 undervisning og 2-lærerordning.

Hvilke indsatser har du erfaring med bliver iværksat, når en elev har bekymrende fravær?

Figur 4.1

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Som det fremgår af figur 4.1, peger undersøgelsen på, at det er et mindre katalog af indsatser, der særligt iværksættes ved bekymrende fravær.

En deltager fra spørgeskemaundersøgelsen pointerer i et opfølgende interview, at forskellige fraværsforløb kræver forskellige indsatser: *“For mange elever er det en fordel at få reduceret skoleskemaet, fordi de ikke magter en længere skoledag (...) Nu er det mest de her inklusionselever, som vi har. Og de magter det ikke. Det er synd for dem og det er synd for klassen, fordi de så bliver udadreagerende eller andet. De kræver meget tid. Hvis det er den type elev, så giver det jo mening for dem. Så er der en anden type elev, hvor forældrene ikke synes at det er så vigtigt (red. at gå i skole). Og så giver det jo ikke mening at reducere skemaet. Så skal man jo tværtimod altså lave en indsats, så de kommer og deltager hele tiden. Så det er jo forskelligt, hvad der ligger bag.”*

Indeværende analyse omfatter ikke en kortlægning af, hvilke indsatser der iværksættes på de enkelte skoler,. Analysen skal altså ikke forstås som en fuldstændig udtømmende liste over indsatser og tiltag.

Handleplaner

I de kvalitative interviews med forskellige klasselærere er det tydeligt, at der er stor variation i, hvordan der arbejdes konkret med de forskellige indsatser. Dette kommer særligt til udtryk ved en meget forskellig tilgang til handleplaner. Tre klasselærere fortæller, at de på deres skole arbejder meget systematisk med handleplaner. Når de oplever tegn på bekymrende fravær udarbejder klasselæreren og ledelsen – typisk i samarbejde med forældre og/eller elev – en handleplan med konkrete aftaler om, hvilke indsatser der iværksættes, og hvilket ansvar der påhviler hhv. skole og forældre/elev. På de tre pågældende skoler evalueres og justeres handleplanerne hver fjortende dag.

Andre klasselærere fortæller, at der på deres skole arbejdes mere ad hoc med handleplaner. Enkelte klasselærere pointerer også at en handleplan i sig selv ikke har en virkning. Det kræver ressourcer, kompetencer og systematik at få en effekt af handleplanerne. I spørgeskemaet skriver en klasselærer følgende ønske til brugen af handleplaner på hans nuværende skole: *“At der var tid og ressourcer til at implementere og følge op på de handleplaner, vi bruger meget tid på at lave. Det ser ofte fint ud på papiret, men i praksis er det ikke meget værd, da det ofte ender med at skulle løses af personer uden kompetencer til den slags problematikker.”*

Reducering af skoleskema

Som figur 4.1 viser, er der en del klasselærere, som har erfaring med at reducere skoleskemaet, når en elev har bekymrende fravær. I et interview fortæller en klasselærer, at de ofte reducerer skoleskemaet, når en elev har bekymrende fravær:

”Det virker, fordi barnet er belastet. Om belastningen ligger i det sociale, det faglige, ja, bare en belastningssituation i det hele taget, så er det vigtigt at man får noget ro. Og så skal vi jo finde ud af, hvad det handler om.”

Den pågældende klasselærer fortæller, at hun har god erfaring med at reducere skemaet, da eleven – uanset årsagen – ofte er belastet, og det derfor først og fremmest er vigtigt at give eleven overskud i hverdagen igen. Hun siger:

”Det kan være svært, med den skoledag vi nu engang har i den danske folkeskole, at finde et overskud, så det kan virke at man får noget tid hjemme, men det er vigtigt, at man kommer hver dag, at man står op hver dag.”

Læreren fortæller dog også, at det er afgørende at sikre, at det er et midlertidigt tiltag. På den skole hvor læreren arbejder, evaluerer de altid deres handlingsplaner hver 14. dag sammen med elev og forældre.

2-lærerundervisning & understøttende undervisning

Som det ligeledes fremgår af figur 4.1, har relativt få klasselærere erfaring med, at der iværksættes understøttende undervisning (13 pct.) og 2-lærerundervisning (11 pct.) ved bekymrende fravær. Understøttende undervisning er læringsaktiviteter, som ligger udover folkeskolens faste fag og emner. Aktiviteterne i understøttende undervisning skal:

- understøtte den faglige undervisning og/eller
- styrke eleverne personligt med læringsparathed, sociale kompetencer, alsidig udvikling, motivation og trivsel.

I spørgeskemaet nævner flere klasselærere et ønske om, at understøttende undervisning oftere iværksættes. En klasselærer ønsker sig: *”Mere tid og ressourcer til understøttende undervisning, dvs. tolærerordning så eleven kan få hjælp til det forsømte pensum.”*

En anden klasselærer skriver: *”At man ved elevens tilbagevenden til skolen fik støtte, så man havde den nødvendige tid til at understøtte eleven optimalt. Alternativt at en ekstern stod for at understøtte eleven. Det er en svær opgave at være der tilstrækkeligt for den enkelte elev, når man samtidig har ansvaret for resten af eleverne.”*

Undersøgelsen viser, at flere klasselærere oplever, at det er svært at få tildelt ressourcer til at få flere lærere og pædagoger tilknyttet en elev eller en klasse, når der er problemer med bekymrende fravær.

"Jeg ønsker mig mere tid til at tage mig af de enkelte børn, lave særlige undervisningsmaterialer, elevsamtaler og ikke så lange og indviklede procedurer, når man skal have hjælp. Mulighed for ekstra støtte til børn med særlige behov."

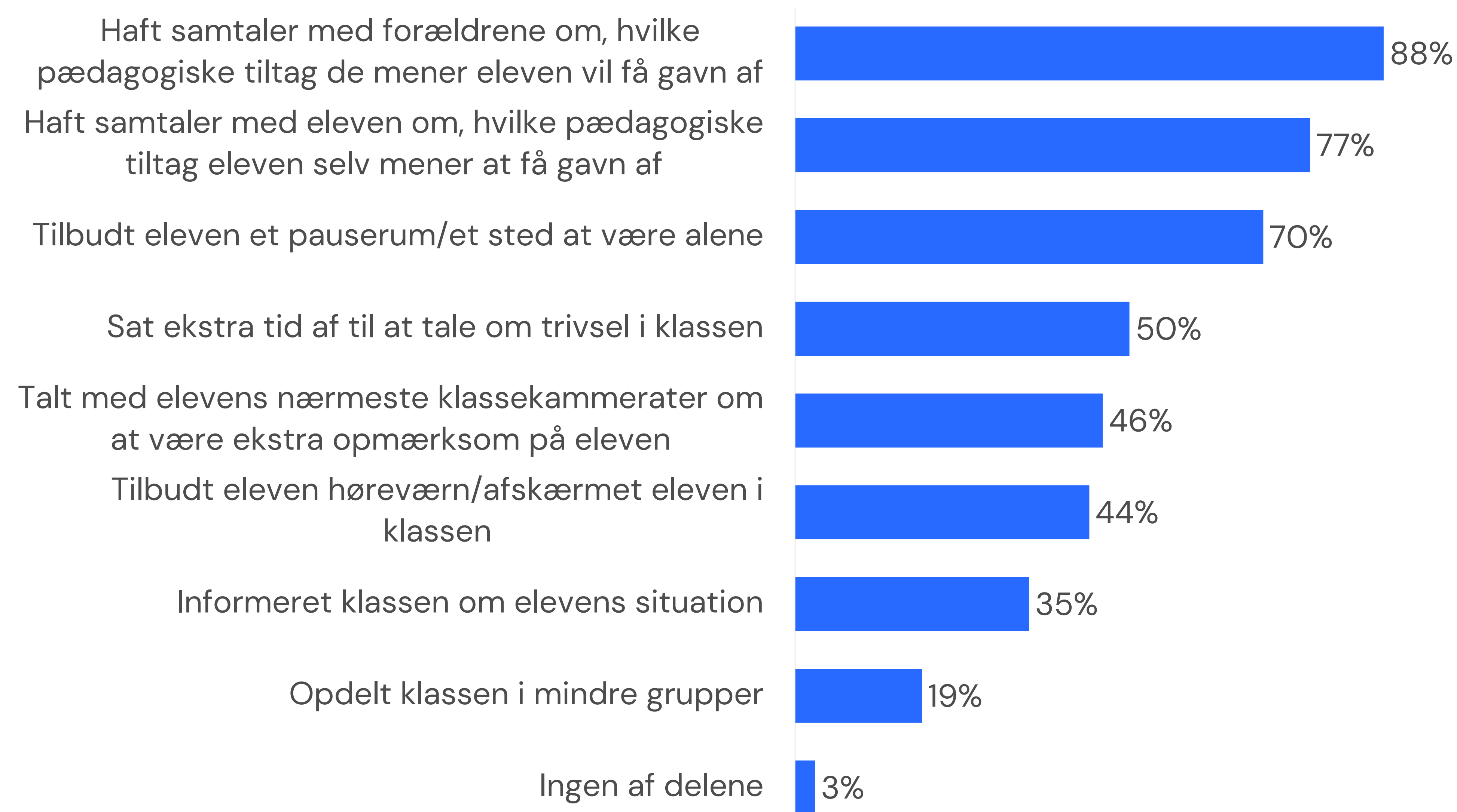
– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Pædagogiske tiltag

I undersøgelsen er klasselærerne også blevet spurgt til deres erfaringer med at igangsætte forskellige pædagogiske tiltag når en elev har bekymrende fravær. Som vist af figur 4.2 svarer syv ud af ti klasselærere, at de har tilbudt eleven et pauserum i situationer med bekymrende fravær. Knap halvdelen (44 pct.) har tilbudt eleven høreværn og/eller afskærmet eleven fra klassen. Opdeling af klassen i mindre grupper er dét tiltag, som færrest klasselærere har brugt (19 pct.).

Knap halvdelen (46 pct.) af klasselærerne svarer, at de har talt med elevens nærmeste klassekammerat om at være ekstra opmærksom på eleven. 35 pct. svarer, at de har informeret klassen om elevens situation ved bekymrende fravær

Hvilke af følgende pædagogiske tiltag har du og dit team brugt, når elever har bekymrende fravær?

Figur 4.2:
n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Trivselsfremmende aktiviteter

I spørgeskemaundersøgelsen og i de kvalitative interviews pointerer en del klasselærere at de – på forskellig vis – har gode erfaringer med systematisk at holde opmærksomhed på alle elevers faglige og sociale trivsel. En klasselærer skriver følgende i sin spørgeskemabesvarelse:

”Jeg har som klasselærer elevsamtaler ugentligt med hver enkelt elev individuelt (jeg kan ikke nå alle 27 på én uge, men i løbet af en måned). Her snakker vi om trivsel og faglighed, hvad der går godt, hvad der er svært og hvad der kan gøres for at løse problemer. Det bør der være meget mere tid til! Også at vi i teamet altid har elevernes trivsel/deltagelse på dagsordenen til det månedlige møde vi har, så har jeg noget at snakke med de enkelte elever om til næste elevsamtale.”

Forebyggende indsatser handler for flere klasselærere i spørgeskemaundersøgelsen og i de kvalitative interviews om at skabe generel trivsel for alle, ikke kun for den pågældende elev med bekymrende fravær. En klasselærer fremhæver i spørgeskemabesvarelsen at forebyggelse for hende grundlæggende handler om at alle elever skal være engagerede og motiverede for at gå i skole:

”Frem for alt at møde eleverne hvor de er både fagligt og socialt. Trivselsaktiviteter; det skal være sjovt og lærerigt for alle i klassen! En konstant åben dialog med eleverne i klassen – det er vigtigt at kende hinandens styrker og udfordringer og at dagsformen kan være variabel. Et godt og udvidet samarbejde med forældrene. Hellere ringe, skrive eller mødes en gang for meget end for lidt. Og så endelig også huske at videreformidle alle de gode historier.”

Klassefællesskabet som medvirkende faktor og vigtig ressource

Om det fremgår af figur 4.2 viser undersøgelsen at det ikke er udbredt praksis at inddrage klassen, når en elev har bekymrende fravær. Cirka halvdelen af klasselærerne i undersøgelsen har erfaring med at sætte ekstra tid af til at tale om trivsel i klassen i situationer med bekymrende fravær og/eller har talt med elevers nærmeste kammerat om at være særlig opmærksom på en elev med bekymrende fravær. Samtidig har mere end hver tredje klasselærer i undersøgelsen informeret klassen om en elevs situation ved bekymrende fravær (figur 4.2).

I et interview med en klasselærer fortæller vedkommende, at forebyggende indsatser på deres skole netop handler om at sikre trivsel i klassefællesskabet: *“Vi er meget opmærksomme på, at eleverne ikke er med til at vælge grupper. At det er læreren der rammesætter fællesskabet (...) De børn, som har det meget svært, har brug for at vi er meget tydelige, også i udskolingen. Og der har vi måske haft en tendens tidligere til at sige “nå men det er udskolingen, så kan de jo godt være med til det (red. gruppedannelse), så kan jeg godt læne mig lidt tilbage” og det kan vi bare ikke.”*

Udsagnet tydeliggør, at nogle klasselærere går til arbejdet med bekymrende fravær ved at have centralt fokus på, at bekymrende fravær og mistrivsel kan være et tegn på, at klassen ikke fungerer, og at der skal sættes ind med forebyggende, trivselsfremmende aktiviteter.

En anden klasselærer fortæller i et interview, at på hendes skole anser de også fællesskabet som særligt vigtigt i forhold til at håndtere bekymrende fravær. Ifølge den pågældende klasselærer er klassen også en potentiel vigtig ressource i håndteringen af bekymrende fravær:

“Noget af det som virker er, at eleven får nogle tilknytninger til andre elever (...) sådan at når de har fravær, så er der en elev, der får spurgt ind til, hvorfor de havde fravær i fredags (...). Så det ikke kun er relationen til mig, der skal bære det, men også relationen til de andre elever. For det er også det, der viser sig at være motiverende ift. at komme i skole – at man har nogen at være sammen med.”

Den pågældende klasselærer fremhæver, at hendes tilgang til bekymrende fravær i høj grad er præget af et stort fokus fra kommunen og på skolen. Køge Kommune, som læreren arbejder i, har i 2019 søsat et stort projekt “Er du på vej” og en “Strategi for aktiv tilstedeværelse og håndtering af fravær.” Et centralt opmærksomhedspunkt i kommunens fraværstrategi er fællesskab og inklusion i fællesskabet. Dette fokus betyder, ifølge den pågældende klasselærer, at man er meget opmærksomme på, at selve fællesskabet (eller manglen på samme) også kan være medvirkende årsag til fravær.

Sammenfatning

Indsatser der iværksættes ved bekymrende fravær

Det er stor forskel på skolernes konkrete arbejde med at håndtere bekymrende fravær. Undersøgelsen peger på, at der er en bredde i de indsatser og tiltag, som benyttes, når en elev har bekymrende fravær. Analysen viser dog også, at der er nogle indsatser, der særligt benyttes.

Mange klasselærere har erfaring med at iværksætte mere individfokuserede indsatser og tiltag ved bekymrende fravær. Fx viser undersøgelsen på at en del klasselærere (67 pct.) har erfaring med at reducere skoleskemaet, 70 pct. har erfaring med at tilbyde eleven et pauserum og 44 pct. har tilbudt eleven høreværn/afskærmet eleven.

Analysen viser dog også på, at mange klasselærere har erfaring med at sætte ekstra tid af til at tale om trivsel i klassen (50 pct.) og at iværksætte trivselsfremmende aktiviteter i klassen (39 pct.).

Den kvalitative analyse peger på, at en række klasselærere har positive erfaringer med at sætte tid af til det trivselsfremmende og forebyggende arbejde i klassen.

5

5

5

5

**Klasselærernes
forudsætninger for
arbejdet med
bekymrende
fravær**

Indledning

I dette kapitel undersøges klasselæreres egne oplevelser af deres forudsætninger for at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær.

Analysen omfatter blandt andet en undersøgelse af klasselærernes oplevelse af at have tid til og mulighed for at støtte og hjælpe elever, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær.

I analysen undersøges også klasselærernes oplevelser af samarbejdet med relevante fagpersoner og skoleledelse. Håndtering af bekymrende elevfravær kan kræve involvering af mange forskellige interne og eksterne fagpersoner, hvilket er et væsentligt opmærksomhedspunkt ift. klasselærernes oplevelse af deres forudsætninger for at håndtere bekymrende fravær.

” Jeg savner specialpædagoger, og samarbejde med psykiatrien. Mest af alt mangles der TID; tid til samarbejde med alt fra klassepædagog og kolleger, til psykiatrien.”

– Klasselærer fra spørgeskemaundersøgelsen

Manglende tid til at hjælpe elever med bekymrende fravær

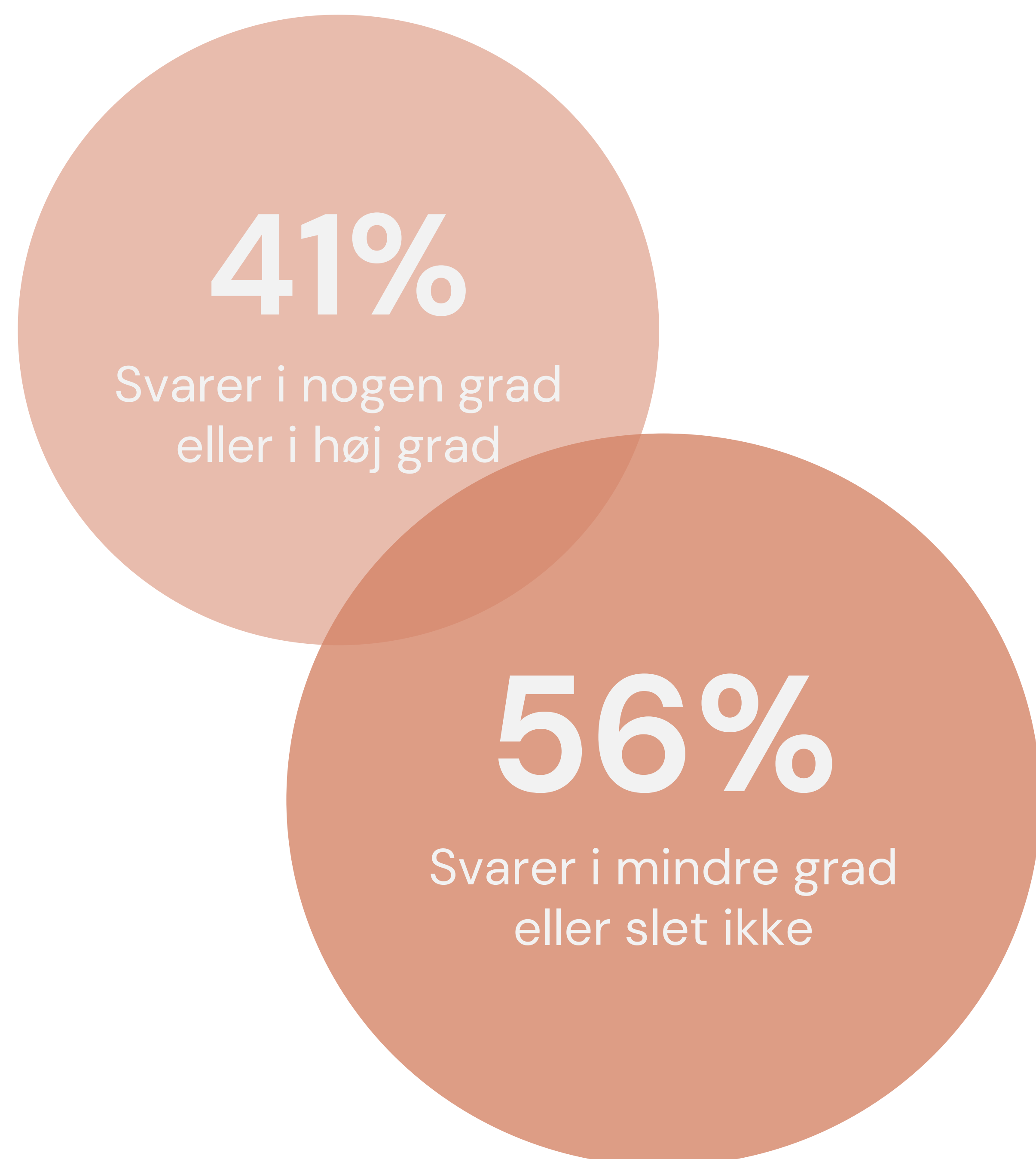
I undersøgelsen blev lærerne spurgt ind til deres oplevelser af, hvilke forhold der direkte påvirker deres arbejde med bekymrende fravær.

Som vist i figur 5.1 oplever langt fra alle klasselærere at have tilstrækkelig arbejdstid til at tage hånd om elever med bekymrende fravær. 41 pct. svarer, at de i høj eller nogen grad har tilstrækkelig tid. Omvendt svarer 56 pct., at de slet ikke eller i mindre grad har tilstrækkelig tid til at tage hånd om elever med bekymrende fravær.

På samme vis er det også langt fra alle klasselærere i undersøgelsen, som oplever, at de er i stand til at yde tilstrækkelig støtte og hjælp til elever med bekymrende fravær. Som vist i figur 5.2 svarer 47 pct. at de i høj eller nogen grad er i stand til det, og 49 pct. svarer slet ikke eller i mindre grad.

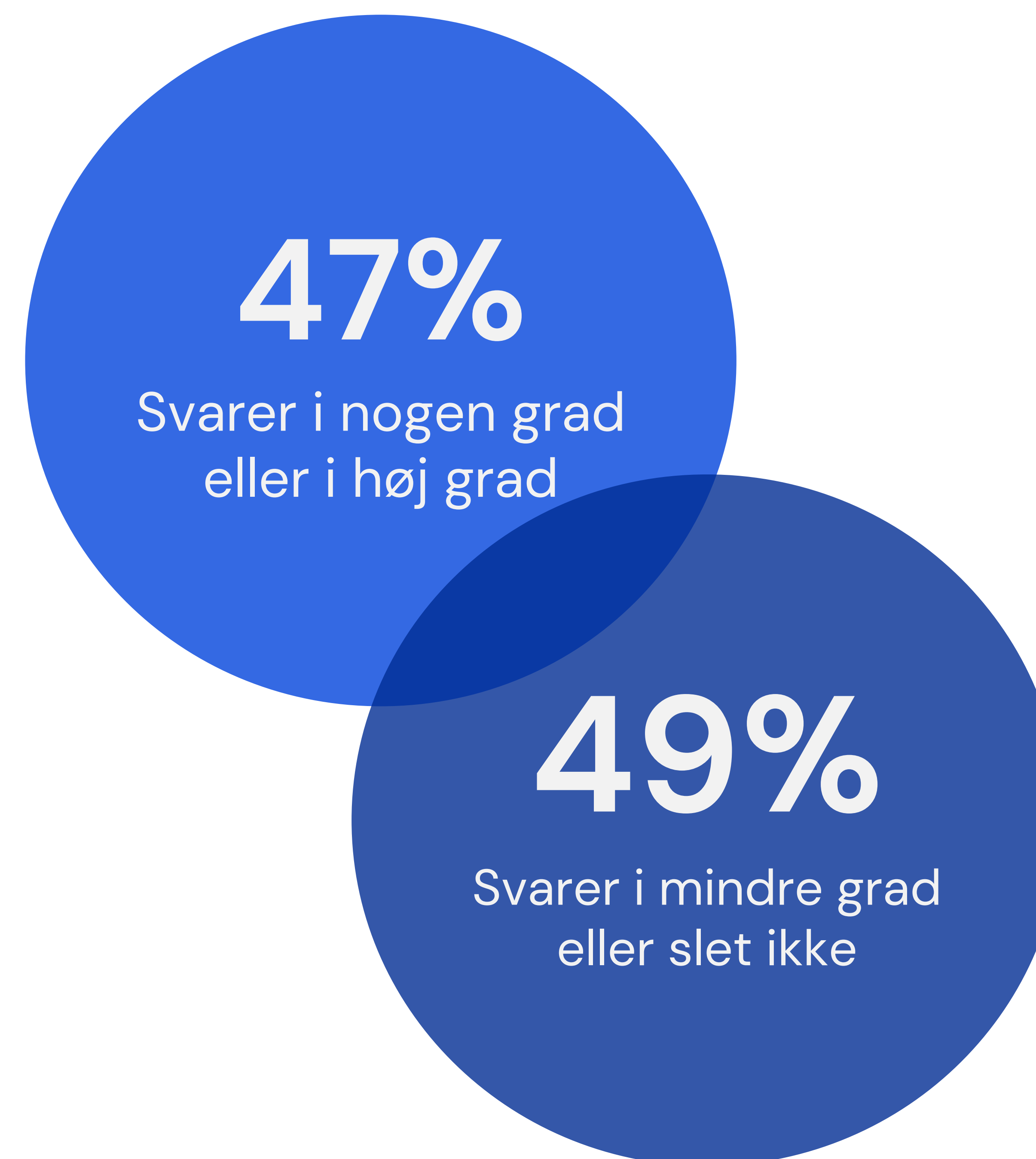
I hvilken grad oplever du at have tilstrækkelig tid inden for din arbejdstid til at tage hånd om elever med bekymrende fravær?

Figur 5.1

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor boblerne ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

I hvilken grad oplever du at have mulighed for at yde tilstrækkelig støtte og hjælp til elever med bekymrende fravær?

Figur 5.2

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor boblerne ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

De åbne svarmuligheder og kvalitative interviews understøtter resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen: klasselærerne vurderer, at manglende tid er en stor udfordring ift. at støtte og hjælpe de enkelte elever. I spørgeskemaet skriver en klasselærer følgende til spørgsmålet om, hvad vedkommende kunne ønske sig var anderledes: *“At man har tid til den enkelte elev. En elev med bekymrende meget fravær kræver rigtig meget tid og ressourcer af læreren. Tid til at snakke med eleven og inddragelse af eleven, når der lægges planer.”*

En anden klasselærer svarer følgende på samme spørgsmål: *“En anerkendelse af hvor lang tid det sociale arbejde med udsatte elever og familier tager. Indberetninger, statusudtalelser, netværksmøder og diverse opfølgninger.”*

Andre klasselærere skriver følgende ønsker: *“At der var mere tid til eleverne og den enkelte elev i folkeskolen”, og “mere tid til klasselærerrollen.”*

Manglende tid til at udfylde klasselærerrollen nævnes af en del klasselærere. I spørgeskemaet skriver en klasselærer følgende om klasselærerrollen: *“I folkeskolen har vi mange dygtige fagpersoner ansat, det er bare svært at udnytte alle de dygtige medarbejderes ressourcer, da der er for mange opgaver og for lidt tid.”*

Også oplevelsen af, at klasselæreren skal udfylde mange funktioner og har mange forskellige opgaver, fylder i spørgeskemaet og i stort set alle de kvalitative interviews. I et opfølgende interview med en deltager fra spørgeskemaundersøgelsen bliver det pointeret, at klasselæreren ofte har “tungere” fag med en relativt stor forberedelses- og rettebyrde. Samtidig er det oplevelsen, at klasselæreren også er ansvarlig for at løse alle de opgaver og funktioner, som ikke er direkte relateret til elevernes faglige udvikling og læring. En klasselærer skriver i spørgeskemaet: *“Klasselæreren skal håndtere alt efterhånden. Skilsmisse, sorg, psykiske sygdomme, adfærdsproblemer, fravær, sociale problemer, diskrimination, sundhed, færdsel/trafik, sex og samfund mm. Vi får mange kurser og meget uddannelse, hvilket er dejligt. Vi har bare ikke tid til at bruge den store viden, vi efterhånden har.”*

Nogle klasselærere beskriver, både i interviews og spørgeskema, at specialpædagogikken bliver dem pålagt, men at de ikke er uddannede til det, og at de mangler tid til at udføre arbejdet. En klasselærer skriver følgende ønske i spørgeskemaet: *“At specialpædagogikken og psykologien lå uden for klasselærerens ansvarsområde – eller at den indgik i uddannelsen, og at der blev afsat timer til arbejdet.”*

Flere klasselærere pointerer, at de mangler kompetencer til nogle af de mange funktioner, som de skal udfylde. Dette gælder særligt de nødvendige specialpædagogiske kompetencer.

“At der bliver afsat tid til, at vi lærere har mulighed for at løse de socialpædagogiske opgaver, der specielt er fulgt med inklusionen. Ikke altid at skulle være nødt til at vælge mellem min faglige forberedelse af de enkelte lektioner og det socialpædagogiske arbejde med børnene.”

- Klasselærer fra spørgeskemaundersøgelsen

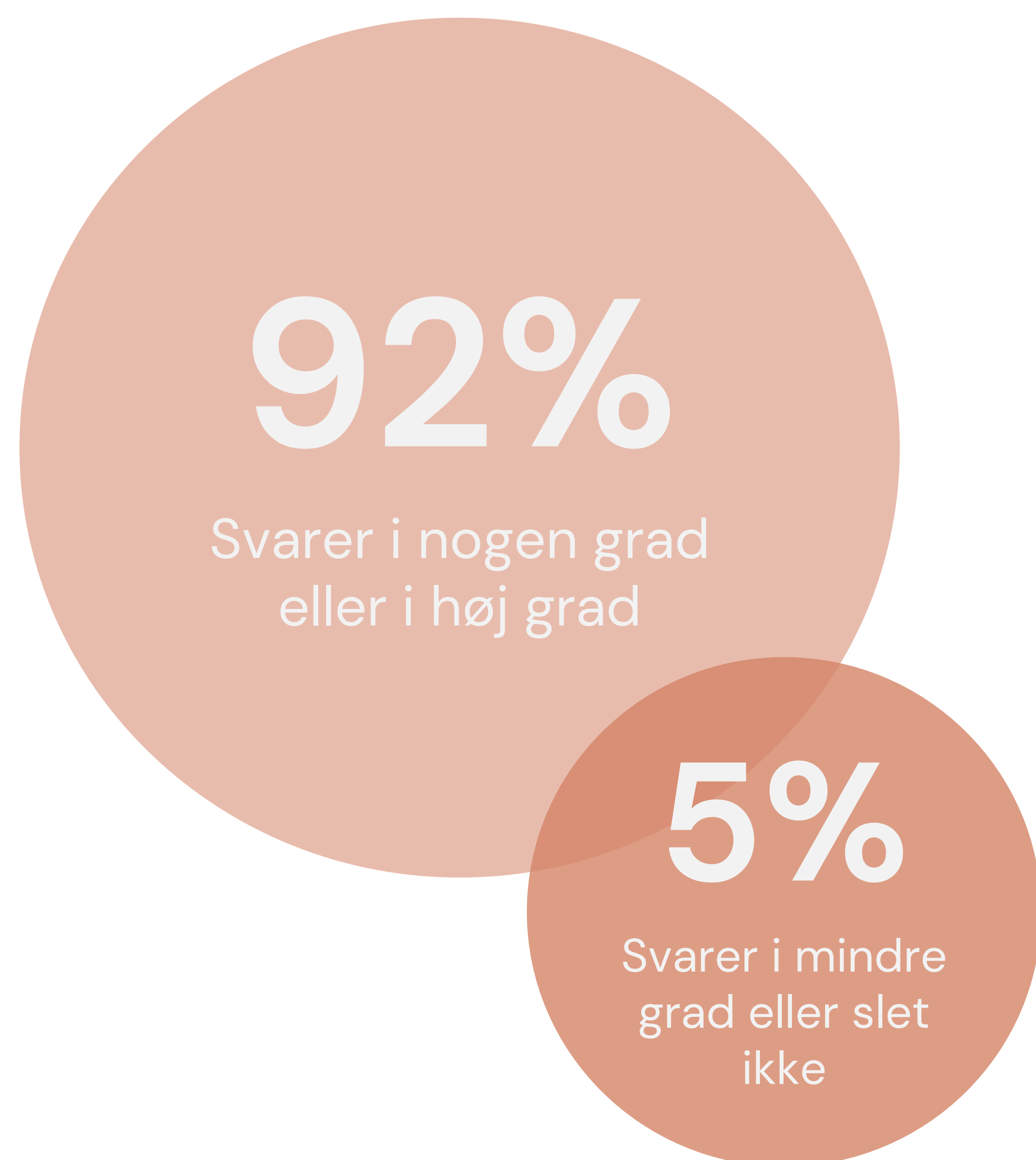
Samarbejdet med skoleledelsen

Klasselærerne i undersøgelsen oplever i udpræget grad at have et godt samarbejde med skoleledelsen om bekymrende fravær. Hele 92 pct. svarer, at de i høj eller nogen grad har et godt samarbejde med skoleledelsen. Kun 5 pct. svarer i mindre grad eller slet ikke (figur 5.3).

Det gode samarbejde med ledelsen bliver også fremhævet i de åbne besvarelser i spørgeskemaet. Fx skriver to klasselærere følgende i spørgeskemaet: *"Jeg oplever, at samarbejdet mellem medarbejdere, ledelse og forældre stort set altid fungerer meget godt."* og *"min leder er altid parat til at hjælpe og indkalde til møder om bekymrende adfærd."*

Samlet set viser analysen, at klasselærerne overordnet set er tilfredse med samarbejdet med ledelsen.

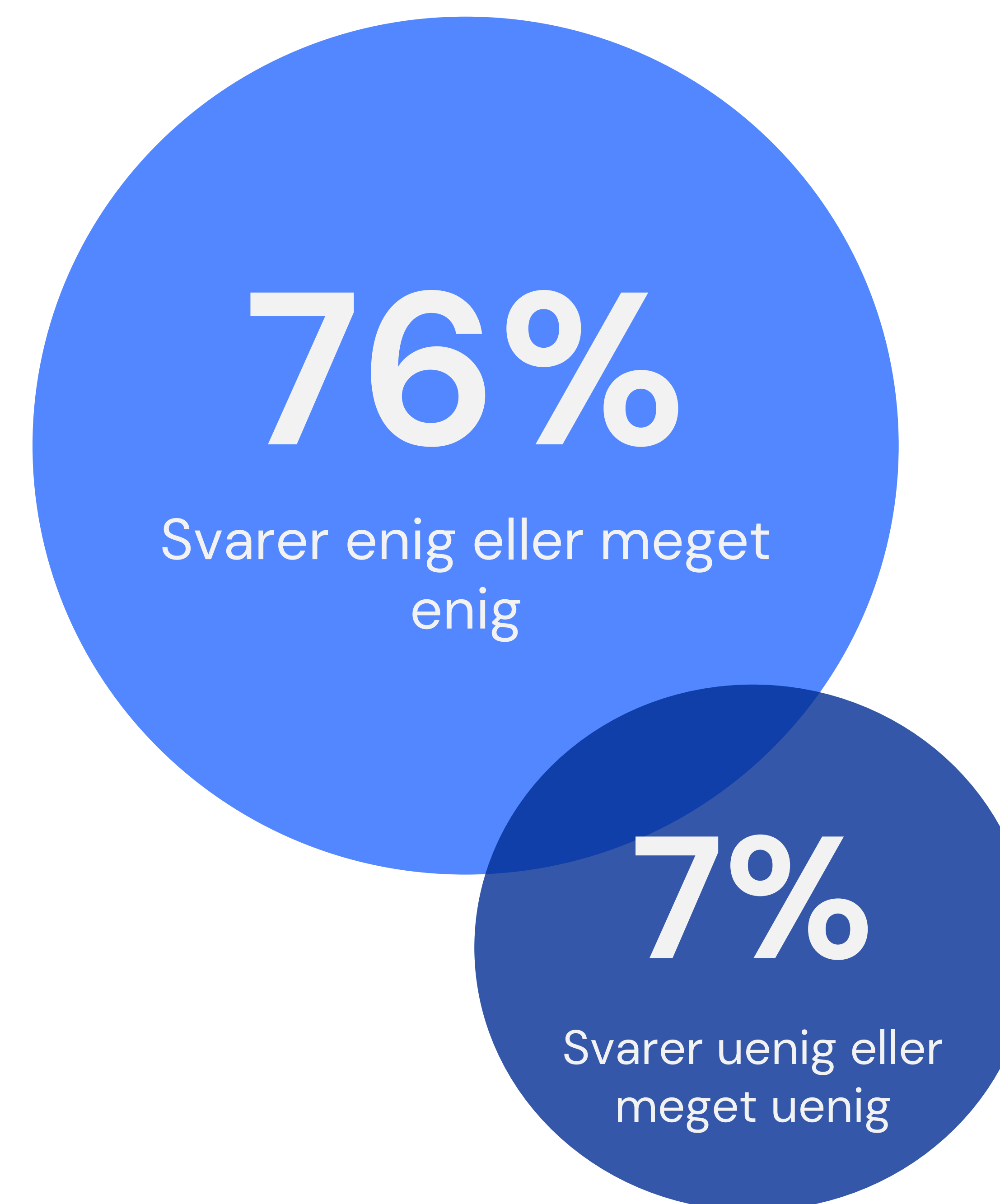
I hvilken grad oplever du, at du har et godt samarbejde med skoleledelsen?

Figur 5.3

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Jeg oplever, at skoleledelsen bakker mig op i mit arbejde med at hjælpe elever med bekymrende fravær

Figur 5.4

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Flere klasselærere beskriver, hvor afgørende skoleledelsen er for skolens arbejde med at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær. En klasselærer skriver følgende til spørgsmålet om, hvad der fungerer godt i arbejdet med at begrænse bekymrende fravær: *”Jeg synes, det virker godt, at jeg som klasselærer har et godt og tæt samarbejde med min AKT-pædagog og min skoleledelse, som er lydhøre og løsningsorienterede.”*

Andre klasselærere i undersøgelsen lægger vægt på, at det er vigtigt at ledelsen sikrer klare retningslinjer for arbejdet, og at ledelsen deltager aktivt i forskellige dele af klasselærernes arbejde med bekymrende fravær. En klasselærer skriver fx følgende i spørgeskemabesvarelsen: *”Et godt teamsamarbejde og ledere, der deltager i teammødet. Enkel og overskuelig tilgang til relevante skemaer. Ledelse der hurtigt tager stilling til underretninger og andet.”*

I de opfølgende interviews lægger flere vægt på, at ledelsen har en afgørende rolle at spille ift. klasselærernes arbejde med elever med bekymrende fravær. Flere fremhæver, at de er tilfredse med den måde ledelsen bakker dem op i deres arbejde. Konkrete eksempler på dette beskrives i senere afsnit, hvor vigtigheden af, at ledelsen er tydelig i samarbejdet med forældre og sikrer klarhed over mulige indsatser, blandt andet fremhæves.

På trods af at hele 92 pct. af klasselærerne svarer, at de har et godt samarbejde med ledelsen, så viser både åbne besvarelser i spørgeskemaet og de kvalitative interviews, at det ikke er alle, som oplever at ledelsen er tydelig og aktiv nok i arbejdet med bekymrende fravær. I et opfølgende interview med en klasselærer fra spørgeskemaundersøgelsen fortæller den pågældende klasselærer, at hun ofte er i tvivl om, hvornår hun må ”forstyrre” ledelsen, når hun har elever som mistrives eller som udviser tegn på bekymrende fravær. Den pågældende klasselærer oplever, at ledelsen på hendes skole har travlt, og at de er langt væk fra eleverne, hvorfor hun kun involverer dem, hvis det er en særligt alvorlig og bekymrende sag. I de fleste tilfælde vælger læreren derfor at håndtere situationen selv, på trods af et ønske om opbakning og støtte fra ledelsen.

Flere andre klasselærere i undersøgelsen efterspørger mere involvering fra ledelsen. På spørgsmålet om, hvad man kunne ønske sig anderledes ift. arbejdet med bekymrende fravær skriver to klasselærere: *”At ledelsen fra start tager det seriøst, når man henvender sig med en bekymring” og ”et godt samarbejde med ledelsen, som gerne hjælper med at tage kontakt med forældre, sagsbehandler, mm.”*

Uanset om klasselærerne udtrykker tilfredshed eller utilfredshed med samarbejdet med ledelsen i undersøgelsen, så fremhæver alle, at ledelsen er afgørende for deres arbejde med bekymrende fravær på skolerne.

"Jeg oplever, at det fungerer godt, når der er et tæt samarbejde mellem AKT, forældre, ledelse og evt. kommunen. Det er vigtig, at der bliver rykket, når det først bliver opdaget. Ofte er der lang ventetid, og så når det at udvikle sig."

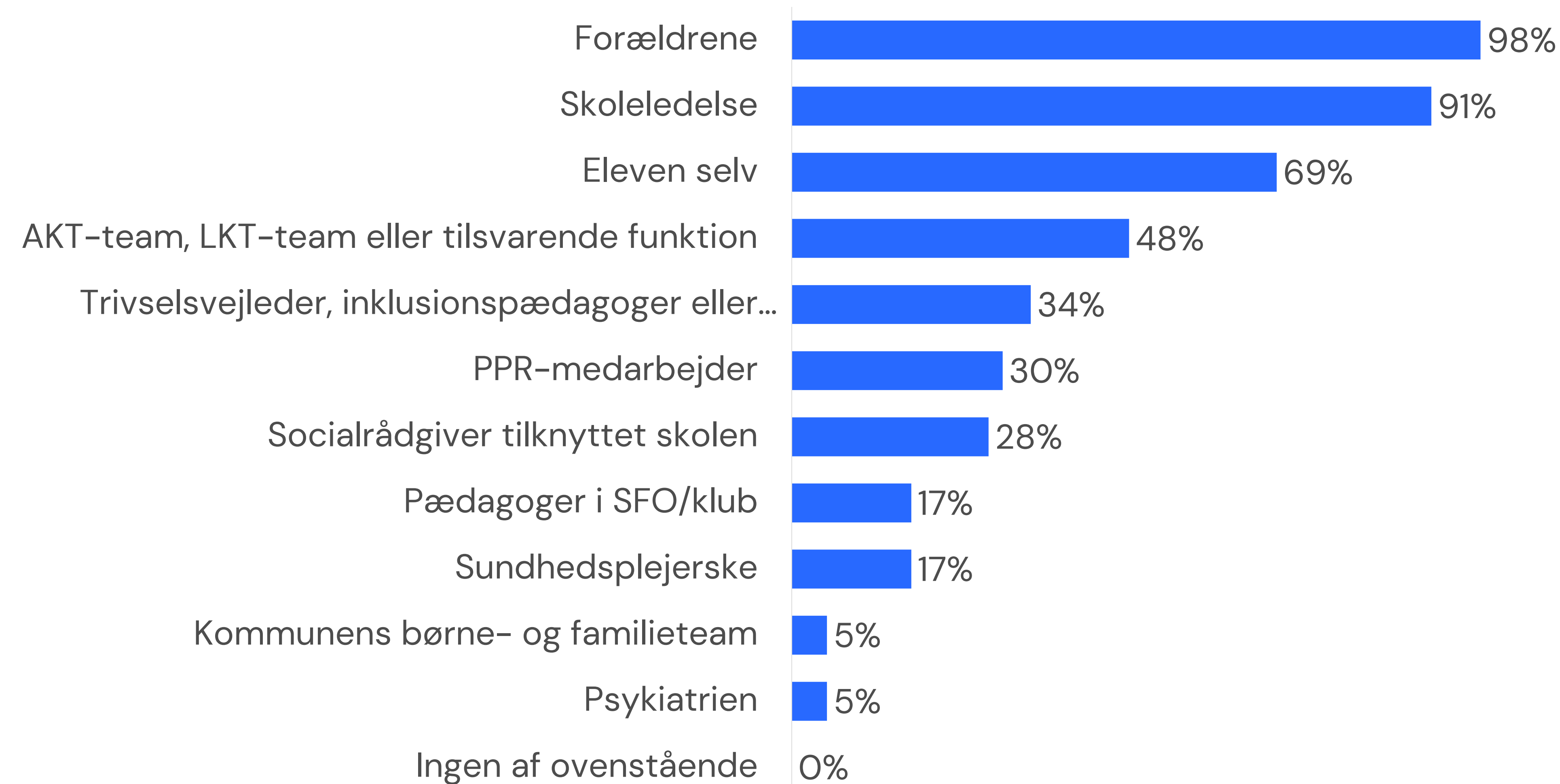
– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Involvering af aktører og fagpersoner ved bekymrende fravær

Håndtering af bekymrende elevfravær kan kræve involvering af mange forskellige aktører. Som vist i figur 5.5 involverer de fleste klasselærere i undersøgelsen forældre og skoleledelse ved bekymrende fravær. Lidt færre klasselærere involverer eleven selv (69 pct.). Det er også almindeligt at involvere både interne og eksterne fagpersoner. 48 pct. af klasselærerne involverer AKT-team og 34 pct. involverer trivselsvejledere, inklusionspædagoger mv. Tre ud af 10 klasselærere involverer PPR og socialrådgivere tilknyttet skolen.

Fritidspædagoger og sundhedsplejersker inddrages sjældnere end førnævnte fagpersoner. I de kvalitative interviews er det kun én ud af 11 klasselærere, som har erfaring med at inddrage sundhedsplejersken, og ingen har erfaring med at inddrage pædagoger i klub eller SFO.

Hvem bliver involveret, når en elev har bekymrende fravær på din nuværende skole?

Figur 5.5

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

*"Jeg har heller ikke haft brugt sundhedsplejersken ret meget, skal jeg indrømme. Det er nok fordi, man tænker, at det er sådan noget sundheds- og vægtrelateret (...)
Det kan jo godt være, at vi ikke er helt skarpe på, hvad sundhedsplejersken kan bruges til (...)."*

- Interview med klasselærer

I hvilken grad har du et godt samarbejde med relevante fagpersoner i situationer med elever med bekymrende fravær?

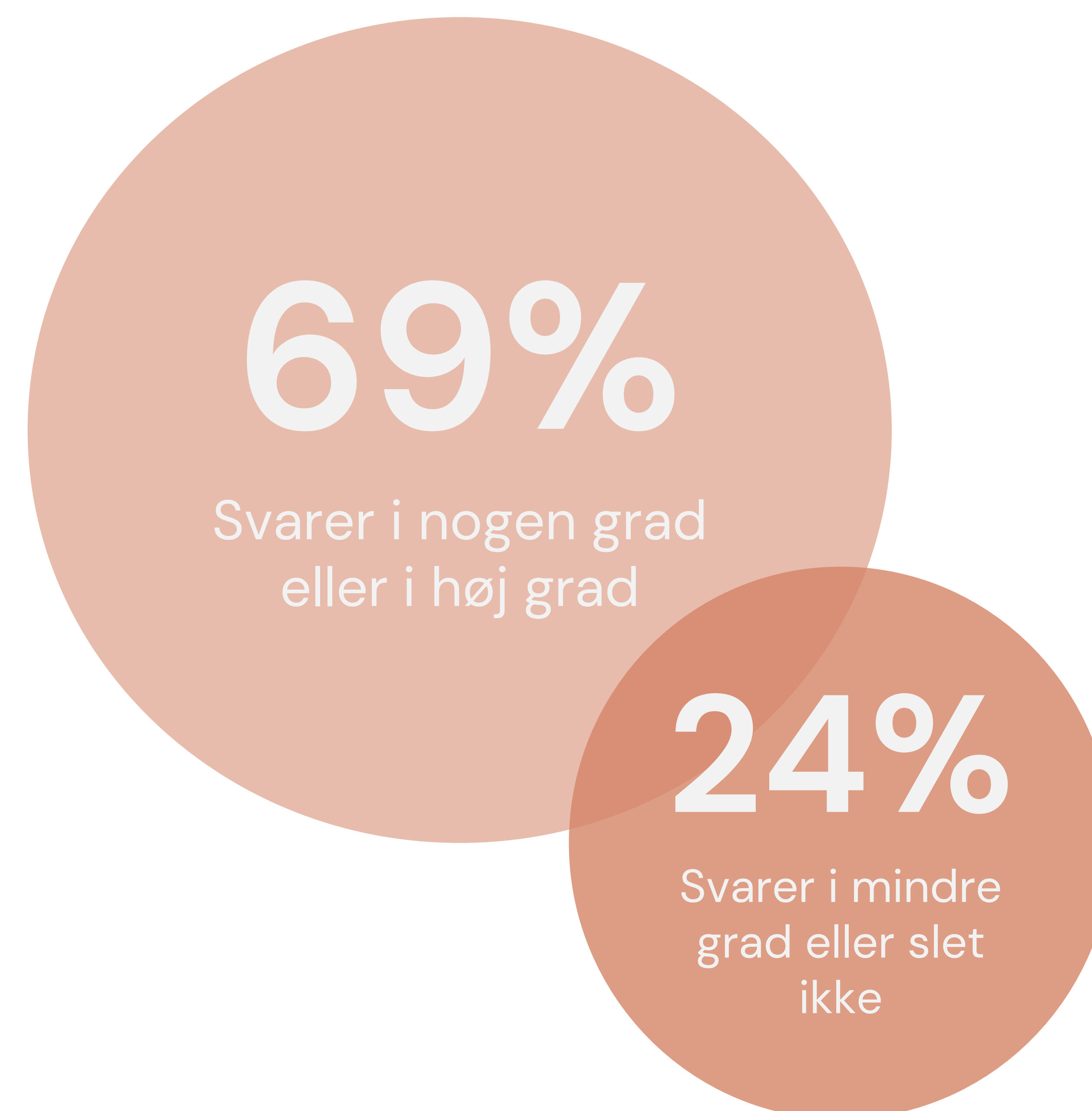

Figur 5.6

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor boblerne ikke summerer til 100%. n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

I hvilken grad har du adgang til ekstern faglig bistand i situationer med elever med bekymrende fravær?

Figur 5.7

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor boblerne ikke summerer til 100%. n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

I undersøgelsen er klasselærerne blevet spurgt ind til, hvordan de oplever samarbejdet med eksterne fagpersoner. Som det fremgår figur 5.6 svarer 82 pct., at de i nogen eller høj grad har et godt samarbejde med relevante fagpersoner. Omvendt svarer 13 pct., at de i mindre grad eller slet ikke har et godt samarbejde. Adspurgt om adgangen til ekstern faglig bistand svarer 69 pct., at man i nogen eller høj grad har adgang. 24 pct. oplever i mindre grad eller slet ikke at have adgang til de relevante fagpersoner (figur 5.7).

I interviews fortæller flere klasselærere, at de har behov for konkret og "hands-on" sparring fra fx PPR og forebyggende rådgivere. Enkelte nævner behovet for at få trivselsvejledere til indskolingen og mellemtrinnet. Behovet for nemmere og bedre adgang til flere faglige støttepersoner til børn med særlige behov nævnes også af flere.

Enkelte klasselærere nævner konkrete udfordringer i situationer, hvor eleven er anbragt. Her fremhæves et behov for tættere samarbejde med de institutioner, der er omkring eleven.

Over hver tredje klasselærer oplever lang ventetid på faglig bistand

Som vist i figur 5.8 svarer 77 pct. af klasselærerne i undersøgelsen, at de i høj eller nogen grad oplever lange ventetider på ekstern faglig bistand. Kun 12 pct. svarer i mindre grad eller slet ikke.

Lange ventetider på særligt PPR og socialrådgivere nævnes også af mange i de åbne besvarelser i spørgeskemaet. En klasselærer skriver, hvordan de lange ventetider påvirker håndteringen af bekymrende fravær: *"Sagsbehandlingstiden er ofte så lang, at fra man ansøger om hjælp eller vejledning, til man (måske) får det, er behovet hos eleven eller familien blevet et andet."*

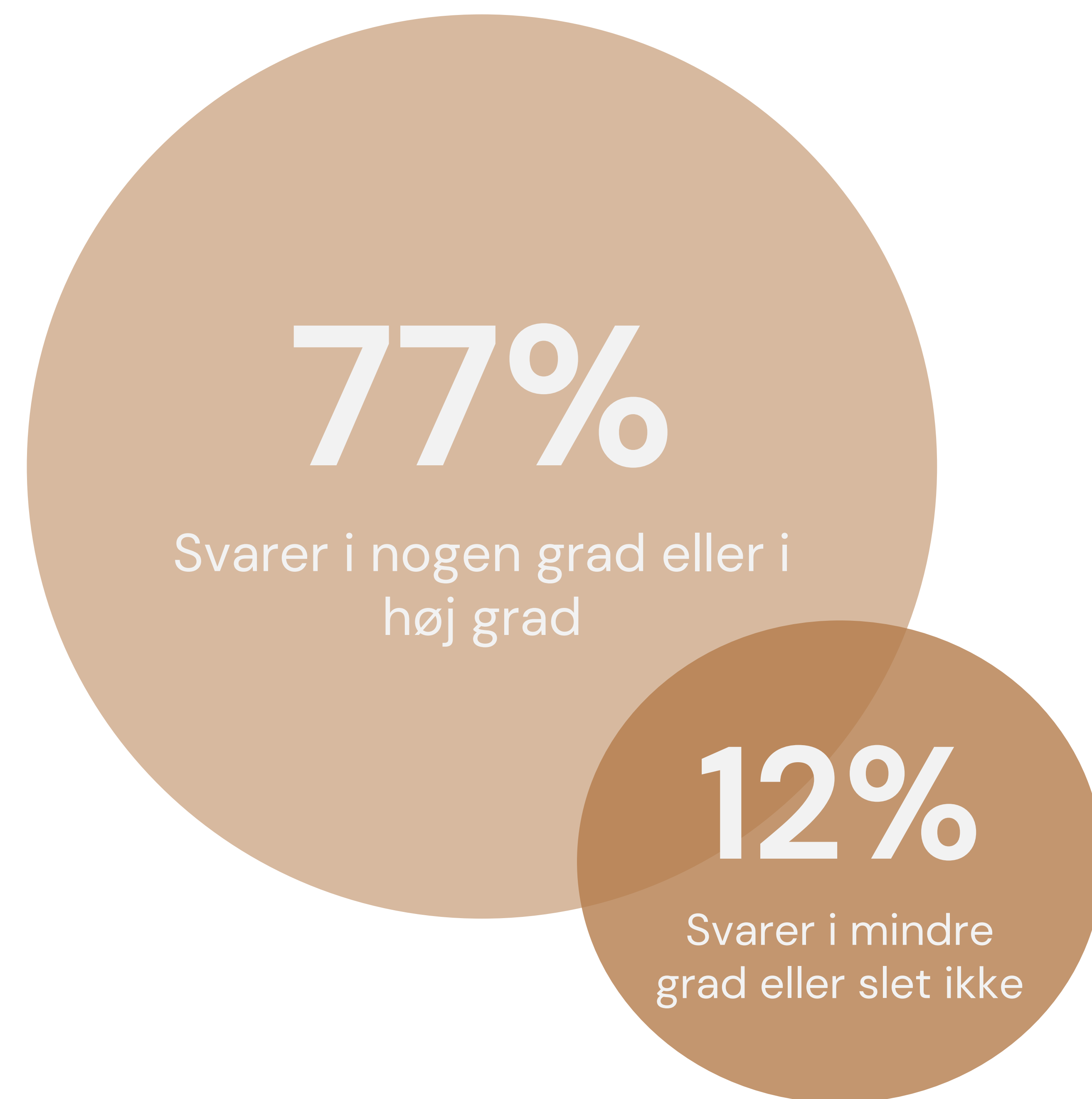
Ventetider i forbindelse med faglig bistand beskrives af flere som en generel udfordring i arbejdet med elever med bekymrende fravær.

I et interview med en klasselærer bliver de lange ventetider på PPR fremhævet som en særlig stor udfordring ift. at støtte og hjælpe en elev med bekymrende fravær: *“Der er ingen tvivl om, at vores skolepsykologer også er overbebyrdede. Og de er jo også presset i tid. Så alt i alt er det bare nedprioriteret, samtidig med at vi har skulle lave mere inklusion. Så man har gjort det til en helt umulig opgave. Og der skal rigtig meget til, før man kan få hjælp. Der skal jo et halvt eller et helt år til, før man kan få kvalificeret hjælp til et barn. Det er meget, meget langsommeligt.”*

Det er ikke kun ventetiden, som bliver problematiseret ift. inddragelse af fagpersoner. En del klasselærere fremhæver også, at det kan være svært at få den rette hjælp og støtte. En klasselærer skriver følgende i en åben besvarelse i spørgeskemaet: *“I mit team havde en elev 30 pct. fravær i december. Der er blevet sendt mange underretninger på eleven. Fraværet fortsætter. Socialrådgiver har en samtale med barnet og så bliver der ikke gjort mere. Jeg oplever, at vi som lærere gør vores del, men at der er lang ventetid, og at den ikke rigtig kommer videre.”*

På trods af, at mange klasselærere i undersøgelsen giver udtryk for at de har et godt samarbejde med relevante fagpersoner, så nævner en del klasselærere i både de kvalitative interviews og i åbne besvarelser, at de mangler konkret sparring i situationer, hvor en elev mistrives og/eller har fravær.

I hvilken grad oplever du at ekstern faglig bistand har lang ventetid i situationer med elever med bekymrende fravær?

Figur 5.8
Note: ‘Ved ikke’-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal

“Når det bliver alvorligt og vi har udtømt vores muligheder i samarbejdet med forældrene, oplever vi stor afstand til PPR og kommune. Fra en underretning til vi oplever, at socialforvaltning handler eller vender tilbage, går der alt for lang tid.”

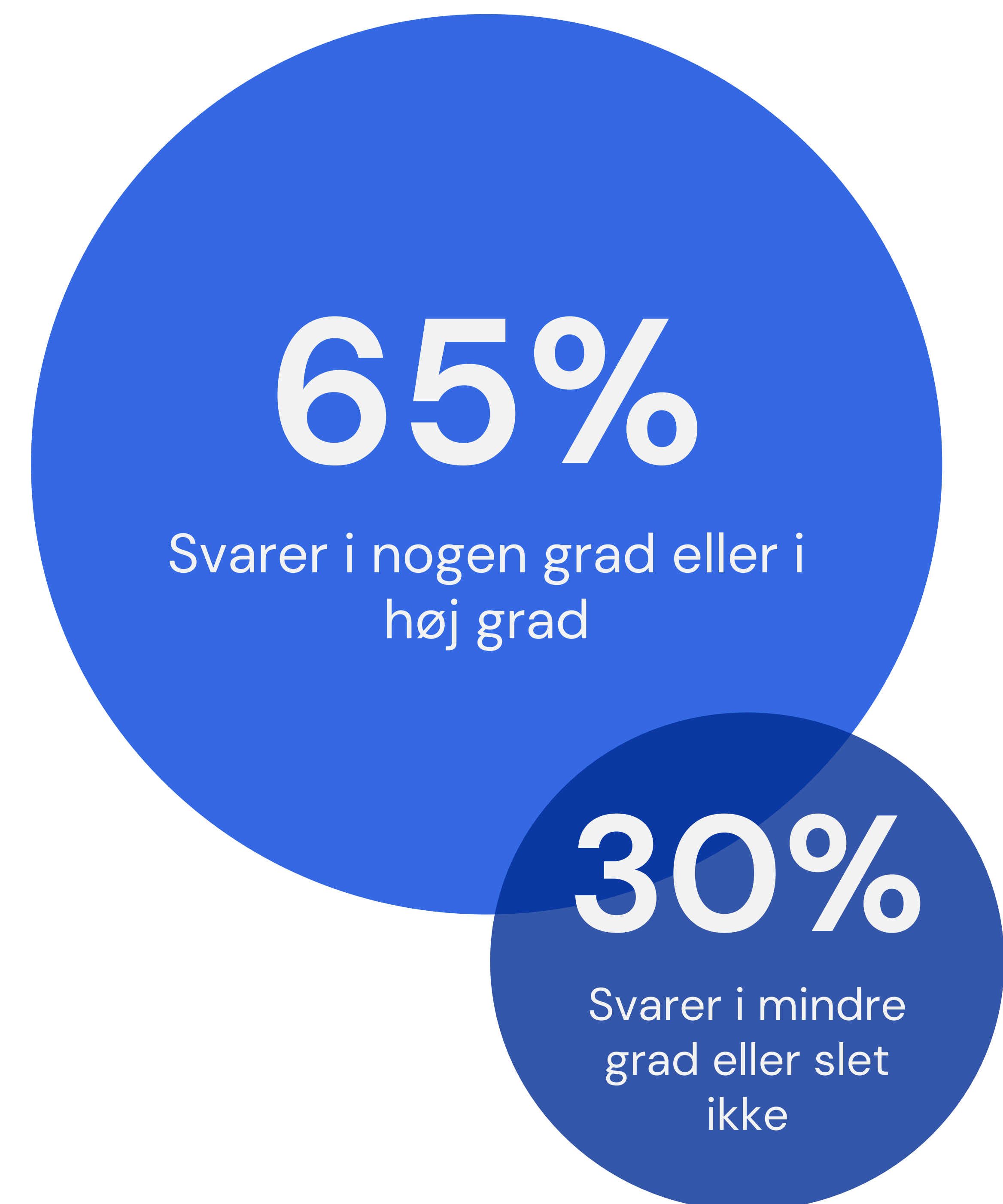
– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Underretninger fylder for meget

Knap to ud af tre klasselærere (65 pct.) oplever, at arbejdet med underretninger og redegørelser fylder en uhensigtsmæssigt stor del af arbejdstiden i situationer med bekymrende fravær (figur 5.9). I et opfølgende interview fortæller en klasselærer følgende: *"Det er desværre blevet en stor del af vores arbejde at lave underretninger og opmærksomhedsskemaer og være til psykologmøder og opfølgende samtaler. Være med på børnepsykiatrisk, være med i familiehuset – der er meget på spil, synes jeg."*

Når mange klasselærere svarer, at arbejdet med underretninger fylder meget, så handler det muligvis om, at der ofte følger mange andre tidskrævende opgaver med disse situationer. I spørgeskemaet skriver en klasselærer fx følgende: *"Jeg kan godt opleve, at underretninger, mistrivsel og bekymrende fravær falder sammen, så jeg har rigtig travlt i perioder og bliver frustreret over lang ventetid andre steder i systemet. Den manglende tilbagemelding på underretninger kan ligeledes opleves frustrerende. Arbejder vi mon i samme retning?"*

I hvilken grad oplever du at arbejdet med underretninger og redegørelser fylder en uhensigtsmæssigt stor del af din arbejdstid i situationer med elever med bekymrende fravær?

Figur 5.9
Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861
Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note

Klasselærerne kan føle sig afkoblet efter afsendt underretning

Flere klasselærere beskriver i spørgeskemaet, at de føler sig afkoblet, når de har sendt en underretning på et barn. En klasselærer skriver, at vedkommende ønsker sig: *”Meget hurtigere sagsbehandling og viden om, hvor i processen man befinder sig. Så snart en underretning er sendt af sted, er klasselærerne koblet helt af og får INTET at vide, hvilket gør det svært at vide, hvad man skal tage fat i.”*

Andre klasselærere beskriver lignende oplevelser af, at det fx er gennem forældrene, at klasselærerne bliver orienteret om, hvilke tiltag der er iværksat i kommunalt regi. Enkelte klasselærere påpeger, at når skolen og lærerne ikke bliver ordentligt orienteret om, hvad kommunen iværksætter efter afsendt underretning, så modarbejder det en helhedsorientering i de samlede indsatser som eleven og familien modtager.

Den kvalitative undersøgelse peger på, at ikke alle klasselærere kender til deres krav på/mulighed for at få en orientering og tilbagemelding fra kommunen (Serviceloven §155b).

Gode erfaringer med at støtte klasselærerne ved underretninger

På en skole i Aalborg Kommune er der en fuldtidsansat inklusions- og trivselsvejleder, som hjælper lærerne med at lave underretninger. Som det beskrives i citatet nedenfor, oplever vejlederen, at det kan være en tryghed for lærerne at have en fagperson at sparre med ift. underretninger:

”Jeg er altid med fra sidelinjen, og det går altid igennem mig. Det er ikke for kontrol, sådan skal det ikke forstås. Men der er en tryghed for mine kolleger i, at de gør det rigtige, og at de gør det, de kan. For mange af mine (red. lærer)kolleger handler det om en bekymring om, hvorvidt de gør det rigtige. Og det er jo en tryghed for dem, at der er en som hjælper dem og fortæller dem, hvad de skal og kan gøre. Og det er okay, at de har gjort alt, hvad de kan. Jeg ved jo godt, at de har 27 undervisningslektioner om ugen”.

Udover at det kan være en tryghed for lærerne at have en særlig fagperson med indover underretninger mv., så fremhæver den pågældende inklusions- og trivselsvejleder også, at den faglige sparring kan være en måde at mindske arbejdspresset for klasselærere.

Sammenfatning

Klasselærernes forudsætninger for arbejdet med bekymrende fravær

Der er stor forskel på skolernes organisering af arbejdet med forebyggelse, opsporing og håndtering af bekymrende fravær. Analysen viser dog, at en del klasselærere oplever at have dårlige forudsætninger for arbejdet med bekymrende fravær og det er særligt tid, der mangler. Over halvdelen (56 pct.) svarer, at de ikke har tilstrækkelig tid til at tage hånd om elever med bekymrende fravær, og 49 pct. oplever ikke at have mulighed for at yde tilstrækkelig støtte og hjælp til elever med bekymrende fravær.

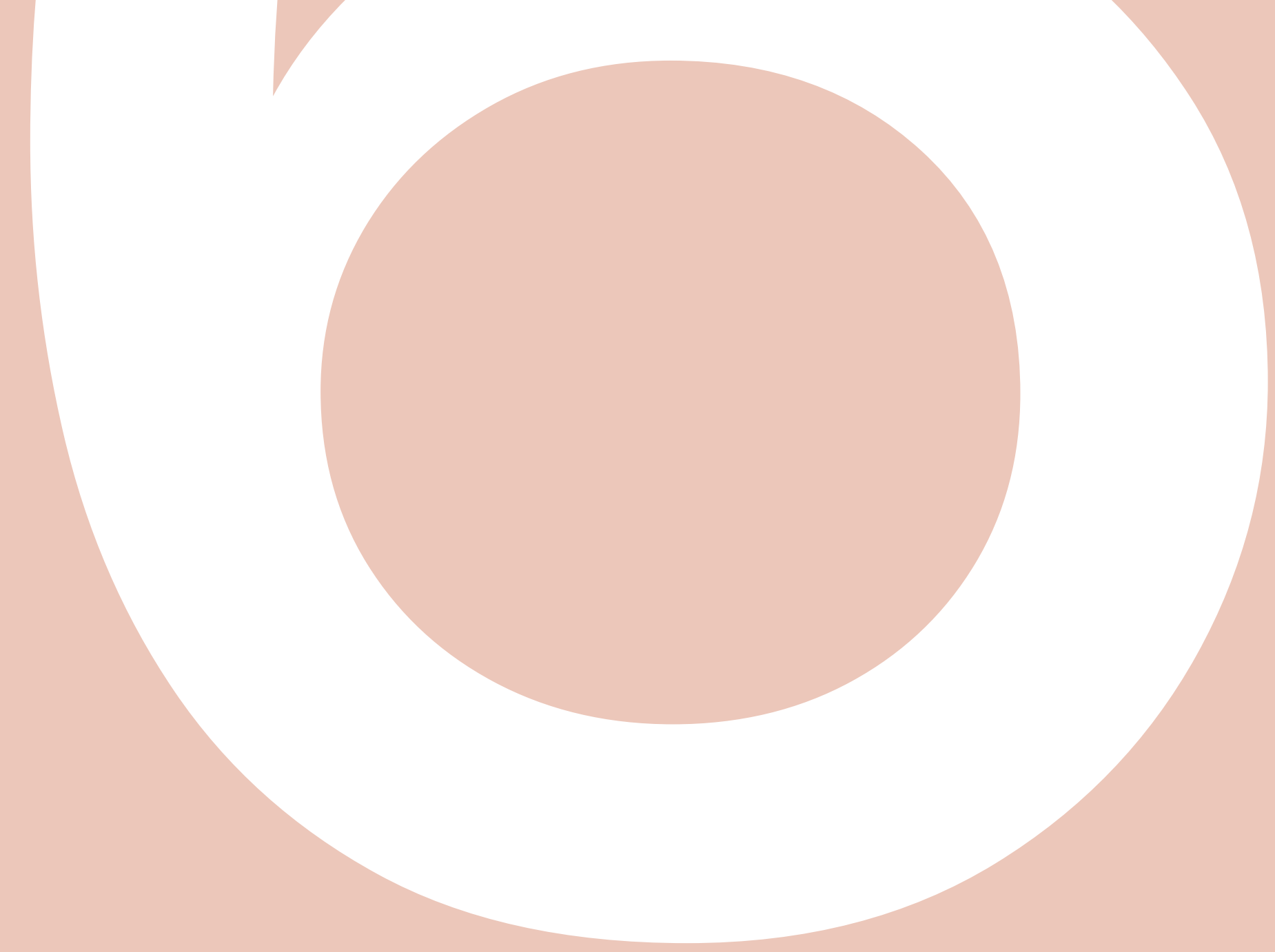
Langt de fleste af klasselærerne (92 pct.) oplever at have et godt samarbejde med ledelsen i situationer med bekymrende fravær, ligesom at 82 pct. oplever et godt samarbejde med andre relevante fagpersoner.

Håndtering af bekymrende elevfravær kan kræve involvering af mange forskellige interne og eksterne fagpersoner. Her involverer de fleste klasselærere i undersøgelsen forældre og skoleledelse ved bekymrende fravær. Lidt færre klasselærere involverer eleven selv (69 pct.). Det er også almindeligt at involvere både interne og eksterne fagpersoner.

48 pct. af klasselærerne involverer AKT-team, 34 pct. involverer trivselsvejledere, inklusionspædagoger mv. og 30 pct. involverer PPR og socialrådgivere tilknyttet skolen. Fritidspædagoger og sundhedsplejersker inddrages sjældnere end førnævnte fagpersoner.

På trods af at lærerne har et godt samarbejde med relevante fagpersoner, peger både spørgeskemaundersøgelsen og de kvalitative interviews på, at klasselærerne i høj grad er påvirket af lange ventetider på ekstern faglig bistand som fx PPR og socialrådgivere i situationer med bekymrende fravær. Derudover nævner flere klasselærere i undersøgelsen et behov for mere konkret faglig sparring i situationer med bekymrende fravær.

65 pct. af klasselærerne oplever at underretninger og redegørelser fylder en u hensigtsmæssig stor del af deres arbejde. Samtidig beskriver mange klasselærere i spørgeskemaet, at de føler sig afkoblet efter afsendt underretning, og at de ikke har mulighed for at få en status eller information om, hvilke tiltag der iværksættes i den pågældende sag.

**Rolle- og
ansvarsfordeling
ved bekymrende
fravær**

Indledning

I dette kapitel undersøges klasselærernes oplevelser med rolle- og ansvarsfordelingen i arbejdet med bekymrende fravær på de enkelte skoler.

Som det vil fremgå af analysen, så er der stor variation i, hvordan arbejdet er organiseret på de enkelte skoler. Mange klasselærere fremhæver klasselærerens centrale rolle og ansvar i arbejdet med bekymrende fravær på skolerne, men nogle klasselærere har også erfaring med, at ansvaret ligger hos en udpeget fagperson fx en trivsels- og inklusionsvejleder.

Skoleledelsens rolle og ansvar vedrørende bekymrende fravær er også forskellig på de enkelte skoler. På nogle skoler er skolelederen fx med til alle forældresamtaler, der omhandler fravær. Andre steder er skoleledelsen mere i baggrunden.

”Så længe man har en, der er tovholder for læreren, det frigiver jo nogle ressourcer, og i hvert tilfælde mindsker det nogle frustrationer hos lærerne, fordi de ikke føler, at de står alene med det og skal have det til at lykkes”

– Interview med trivsels- og inklusionsvejleder

Klasselæreren har ofte ansvaret for skolefravær

Fælles for de skoler, der er repræsenteret i undersøgelsen, er, at klasselæreren har en væsentlig rolle i – og et relativt stort ansvar for – forebyggelse, sporing og håndtering af bekymrende fravær på skolerne. Som det fremgår af figur 6.1 og 6.2, så har klasselærerne en særlig rolle i forhold til håndteringen af bekymrende fravær. 59 pct. svarer, at det typisk er klasselæreren, som er tovholder og ansvarlig for udarbejdelse og opfølgning af handleplaner ved bekymrende fravær. Tovholder-funktionen ift. koordination af relevante aktører på og udenfor skolen ligger typisk også hos klasselæreren, men en del svarer også, at den typisk ligger hos skoleledelsen.

I et opfølgende interview med en klasselærer, fortæller vedkommende, at organiseringen kan variere baseret på klassetrin: *"Lige på den skole hvor jeg er nu – og sådan var det også på den skole, jeg var på for halvandet år siden – der er det meget opdelt. Hvis man har de små klasser, er det primært klasselæreren, der tager sig af det. I de store klasser er det mere lektionsopdelt, fordi man netop ser at fravær kan variere i løbet af dagen. Men det er som regel klasselæreren som bliver informeret, når der er bekymrende fravær fra statistikkerne."*

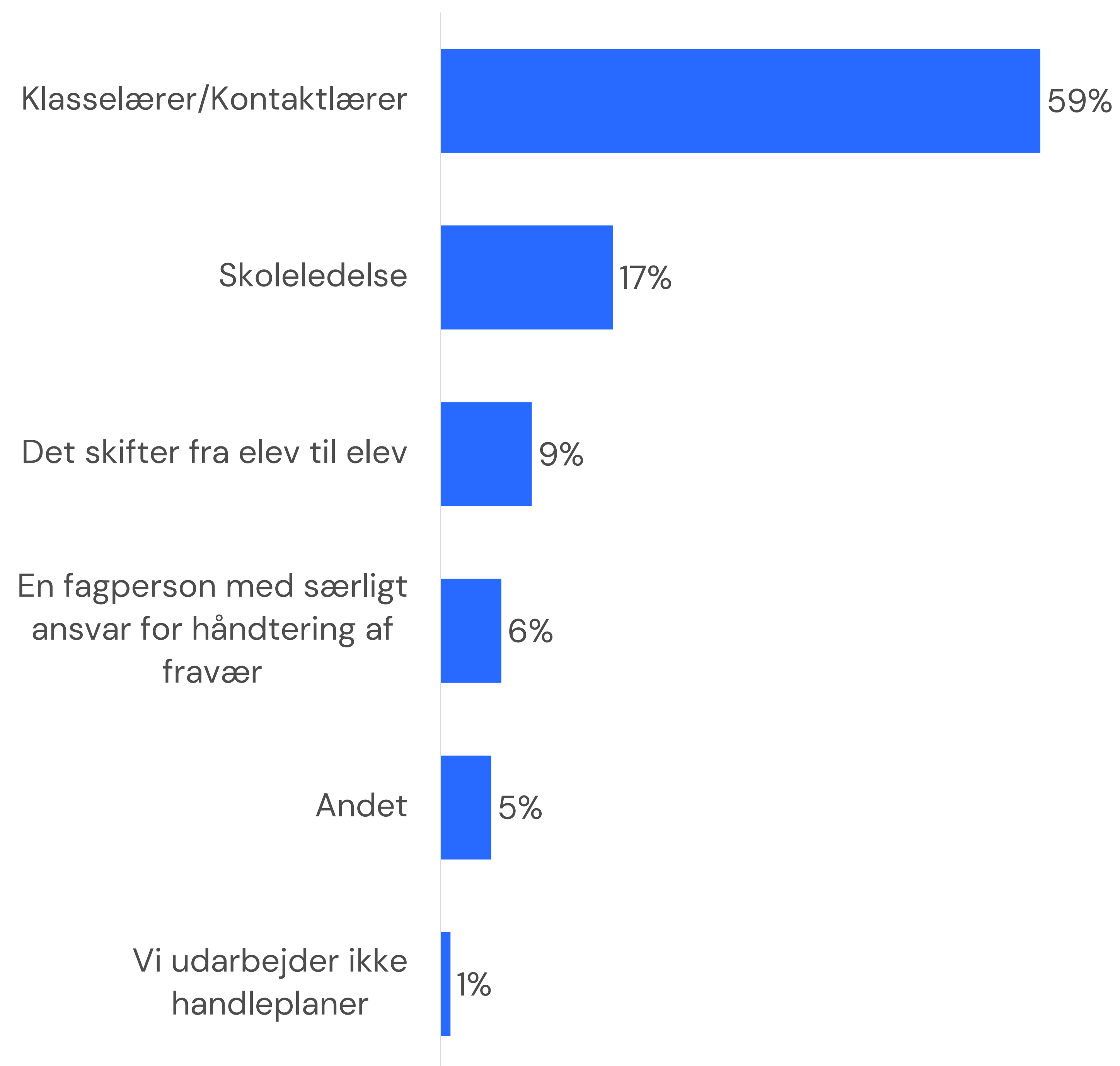
Fordele og ulemper ved klasselærerens centrale rolle

I de opfølgende interviews pointerer de seks klasselærer, at det kan give god mening at placere ansvaret hos klasselæreren. klasselærerne nævner følgende fordele ved at placere et centralt ansvar hos klasselæreren:

- klasselærerens ansvar for skole-hjem samarbejdet
- klasselærerens ansvar for at følge fraværsopgørelserne
- klasselæreren har ofte mange lektioner med en klasse og dermed ofte en tæt relation til eleverne

I et interview med en klasselærer beskrives fordele og ulemper således: *"En af styrkerne er, at det generelt er klasselæreren, de steder jeg har været, som har den overvejende del af lektionerne i klassen, og som forhåbentlig også er den, der har den stærkeste relation til børnene. Det er en positiv ting. En negativ kunne godt være det her med, at klasselærer-opgaven jo ikke er defineret med tid, og at der falder meget ned i en klasselærer turban. Og når det så lige pludselig også er klasselæreren, der skal bevare det forkromede overblik over det (red. fravær) også, og sætte tid og ressourcer af til, hvad der nu end måtte komme af tiltag, møder og alt det der, så bliver det meget."*

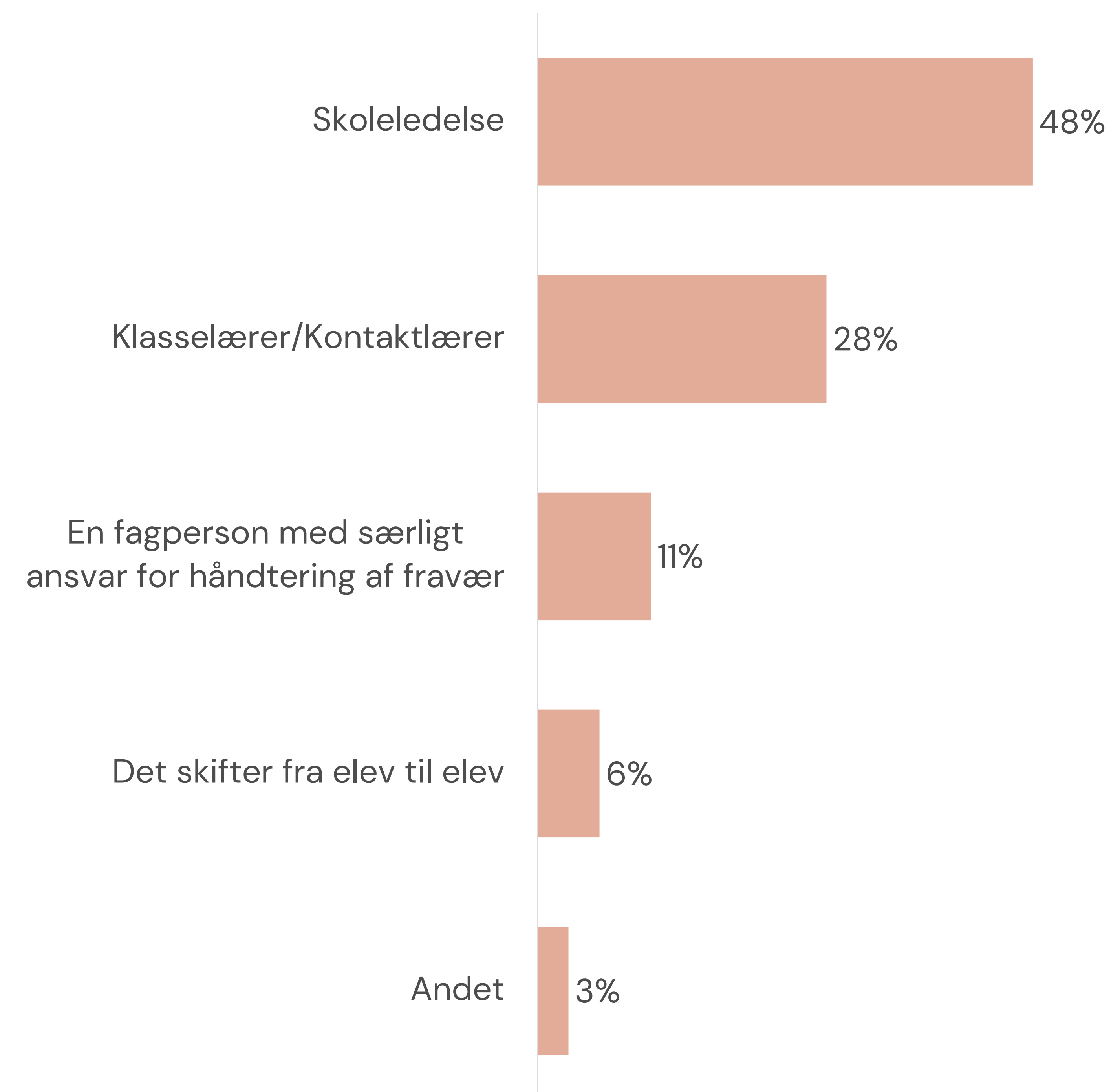
Når en elev har bekymrende fravær, hvem er typisk tovholder/ansvarlig for udarbejdelse og opfølgning på handleplaner?

Figur 6.1

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

Ved bekymrende fravær hos en elev, hvem er typisk tovholder/ansvarlig for koordination af relevante aktører på og uden for skolen?

Figur 6.2

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

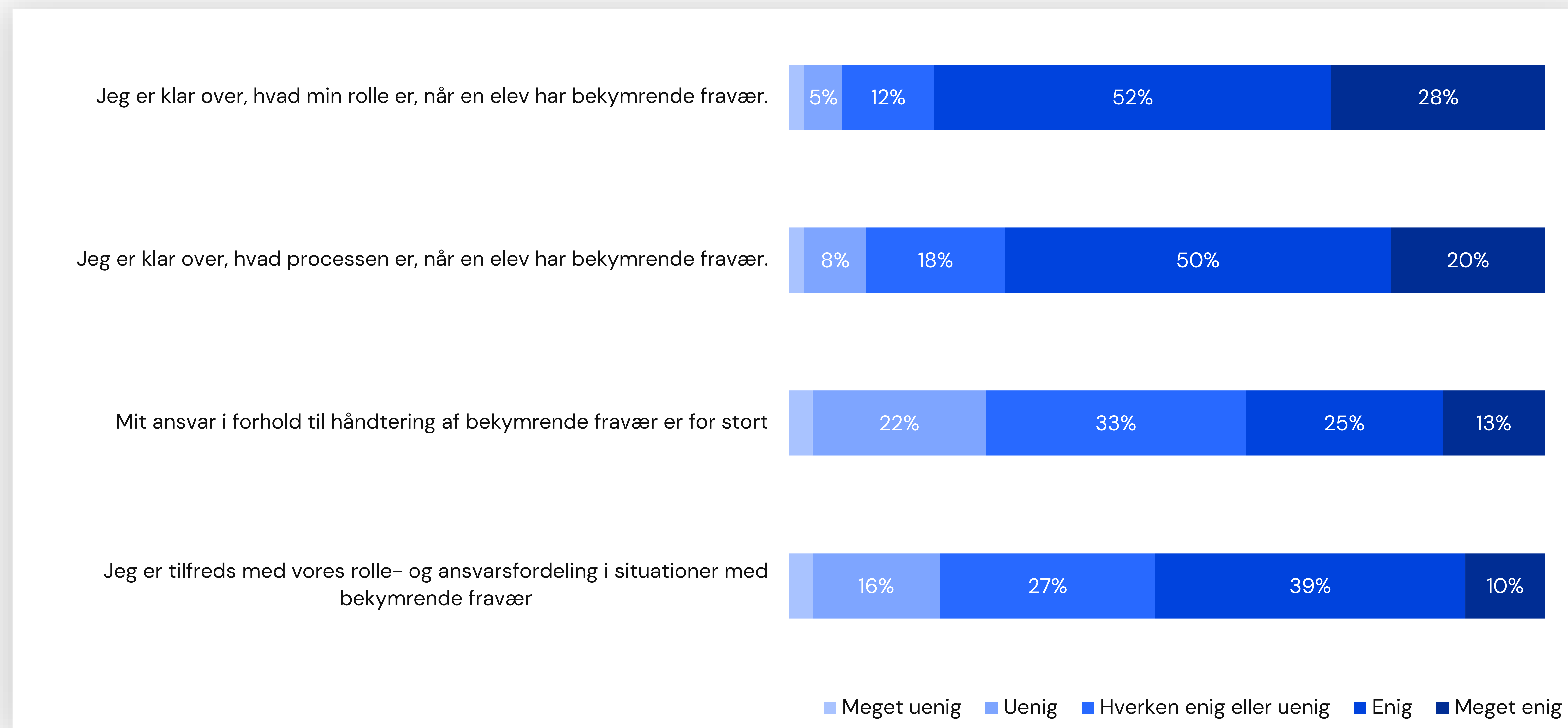
Som det fremgår af foregående citat, fremhæver de seks klasselærere også ulemper ved at placere et stort ansvar for arbejdet med bekymrende fravær på klasselæreren. En af de ulemper, der særligt fremhæves, er, at klasselæreren mangler tid. En klasselærer beskriver det således i et interview: *“Vi underviser jo ikke mindre end dem, som har andre fag. Man får ikke timer til den ekstra tjans som klasselærer. Så derfor bliver byrden ret stor, jo. Derfor halser man tit bagefter. Men stadig er det jo vigtigt, at den, som har den tætteste kontakt til barnet, også er den, der tager de her møder, så man sikrer sig, at der er hånd i hanke med den indsats, som finder sted.”*

En anden potentiel ulempe ved at placere det primære ansvar hos klasselæreren er risikoen for at opsporingen og håndteringen af bekymrende fravær ikke er i fokus hos alle undervisere. En klasselærer beretter følgende i et interview: *“Ulempen ved, at det er klasselæreren, er, at hvis klasselæreren er væk i en længere periode, så sejler det jo. Så bliver der ikke rigtig gjort noget ved det. Og det, tror jeg, er det mest bekymrende ved, at traditionen er, som den er. Jeg taler jo også med de andre faglærere, men de har jo typisk mange klasser og holder ikke øje med fravær i alle deres klasser. Så det skaber en sårbarhed, særligt overfor børnene. De kan jo blive tabt.”*

Mange klasselærere oplever at have for stort ansvar

Som det fremgår i figur 6.3, så vurderer de fleste klasselærere i undersøgelsen, at der er klarhed over, hvad processen og deres egen rolle er i situationer med bekymrende fravær på deres nuværende skole. Det er dog ikke alle, som er tilfredse med rolle- og ansvarsfordelingen. Knap halvdelen af klasselærerne i undersøgelsen (49 pct.) svarer, at de er tilfredse med rolle- og ansvarsfordelingen, mens 19 pct. svarer, at de ikke er tilfredse. 38 pct. af klasselærerne oplever, at deres ansvar er for stort, mens hver fjerde ikke kan genkende at have for stort ansvar.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om rolle- og ansvarsfordeling i forhold til at opspore og håndtere bekymrende fravær på din nuværende skole?

Figur 6.3

Kilde: Tal fra Analyse & Tal Note: n=861

Tovholderrollen opfattes som vigtig, tidskrævende og med behov for en særlig faglighed

Klasselærerne i undersøgelsen giver udtryk for at tovholderrollen – både for handleplaner og koordination af eksterne aktører – er vigtig i arbejdet med bekymrende fravær. Der er dog stor variation i klasselærernes opfattelse af, hvem der med fordel kan påtage sig rollen, og hvad rollen indebærer. Flere klasselærere påpeger, at de ikke i kraft af deres uddannelse føler sig klædt på til at varetage de komplekse sager, hvor elever har store udfordringer.

I spørgeskemaet fortæller en klasselærer, at hans erfaring er, at det er nødvendigt med en særlig faglighed i tovholderrollen i de mere alvorlige sager. Adspurgt til ønsker omkring tovholderfunktionen skriver han: *“At klasselæreren ikke skal være tovholder. Vi er ikke psykologer og de tunge skoleværingssager kræver professionelle.”*

En anden klasselærer lægger vægt på, at det er vigtigt, at tovholderen har mulighed for at hjælpe eleven i hjemmet: *“At vi har en tovholder og et menneske, der kan gå med i hjemmet.”*

Og en tredje fremhæver et ønske om, at eksterne tovholdere er mere direkte involveret i sagerne: *“At de eksterne hjælper med at løse opgaven, fremfor kun at være tovholdere”*

Gode erfaringer med én særlig fagperson med det overordnede ansvar

Enkelte klasselærere påpeger i undersøgelsen, at det er en stor styrke for skolens arbejde med skolefravær, når der er én særlig fagperson på skolen, som er overordnet ansvarlig for arbejdet med at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær. Der er forskel på, hvordan dette helt konkret bliver organiseret på de enkelte skoler, hvor dette er praksis.

I Aalborg kommune er arbejdet med bekymrende fravær organiseret således, at ansvaret for fravær ligger hos en særlig fagperson, fx en inklusions- og trivselsvejleder, som er en fast del af skolen. I et interview med en inklusions- og trivselsvejleder fra en skole i Aalborg Kommune fortæller hun, at hun får automatisk besked, når elever nærmer sig de lovmæssigt fastsatte rammer. På samme måde retter klasselærerne også henvendelse til vejlederen, når de er bekymrede for en elev, hvorefter vejlederen overtager ansvaret for at afdække og håndtere den pågældende situation. Det er ofte også vejlederen, som tager en trivselssamtale med eleven og tager kontakt til forældrene. Vejlederen er dermed både ansvarlig og tovholder for handleplaner og for koordination med relevante aktører – herunder inddragelse af skoleledelse, PPR mv. Vejlederen fortæller, at netop dét, at det ikke er klasselæreren, som er overordnet tovholder i sager med bekymrende fravær, har en positiv effekt på klasselærernes forudsætninger for deres arbejde, da det fjerner arbejdspress fra klasselæreren.

En anden styrke ved at have én tværgående fagperson til at håndtere bekymrende fravær er, ifølge den pågældende trivsels- og inklusionsvejleder, at det kan styrke samarbejdet med andre fagpersoner og dermed styrke helhedsorienteringen i de individuelle indsatser. Som en fast del af arbejdet med at fremme trivsel på skolen afholdes der hver 14. dag trivselsforum med følgende faste deltagere: Skolens socialrådgiver, skolens psykolog, skolens sundhedsplejerske, en repræsentant fra skolens ledelse og inklusions- og trivselsvejlederen. Formålet med trivselsforummet er blandt andet at drøfte konkrete elevsager med alle relevante fagpersoner. Forældre og ældre elever deltager også i møder, som omhandler dem. Møderne bidrager, ifølge vejlederen, til at sikre helhedsorienterede og individuelle indsatser i de konkrete sager. Sagerne kan også ende med underretninger til kommunen, men vejlederen oplever, at møderne også bidrager til en højere grad af samarbejde med forældre om underretninger. Møderne reducerer dermed antallet af gange, hvor underretningerne bliver lavet uden forældres samtykke.

En klasselærer fra Odense Kommune fortæller i sit interview om lignende erfaringer. På den pågældende skole har man iværksat en indsatsgruppe, som er ansvarlig for at håndtere de mere problematiske fraværssager. Indsatsgruppen består af to pædagoger, som er blevet opkvalificeret til at håndtere fraværsproblematikker. Når indsatsgruppen tager hovedansvaret for en sag, så danner de et netværk med eleven, forældrene og andre relevante fagpersoner.

Samlet set fremhæver de klasselærere, der arbejder på skoler med en særlig udpeget person til at håndtere bekymrende fravær, at organiseringen har positiv betydning for:

- Samarbejdet med forældre, da klasselærernes relation til forældrene ikke risikerer at blive belastet, og de dermed kan holde fokus på det gode samarbejde om barnet i hverdagen.
- At både intern og ekstern bistand hurtigere bliver inddraget, hvilket kan sikre at børnene får tilstrækkelig hjælp rettidigt.
- At fjerne arbejdspress fra klasselæreren

Analysen af organiseringen af arbejdet med bekymrende skolefravær peger også på, at det kan være en styrke, når kommunerne sikrer en klar ansvarsfordeling i forvaltningen. Fx er der i Aalborg Kommune to socialrådgiveruddannede drop-out konsulenter, som dækker alle skolerne i Aalborg. Drop-out konsulenterne er skolernes direkte indgang og bindeled til kommunen – herunder til blandt andet familiegrupper. Der er også tilknyttet en socialrådgiver fra kommunens familiegruppe på hver skole. Ifølge den førnævnte trivsels- og inklusionsvejleder styrker denne organisering skolernes arbejde ved, at de opnår et tættere samarbejde med relevante kommunale fagpersoner. Og dét fører i sidste ende til, at børnene får tilstrækkelig hjælp rettidigt.

“På skolen har vi en pædagogisk vejleder, der "kun" tager sig af elever. Hun er fantastisk. Alle elever kender hende, og alle elever har tillid til hende. Hun er klar med det samme, der opstår et problem, og følger alle sager til døren. Dette har gjort, at jeg er fuldstændig tryk ved at overlade den del af arbejdet, som hun kan klare, til hende og dermed have et "normalt" forhold til eleven. Det kan eleverne godt lide. Hun er også en del af ledelsen, hvilket er en stor fordel.”

– Klasselærer fra spørgeskemaundersøgelsen

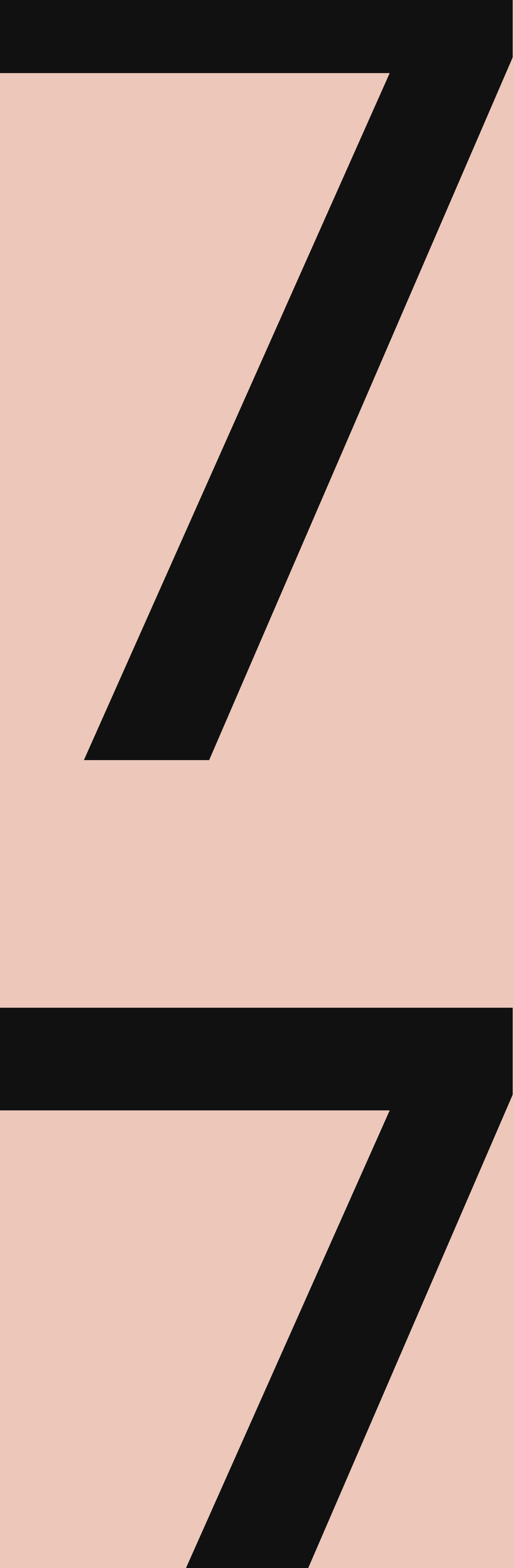
Sammenfatning

Rolle- og ansvarsfordeling ved bekymrende fravær

Der er stor variation i rolle- og ansvarsfordelingen ved bekymrende fravær på de enkelte skoler. Mange klasselærere i undersøgelsen fremhæver klasselærerens centrale rolle og ansvar i arbejdet med bekymrende fravær på skolerne, men nogle klasselærere har også erfaring med at ansvaret ligger hos en særlig udpeget fagperson fx en inklusions- og trivselsvejleder.

Klasselærerne i undersøgelsen oplever i udstrakt grad, at der er klarhed ift. processen og deres egen rolle, når en elev har bekymrende fravær. Knap halvdelen af lærerne er tilfredse med rolle- og ansvarsfordelingen på deres skole, men 38 pct. oplever at deres ansvar er for stort.

I både spørgeskemaet og kvalitative interviews fremhæver enkelte klasselærere, at de har gode erfaringer med, når én særlig fagperson på skolen har det overordnede ansvar for forebyggelse, opsporing og håndtering af bekymrende fravær.

**Klasselærernes
inddragelse af
elever**

Indledning

I et tidligere kapitel fremgik det, at stort set alle klasselærere involverer forældre i situationer med bekymrende fravær, men kun syv ud af ti klasselærere (69 pct.) svarer, at de også involverer eleven selv. 77 pct. af klasselærerne svarer, at de har haft samtaler med elever om, hvilke pædagogiske tiltag de selv mener at kunne få gavn af.

I dette kapitel dykker vi dybere ned i, hvordan klasselærerne inddrager elever i situationer med bekymrende fravær – og hvad deres oplevelser er med at involvere børn og unge.

”Jeg oplever, at det fungerer godt, når vi har haft samtaler med eleverne inden det udvikler sig til flere fraværsdage. Det fungerer bedst, når eleverne inddrages i at finde løsninger.”

– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Inddragelse af elever

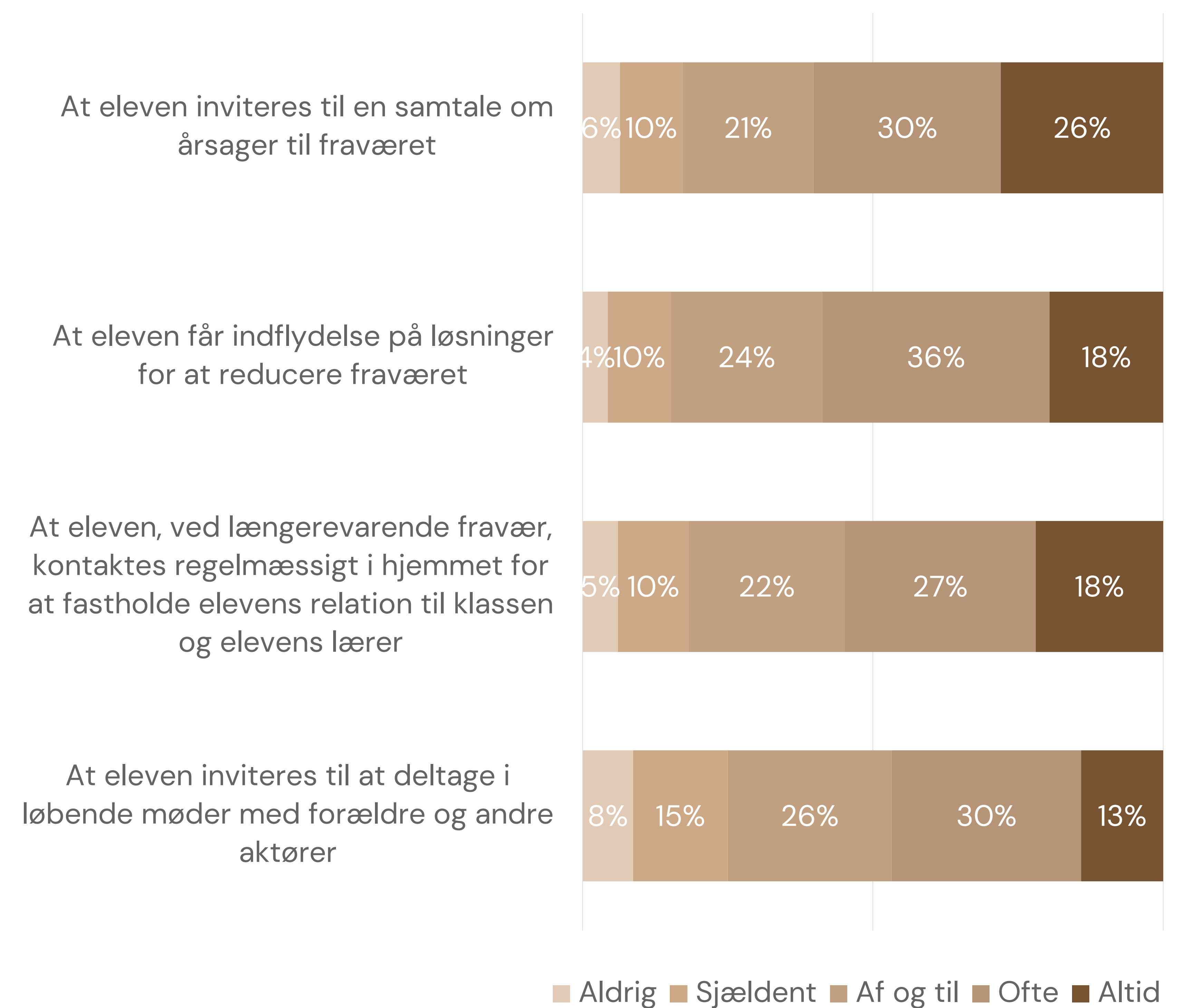
På tværs af indskoling, mellemtrin og udskoling inddrager cirka halvdelen af klasselærerne i undersøgelsen eleven selv, når der er bekymrende fravær.

Som det illustreres i figur 7.1, inddrager klasselærerne på forskellige måder:

- 54 pct. svarer, at eleven ofte eller altid får indflydelse på løsninger for at reducere fraværet.
- 56 pct. svarer, at eleven ofte eller altid inviteres til en samtale om årsager til fraværet.
- 43 pct. svarer, at eleven ofte eller altid inviteres til at deltage i løbende møder med forældre eller andre aktører.

I kvalitative interviews fortæller forskellige klasselærere om, hvordan og hvornår de involverer eleven selv. Her fremhæves forskellige faktorer, som påvirker beslutningen om, hvorvidt eleven skal inddrages. Elevens alder er et parameter, som klasselærerne fortæller har betydning. Men der kan også være forskel på, om eleven inddrages, alt efter hvad bekymringen handler om.

Hvis en af dine elever har udviklet bekymrende skolefravær, hvor ofte sker følgende?

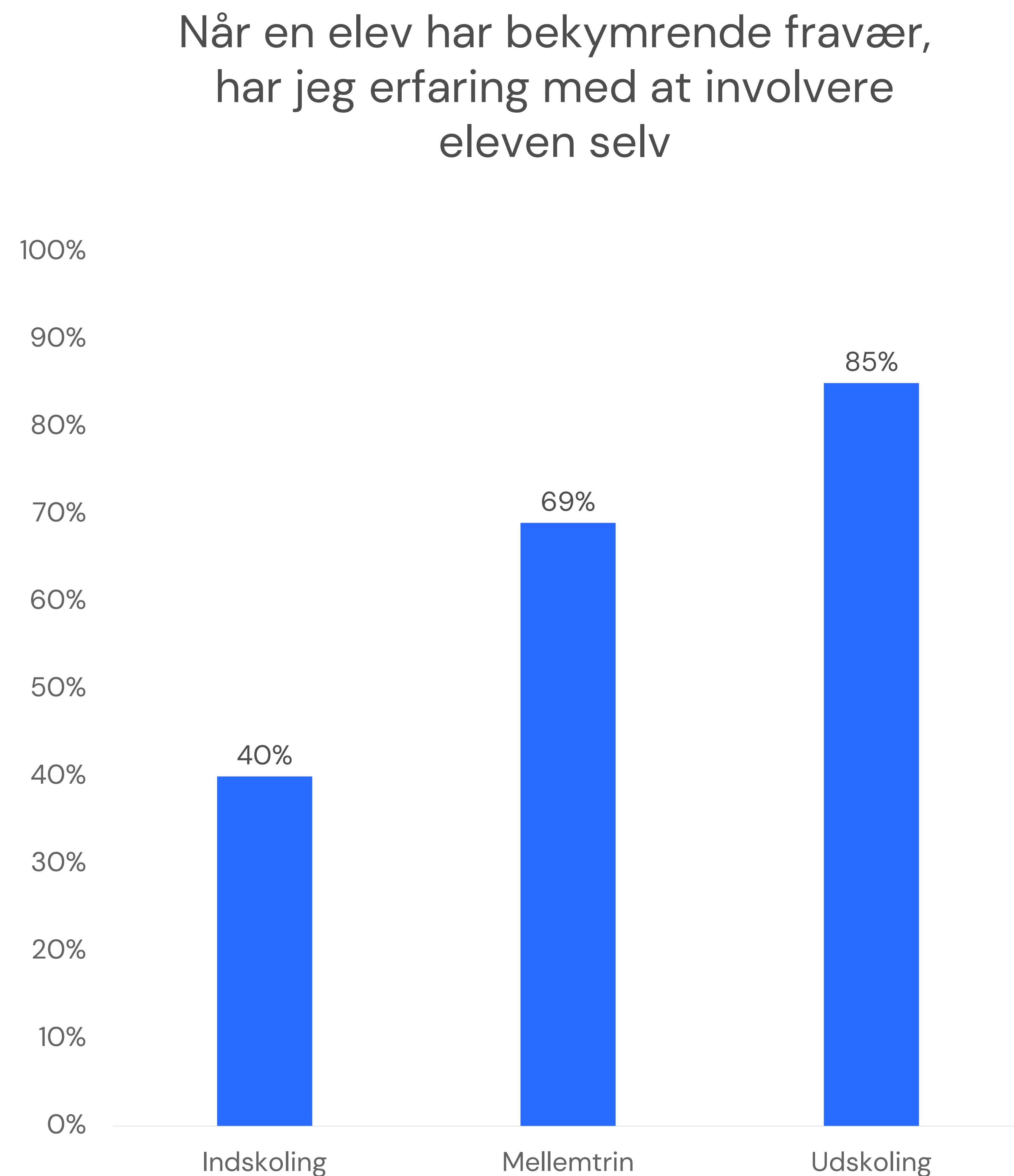

Figur 7.1:

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Som det fremgår af figur 7.2, peger undersøgelsen også på at elevens alder kan være afgørende for, hvorvidt barnet selv inddrages i et forløb om skolefravær. 85 pct. af klasselærerne i udskoling angiver at have erfaring med at involvere eleven selv ved problemer med bekymrende skolefravær. For hhv. klasselærere i mellemskolen og indskoling er det 69 og 40 pct. af klasselærerne der svarer at de har erfaring med at involvere eleven selv ved bekymrende fravær.

Figur 7.2

Kilde: Tal fra Analyse & Tal. Note: n=801

"Jeg er opmærksom på, ved det mindste fravær, at tale med eleven om det. Hvad handler det om? Har du været syg? Er der noget, som er svært? Så der er altid nogle indledende samtaler med eleven."

– Interview med klasselærer i udskoling

Inddragelse af eleven er nemmere i nogle situationer end andre

I et opfølgende interview med en klasselærer i indskolingen fortæller læreren, at hun løbende arbejder med inddragelse af både eleven selv, men også klassen. Hun har blandt andet gode erfaringer med at sætte personlige mål sammen med eleven. Hun fortæller:

”Fx har jeg en autist i min klasse. Og han var bare ikke glad for at gå i skole i starten, men jeg har fået ham med på et mål om, at han skal blive glad for at gå i skole. Og nu elsker han at gå i skole. Og de mål vi sætter, dem evaluerer vi i plenum (...) Det tror jeg at man kunne komme langt med. For så er børnene også mere aktive i deres egen problemstilling. Fx ham autisten, der var moren meget fikseret på hans diagnose, men for mig var det vigtigt, at han ikke blev lig med hans diagnose. Og derfor er jeg også kommet langt med ham.”

Der er dog også nogle situationer, hvor den pågældende indskolingslærer ikke mener, at det er hensigtsmæssigt at inddrage eleven selv: *”Der er ingen tvivl om, at der er nogle problemstillinger, som man ikke kan involvere dem i (red. eleverne selv). De problemstillinger, der er åbenlyse for børnene, dem kan man sagtens arbejde med eleverne om. Men det er klart, at hvis det er en bekymring om, hvad der foregår i hjemmet eller sådan noget. Så er det klart, at den kan man ikke tage med dem (...)”*

Inddragelse af elever kræver faglighed

I et interview med en klasselærer i udskolingen bliver det fremhævet, at det at tage inddragende samtaler med børn om deres fravær kræver en særlig faglighed. En faglighed som hun ikke oplever, at hun har som klasselærer:

”Jeg kunne godt tænke mig, at hvis jeg oplevede en elev, der havde det rigtig, rigtig skidt, at jeg så kunne få en fagprofessionel ind, som kunne have en samtale med dem. For jeg kan kun bruge min lille lommefilosofi (...). Ja, jeg kan da godt spørge ind, men det er ikke sikkert, at jeg har den rigtige spørgeteknik. Det er ikke sikkert, at jeg bruger det, der skal til, eller at det kommer frem i den måde, jeg stiller de spørgsmål på. Enten fordi min relation måske ikke er god nok til eleven, eller fordi jeg ikke er uddannet den vej rundt. Jeg er uddannet til det faglige. Og ja, jeg har noget psykologi, undervisningslære og pædagogik, men det er jo slet, slet ikke det samme”.

Den pågældende klasselærer står ikke alene med oplevelsen af ikke at være klædt på til svære samtaler med elever. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 43 pct. af klasselærerne, at de har behov for metoder til at inddrage barnet – fx spørgeteknikker, screeningsværktøj og viden om børneinddragelse.

"(..) det handler jo rigtig meget om, at børn skal kunne reflektere over deres egen situation, men også selv være med til at komme med løsningsforslag. For vi har holdt sindssygt mange møder i folkeskoleregi, hvor vi sidder en masse kloge mennesker og "kloger" os om et eller andet, og vi laver en masse tiltag. Og noget kan lykkes, og noget lykkes ikke. Og det er fordi, vi har glemt barnets perspektiv."

– Interview med trivsels- og inklusionsvejleder

Sammenfatning

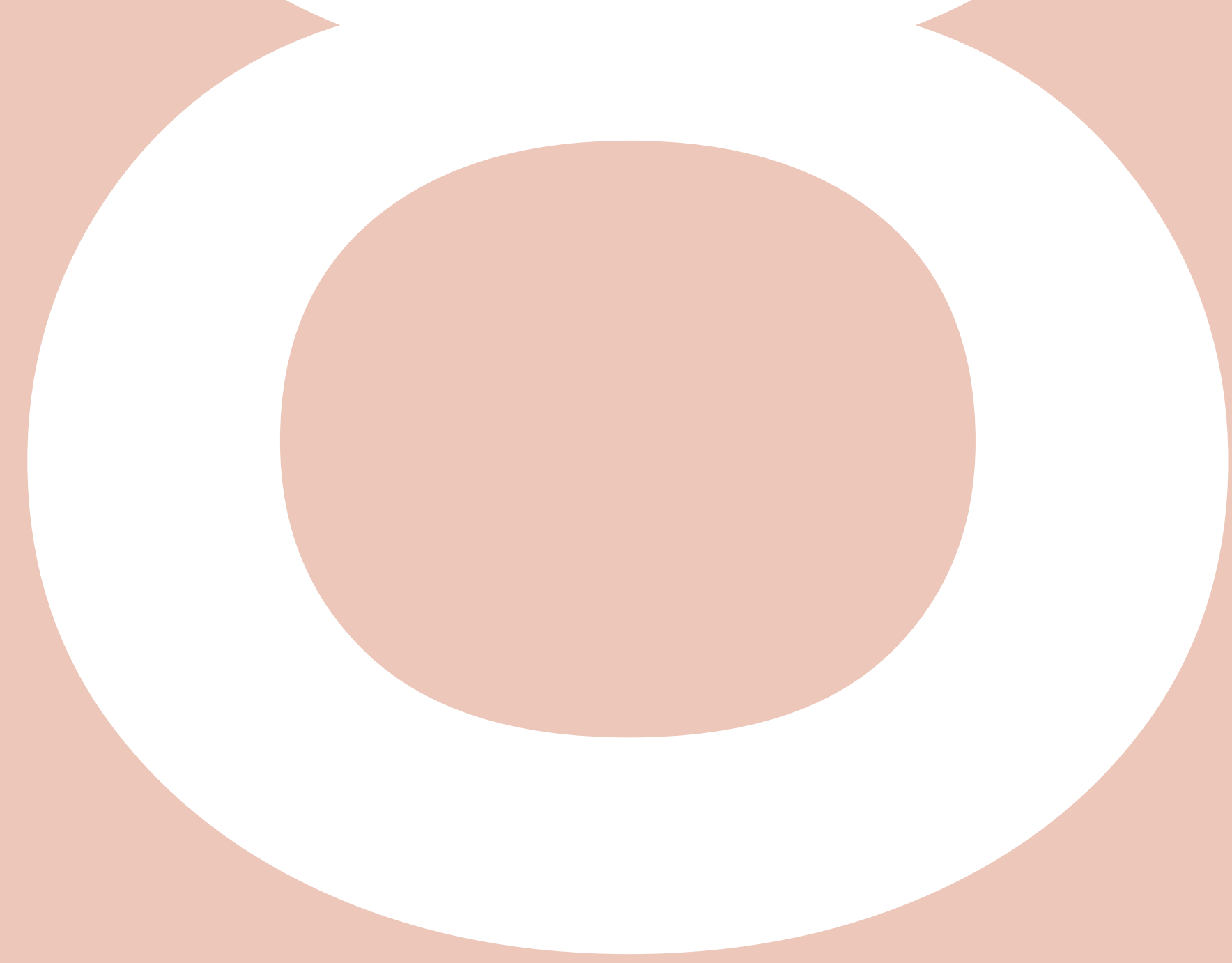
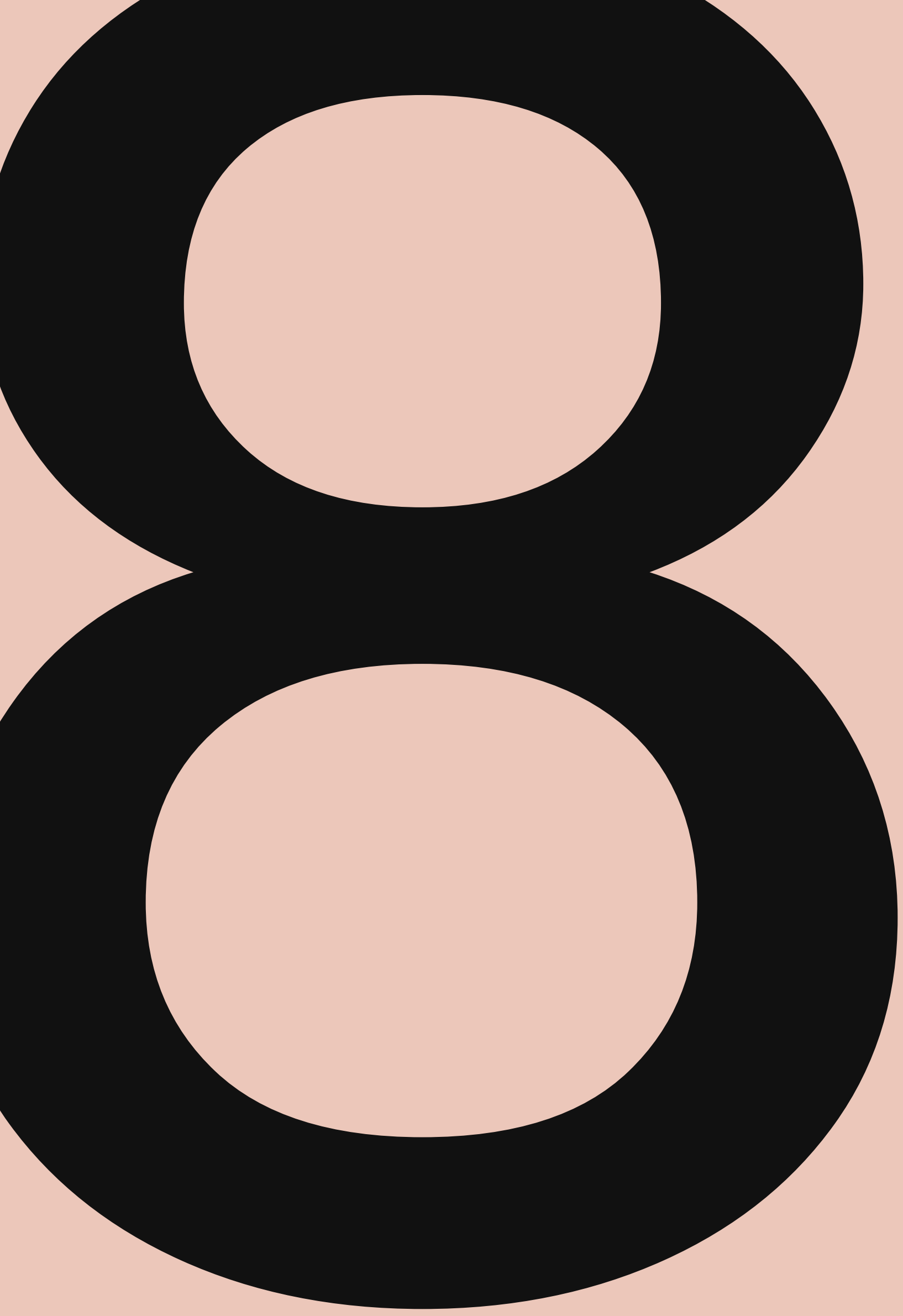
Klasselærernes inddragelse af elever

I undersøgelsen fremgår det, at udskolingslærere i høj grad inddrager elever i situationer med bekymrende fravær. Mere end otte ud af ti udskolingslærere i undersøgelsen svarer, at de har erfaring med at inddrage eleven selv, ved bekymrende fravær. For klasselærere på mellemtrinnet er det 69 pct. og for klasselærere i indskolingen er det 40 pct.

Klasselærerne i undersøgelsen inddrager eleven på forskellige måder:

- 54 pct. svarer, at eleven ofte eller altid får indflydelse på løsninger for at reducere fraværet.
- 56 pct. svarer, at eleven ofte eller altid inviteres til en samtale om årsager til fraværet.
- 43 pct. svarer, at eleven ofte eller altid inviteres til at deltage i løbende møder med forældre eller andre aktører.

Kvalitative interviews peger på, at det kan være fagligt udfordrende at inddrage børn ved bekymrende fravær, og at nogle klasselærere oplever, at det ligger uden for deres faglighed. Dette bakkes op af at 43 pct. af lærerne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de har behov for metoder til at inddrage barnet fx spørgeteknikker, screeningsværktøj eller viden om børneinddragelse.

**Klasselærernes
samarbejde med
forældre**

Indledning

Som det fremgik i kapitel 4, svarer 98 pct. af klasselærerne i undersøgelsen, at de involverer forældre, når en elev har bekymrende fravær. 88 pct. af klasselærerne svarer, at de har haft samtaler med forældre om, hvilke pædagogiske tiltag, de mener at eleven vil få gavn af.

I kapitel 8 undersøges klasselærernes oplevelser med at samarbejde med forældre til et barn, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær.

I analysen af forældresamarbejdet dykker vi ned i, hvornår klasselærerne oplever, at samarbejdet er særligt udfordret, hvad klasselærerne oplever at have behov for, og hvilke gode erfaringer der er med at støtte klasselærerne i deres arbejde med bekymrende fravær.

“Det fungerer særligt godt, når samarbejdet mellem skole og hjem fungerer og er konstruktivt. Det har, i det fleste sager jeg har oplevet, været ret afgørende for udfaldet og om eleven bliver støttet i tide”

– Klasselærer i spørgeskemaundersøgelsen

Samarbejdet med familien er vigtigt og sårbart

Mange klasselærere fremhæver i åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen og kvalitative interviews vigtigheden af at have et godt samarbejde med forældre. Til spørgsmålet om, hvad klasselærerne oplever fungerer godt i arbejdet med bekymrende fravær, skriver to klasselærere følgende: *”Hvis vi samarbejder godt med forældrene fungerer vores indsats også godt – hvis modsat er det næsten umuligt at hjælpe eleven”* og *”et godt samarbejde med forældrene og opbakning af eleven fra forældrene er afgørende.”*

De mange kvalitative besvarelser peger på, at lærerne er opmærksomme på vigtigheden af et godt skole-hjem-samarbejde.

Knap en tredjedel af klasselærerne (34 pct.) i spørgeskemaundersøgelsen oplever dog, at have behov for mere viden om at samarbejde med forældre om et barns mistrivsel og fravær. For eksempel i relation til konflikthåndtering.

En klasselærer udtrykker i spørgeskemaet et ønske om at blive bedre i stand til at kommunikere med forældre, der ikke vil erkende, at der er et problem, eller som ikke ved, at deres barn har bekymrende fravær.

At nogle klasselærere oplever et behov for at være klædt bedre på til forældresamarbejdet bliver også bekræftet i et opfølgende interview med en klasselærer i indskoling:

”Samtaler om folks børn er sårbare. Specielt når der er noget galt. Så det er vigtigt, hvordan man vægter sine ord, og hvordan man møder dem (red. forældrene). Og jo tungere problemstillinger, jo svære er det. For de ryger jo hurtigt i affekt. Og der skal man have tungen lige i munden for at kunne holde samtalen på et konstruktivt niveau. Jeg har tænkt meget over det, og vi er jo overhovedet ikke uddannet til det her. Vi er ikke uddannet til mængden af konfliktmæglen, som vi har gang i. Vi er ikke uddannet til de her rigtig svære samtaler (...) Vi er slet ikke klædt på til det, det er vi ikke.”

Oplevelsen af, at samtaler med forældre kan være svære, når deres børn har bekymrende fravær, bekræftes i flere interviews.

Manglende opbakning fra forældre kan være særligt udfordrende

Som det fremgår i kapitel 1, svarer 35 pct. af klasselærerne, at en overordnet udfordring for håndtering af bekymrende fravær på deres nuværende skole er manglende opbakning fra forældre til børns skolegang. I åbne besvarelser i spørgeskemaet fortæller forskellige klasselærere, at de oplever, at manglende opbakning er et af de største problemer i deres arbejde med bekymrende fravær:

”Det er min oplevelse, at det er forældrene, der er det største problem i forhold til elever med bekymrende fravær. Desværre er det et større og større problem, at børn har skolevægring. Der er alt for mange pylrede forældre, som lader deres børn bestemme, om de vil i skole eller ej. Det er en ord cirkel, der også giver barnet utryghed og måske dårligt selvværd.”

En anden klasselærer skriver følgende: *”Jeg underviser pt. 1. klasse og min største udfordring mht. fravær er forældre, der ikke tager fraværet alvorligt.”*

I et opfølgende interview med en klasselærer i udskolingen fra spørgeskema-undersøgelsen, fortæller den pågældende klasselærer, at årsagen til at hun svarede at manglende forældreopbakning er en udfordring for håndteringen af bekymrende fravær, handler om, at de generelt – og ikke kun ved bekymrende fravær – oplever, at det er svært at få alle forældre til at engagere sig i deres børns skolegang på deres skole:

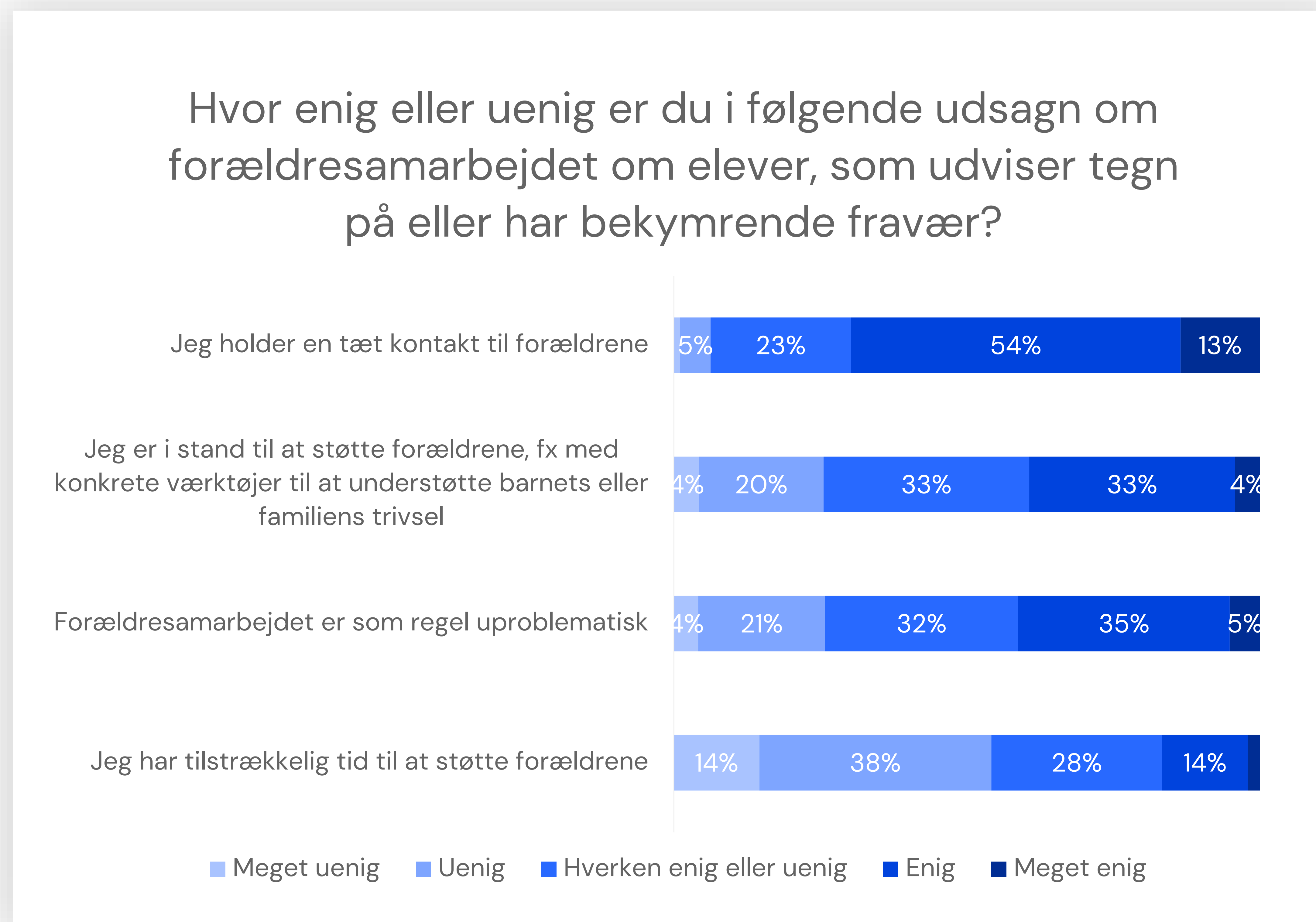
”Første gang jeg skal møde forældrene til den 7. klasse, jeg har nu. Ud af de 23 elever, som der er i klassen, var der 11 eller 12 elever repræsenteret af forældrene. Så holder vi et forældremøde igen i starten af skoleåret, hvor vi igen skal præsentere, hvad vi skal arbejde med og hvordan det går. Og der oplever jeg det samme igen. Der var også kun forældre til 11 eller 12 elever. Det er ikke de samme forældre, der er lidt udskiftning. Når vi så har samtaler, så kommer de fleste. Men der er altid en håndfuld, hvor vi bliver nødt til at presse på, for at få dem til at komme. De vil gerne slippe.”

Den pågældende klasselærer beretter om, at hun oplever at stå i situationer, hvor forældre ikke engagerer sig i deres børns skolegang. Dette er altid en udfordring, men det bliver særligt problematisk, når en elev udviser tegn på eller har bekymrende fravær, fortæller læreren.

Klasselærerne mangler tilstrækkelig tid til at støtte forældre

Majoriteten af klasselærerne i undersøgelsen svarer, at de holder en tæt kontakt til forældre med børn, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær. Som det fremgår i figur 8.1, er 67 pct. enten enige eller meget enige i, at de holder en tæt kontakt. På samme tid erklærer over halvdelen (52 pct.) af klasselærerne i undersøgelsen, at de ikke har tilstrækkelig tid til at støtte forældre til børn, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær.

37 pct. af klasselærerne oplever, at de er i stand til at støtte forældre med konkrete værktøjer til at understøtte barnets eller familiens trivsel. Knap hver fjerde (24 pct.) af klasselærerne er dog uenige i dette. 40 pct. oplever, at forældresamarbejdet er uproblematisk, når en elev udviser tegn på eller har bekymrende fravær, mens hver fjerde igen er uenig heri.

Figur 8.1

Note: 'Ved ikke'-svarkategori er fjernet, hvorfor rækkerne ikke summerer til 100%. n=861

Kilde: Tal fra Analyse & Tal

Skoleledelsen er vigtig i de alvorlige samtaler med forældre

I de kvalitative interviews fremhæver flere klasselærere vigtigheden af at skoleledelsen deltager i nogle forældresamtaler. I et interview fortæller en klasselærer, at hun oplever, at ledelsens deltagelse i forældresamtaler kan være særligt vigtig, da samtalerne med forældre pludselig kan få mere alvorlig karakter:

“For nogle forældre kan det godt være et wake-up call om, at nu skal der ske noget, hvis lederen sidder med (...) Det er en måde at få alvor ind i situationen (..) Jeg ser det som en ressource for mig og en opbakning til mig, hvis der nu skulle komme de her kedelige samtalsituationer, hvor det hele kører op i en spids. Hvis det kunne ende der, fordi man jo kommer ind og rører på noget, som der helst ikke skal åbnes for. Det handler i høj grad om, at det hurtigt kan gå i en helt, helt anden retning, end man havde tænkt sig. Og der tror jeg det er rigtig vigtigt at have en chef med. Og hvis det skulle blive til en underretning eller noget andet, så bliver det måske også taget lidt mere alvorligt (red. når ledelsen er med), hvis en sagsbehandler skal ind over.”

Senere i interviewet fortæller klasselæreren, at dét at ledelsen er til stede også er en sikkerhed for at bevare en professionel ramme om dialogen: *“En anden ting er også, at vi er flere som står sammen om det her. Det er ikke bare mig, som har set mig sur på den her familie. Vi arbejder ud fra den professionelle tilgang, som vi skal.”*

I et interview med en anden klasselærer bliver det pointeret, at ledelsens deltagelse i forældresamtalerne også kan være behjælpelig, hvis der er behov for at støtte forældrene mere end hvad den pågældende klasselærer selv kan. Læreren fortæller:

“Jamen forældrenes behov er, når vi er i gang med at tale, det er, at de jo også gerne vil have nogle løsninger. Og de har ofte et behov for, at vi sætter noget mere i værk. De kan ikke nødvendigvis løse opgaven selv. Vi har vores forebyggende rådgivere, de kan altså nå et stykke vej med forældrene. Så laver vi sådan nogle SOS samtaler, hvor lærerne, forældrene og den forebyggende rådgiver er tilstede i sådan nogle netværksmøder, hvor vi arbejder med: Hvad er det, der er svært, hvad er det, der virker, og hvad skal vi have mere af. Og dem holder vi tre gange, de møder. Og de kan altså rykke meget. Og den afvejning om at sætte gang i de her samtaler laver vi med vores leder, for det kan også være en svær beslutning at stå med. Og her hjælper det også, at lederen er med til anden samtale med forældrene ved bekymrende fravær.”

Nogle steder tager en anden fagperson forældresamtalerne

På en skole i Aalborg er inklusions- og trivselsvejlederen ofte den, som tager samtaler med forældre ved bekymrende fravær. Vejlederen fortæller: *"Jeg ved, at mange af lærerne er glade for, at jeg gør det. Og det er jo fordi, det er den svære samtale. Og jeg kan lettere komme af sted med og sige nogle ting, der er rigtig svære, end en lærer som skal samarbejde med forældrene på et andet niveau, end jeg skal. Jeg er også uddannet til at være ekstremt diplomatisk. Og jeg har heller ikke samme frustration i forhold til, hvordan jeg skal nå at få eleven igennem pensum, da det jo ikke er mit ansvar. Så det kan jeg nemmere lægge over på forældrene (red. end lærerne kan)."*

Den pågældende vejleder fortæller, at det er meget nemmere at være en tredje part, som kan fortælle forældrene, at det er deres ansvar at sikre deres barn en god skolegang: *"Det kan være svært for en lærer, som skal have et barn tre år, at sige til forældrene; jamen det er **dit** ansvar at få dit barn i skole. Det er sgu skide svært at få sagt. Der kan det være nemme for mig som 3. part (...) Forældrene kan lettere tænke, at hun er da mega træls, men det er lidt træls at tænke om en lærer, som barnet skal have en relation til de næste tre år."*

I flere kvalitative interviews bliver det fremhævet, at der kan være fordele ved, at en særlig fagperson er overordnet ansvarlig for at håndtere forældresamarbejdet, når en elev har bekymrende fravær.

Sammenfatning

Klasselærernes samarbejde med forældre

Majoriteten af klasselærerne i undersøgelsen (67 pct.) svarer, at de holder en tæt kontakt til forældre med børn, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær. Men samtidig svarer over halvdelen (52 pct.) af klasselærerne i undersøgelsen, at de ikke har tilstrækkelig tid til at støtte forældre til børn, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær.

37 pct. af klasselærerne oplever, at de er i stand til at støtte forældrene fx med konkrete værktøjer til at understøtte barnets eller familiens trivsel. Knap hver fjerde (24 pct.) af klasselærerne er dog uenige i dette.

Fire ud af ti klasselærere (40 pct.) oplever at forældresamarbejdet er uproblematisk, når en elev udviser tegn på eller har bekymrende fravær, men hver fjerde er uenig heri.

I kvalitative interviews og i åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen fremhæver en del klasselærere vigtigheden af at have et godt forældresamarbejde i situationer med bekymrende fravær. Flere klasselærere påpeger endda, at de oplever, at det gode samarbejde er afgørende for udfaldet. Samtidig nævner flere klasselærere også, at samarbejdet kan være sårbart, da der kan være mange følelser involveret, når et barn har fravær.

Klasselærerne fortæller, at de ikke føler sig klædt ordentligt på, hvis samarbejdet går i hårdknude, og at det kan være afgørende, at ledelsen eller en anden faglighed er med i de svære forældresamtaler. Over en tredjedel af klasselærerne (34 pct.) svarer, at de har et behov for mere viden om samarbejdet med forældre om et barns mistrivsel og fravær (fx konflikthåndtering, mægling mv.).

KONKLUSIONER

Hovedkonklusioner

Hovedkonklusioner

I de foregående otte kapitlers analyse af undersøgelsens data har vi afdækket klasselæreres erfaringer og perspektiver på forebyggelse og håndtering af bekymrende skolefravær. Analysens resultater bygger på interviews med klasselærere og på en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse blandt 861 klasselærere. Fordelingen af lærernes funktioner kan ses i metodekapitlet, men langt de fleste (84 pct.) er klasselærere. På de følgende sider vil vi fremhæve de mest overordnede indsigter fra hver af analysens otte kapitler.

Klasselærernes overordnede vurdering af arbejdet på skolerne

Overordnet set finder analysen, at klasselærerne har forskellige oplevelser og erfaringer med håndteringen af bekymrende fravær på skolerne. Cirka halvdelen af klasselærerne i undersøgelsen oplever, at de overordnet lykkes godt med arbejdet med bekymrende fravær på deres nuværende skole. Et tværgående tema i undersøgelsen er dog, at mange klasselærere (64 pct.) oplever, at der ikke er tilstrækkelig tid til at tage hånd om den enkelte elevs trivsel, og 44 pct. oplever at manglende økonomiske ressourcer udfordrer arbejdet med bekymrende fravær på deres nuværende skole.

Samtidig svarer 40 pct., at håndteringen af bekymrende fravær på deres nuværende skole er udfordret af, at eleven har behov for et andet skoletilbud end almenområdet. Den kvalitative analyse peger på, at flere klasselærere oplever, at en grundlæggende udfordring for forebyggelse, opsporing og håndtering af bekymrende fravær bunder i et misforhold mellem manglende – tidsmæssige, økonomiske og kompetencemæssige – ressourcer på de enkelte skoler og målet om inklusion i folkeskolen.

Klasselærernes forudsætninger for arbejdet med bekymrende fravær

Analysen viser, at klasselæreren ofte spiller en central rolle i arbejdet med bekymrende fravær. klasselærerne oplever i udpræget grad at have et godt samarbejde med ledelsen. 3 ud af 4 klasselærere (76 pct.) oplever, at ledelsen bakker dem op i deres arbejde med bekymrende fravær, og 92 pct. svarer, at de har et godt samarbejde med ledelsen. I kvalitative interviews og åbne besvarelser peger flere dog på, at de ikke har tilstrækkelig tid og kompetencer til at udfylde de mange funktioner, som de oplever hører under klasselærerens ressortområde.

Den kvalitative analyse peger desuden på, at flere klasselærere efterspørger en klarere retning og større deltagelse i arbejdet med bekymrende fravær fra ledelsen.

Klasselærernes samarbejde med relevante aktører

Knap halvdelen af klasselærerne (48 pct.) har erfaring med at AKT/LKT-teams involveres ved bekymrende fravær, og hver tredje (34 pct.) har erfaring med at trivselsvejledere, inklusionspædagoger og lignende involveres. Lidt færre har erfaring med at PPR og socialrådgivere involveres (hhv. 30 og 28 pct.). Mange klasselærere (82 pct.) oplever overordnet set at have et godt samarbejde med relevante fagpersoner, men 77 pct. af klasselærerne i undersøgelsen oplever lange ventetider på sagsbehandling hos andre aktører fx PPR, socialforvaltningen eller lignende

Den kvalitative analyse viser, at ventetider på PPR og socialrådgivere giver anledning til frustrationer hos klasselærerne. Flere peger på, at dette forhold hæmmer deres arbejde med at håndtere bekymrende fravær. Klasselærerne efterspørger generelt mere konkret sparring og støtte til at håndtere børn med psykisk funktionsnedsættelse. I kvalitative interviews beretter enkelte lærere om gode erfaringer med, at ledelsen eller en anden særlig fagperson er med tidligt i processen ved bekymrende fravær. Hvis en repræsentant fra ledelsen deltager tidligt i processen, kan det, ifølge de pågældende klasselærere, blive nemmere at få inddraget alle relevante fagpersoner internt og eksternt rettidigt.

En ledelse der er aktiv i håndteringen af bekymrende fravær kan altså, potentielt medvirke til at flere børn får rettidig og helhedsorienteret støtte og hjælp.

Procedurer & registrering

Mange skoler har nedskrevne procedurer, politikker og retningslinjer for håndtering af bekymrende fravær. Klasselærerne er generelt tilfredse med procedurerne. De klasselærere, som arbejder på skoler uden nedskrevne procedurer, ønsker i udpræget grad at procedurer bliver indført. På trods af den overordnede tilfredshed, svarer 10 pct. af lærerne i undersøgelsen at de ikke ved, hvad processen er, når en elev har bekymrende fravær. Flere klasselærere nævner i kvalitative interviews og åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen, at der er udfordringer med detaljeniveauet i procedurerne og implementeringen heraf. Helt konkret efterspørger en tydeligere retning for opsporing og håndtering af bekymrende fravær, så der ikke hersker tvivl om, hvordan der skal handles, hvem der skal involveres og hvilke handlemuligheder, der reelt er.

Lærerne finder systemer til fraværsregistrering brugbare. De beretter, at det er udbredt praksis at registrere fravær, og de fleste har kendskab til, hvordan man skal registrere. Klasselærerne oplever, at registreringssystemerne bidrager til, at klasselærerne kan følge udviklingen i de enkelte elevers fravær, genkende mønstre i fraværet og opdage fraværsproblemer, inden det udvikler sig til bekymrende fravær.

Analysen peger dog også på, at der er en gruppe af klasselærerne, som ikke er tilfredse med registreringssystemerne. Knap tre ud af ti (29 pct.) vurderer at der mangler retvisende typer af fravær i systemerne. Derudover efterspørges mere automatik i processerne for fraværsregistreringen, herunder varsling når en elevs fravær når op over/nærmer sig grænseværdier og større automatik i mønstergenkendelsen i fraværet. Særligt ønsker flere klasselærere en mulighed for at skrive noter i systemet, så det bliver lettere at dele relevant viden med kolleger og forældre. Hyppigheden af registreringerne nævnes også som en ulempe i den nuværende registrering, hvor flere klasselærere efterspørger mulighed for at lave time-til-time registrering.

Forebyggende arbejde & tidlige indsatser

De kvalitative interviews vidner om, at ikke alle skoler arbejder systematisk med at reducere skolefravær. Flere klasselærere beretter om, at tidlige indsatser iværksættes på baggrund af lærerens egen vurdering og ikke qua systematisk sparring med ledelse eller særlige fagpersoner. Her efterspørger klasselærere blandt andet klarhed ift., hvornår det er i orden at inddrage ledelsen. Ofte er det kun i de særligt alvorlige situationer at ledelsen inddrages. Håbet blandt klasselærerne er, at tidligere inddragelse kan sikre mere rettidige og virkningsfulde indsatser. Flere klasselærere nævner i den forbindelse både en oplevelse af at mangle indsigt i de forskellige muligheder for at lave forebyggende arbejde på skolen, og at de mangler tid og mulighed for reelt at forebygge tilstrækkeligt for alle elever.

Oplevede årsager til bekymrende fravær

Samlet set peger analysen på, at bekymrende fravær – i klasselærernes optik – oftest bundes i nogle særlige forhold hos eleven eller i hjemmet. Personlige forhold hos eleven (fx lavt selvværd eller usikkerhed) og udfordringer i hjemmet bliver vurderet til ofte eller altid at være medvirkende årsager ved bekymrende fravær (hhv. 47 og 44 pct.). Derudover nævnes manglende forældreopbakning til elevens skolegang (35 pct.) samt psykisk funktionsnedsættelse fx angst, ADHD og autisme (34 pct.), som faktorer, der oftest er medvirkende til bekymrende fravær. Enkelte klasselærere pointerer, at det er en særlig udfordring for muligheden for at håndtere bekymrende fravær, når de grundlæggende årsager ligger uden for skoleregi. Relativt få klasselærere vurderer at forhold på skolen – fx sociale og strukturelle forhold i klassen og skolen – er medvirkende årsager til bekymrende fravær.

I kvalitative interviews beretter klasselærere om, at det kan være svært at afdække alle årsager til bekymrende fravær hos elever. Hvorvidt det lykkes at afdække de bagvedliggende årsager kan ifølge nogle klasselærere handle om, hvor tæt og tillidsfuld en relation eleven har til læreren, samt om læreren har de rette kompetencer til at tale med elever om svære situationer og forhold. Fire ud af ti klasselærere svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har behov for mere viden om forskellige årsager til bekymrende fravær.

Indsatser der typisk iværksættes

Analysen viser, at individfokuserede indsatser – fx reducere af skoleskemaet, tilbud om et pauserum eller afskærmning/høreværn af eleven i klassen – ofte iværksættes ved bekymrende fravær. Knap 40 pct. af klasselærerne har erfaring med, at der iværksættes trivselsfremmende aktiviteter i klassen – fx at der sættes ekstra tid af til at tale om trivsel.

Færre end hver fjerde klasselærer (23 pct.) i undersøgelsen har erfaring med, at der indsættes ekstra pædagogiske ressourcer i klassen ved bekymrende fravær. 21 pct. af klasselærerne har erfaring med, at der iværksættes hjemmeundervisning, 14 pct. har erfaring med, at 1:1 undervisning iværksættes og 13 pct. har erfaring med, at der iværksættes understøttende undervisning.

Analysen peger på, at det er relativt få men varierede indsatser, som klasselærerne har erfaring med at iværksætte. Det er dog vigtigt at pointere, at undersøgelsen ikke udgør en fyldestgørende kortlægning af, hvilke tiltag og indsatser der iværksættes på de enkelte skoler. Der kan potentielt foregå mange ting på de enkelte skoler, som ikke bliver indfanget i undersøgelsen.

Samarbejdet med forældre

Analysen viser, at de fleste klasselærere inddrager forældrene på den ene eller anden måde i situationer med bekymrende fravær. Forældresamarbejdet er dog sårbart, og kræver en særlig opmærksomhed: I interviews fortæller klasselærere, at der hurtigt og uventet kan opstå kritiske situationer, hvor der er behov for særlige kompetencer til fx konfliktmægling. En tredjedel af klasselærerne svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har behov for mere viden om at samarbejde med forældre omkring elevs mistrivsel og fravær. Samtidig svarer 52 pct. af klasselærerne, at de ikke har tilstrækkelig arbejdstid til at samarbejde med forældre til elever, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær.

I kvalitative interviews fortæller flere klasselærere, at det er afgørende, at de har en god og konstruktiv kontakt til forældre ift. at få hverdagen til at fungere bedst muligt for eleverne. Derfor kan det være særligt problematisk, hvis samarbejdet går i hårdknude i situationer med bekymrende fravær.

Enkelte klasselærere fortæller, at det kan give tryghed og hjælp i samarbejdet med forældre til elever med bekymrende fravær, hvis ledelsen eller særlige fagpersoner inddrages tidligt i håndteringen af situationen.

På den måde, kan ledelsen skærme klasselærerne ved potentielle udfordringer i forældresamarbejdet, og klasselærerne kan fokusere på at holde et konstruktivt samarbejde med forældrene i hverdagen. Analysen peger overordnet på, at skole-hjem-samarbejdet er et centralt fokus for klasselærerne ved bekymrende fravær.

Inddragelse af elever

Over tre ud af fire af klasselærerne (77 pct.) svarer, at de har haft samtaler med elever om, hvilke pædagogiske tiltag eleven selv mener at få gavn af. Ca. halvdelen af klasselærerne inddrager eleverne på andre måder fx ved at invitere til en samtale om årsagerne til fraværet eller ved at eleven deltager i møder med forældre eller andre aktører.

Analysen viser, at jo ældre eleven er, desto hyppigere involveres eleven selv. I kvalitative interviews fortæller klasselærere, at de oplever at mangle den rette faglighed til inddragelse af elever – særligt de yngre elever og i mere alvorlige situationer med fx udfordringer i hjemmet. Dette bakkes op af at 43 pct. af klasselærerne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de har behov for mere viden om metoder til at inddrage barnet. Enkelte klasselærere fortæller i kvalitative interviews, at de oplever, at det er afgørende at inddrage barnets perspektiv i håndteringen af bekymrende fravær. Flere giver udtryk for, at tiden er knap ift. at inddrage eleverne så meget, som man gerne ville.

Samtidig beretter enkelte klasselærere, at det kan være en stor hjælp for arbejdet, hvis der er en tydelig og klar tilgang til elevinddragelse på de enkelte skoler. Dette kan give tryghed ift., hvornår og hvordan klasselærerne bedst kan inddrage elever. De kvalitative interviews peger dog samlet på, at retningslinjer for elevinddragelse ikke en udbredt praksis på skolerne.

Involvering af klassekammerater

Knap halvdelen af klasselærerne (46 pct.) fortæller, at når en elev har bekymrende fravær, så har de eller deres team erfaring med at tale med elevens nærmeste klassekammerater om at være ekstra opmærksom på eleven. Mere end hver tredje (35 pct.) har informeret klassen om elevens situation. I kvalitative interviews fremhæver enkelte klasselærere vigtigheden af at se bekymrende fravær i sammenhæng med klassefællesskabet som helhed. Disse klasselærere påpeger, at klassekammerater kan støtte hinanden på andre måder end lærere kan, og inddragelse af klassefællesskabet kan derfor være et vigtigt redskab i håndteringen af bekymrende fravær.

Samtidig svarer 23 pct. af klasselærerne i spørgeskemaundersøgelsen, at de har behov for mere viden om inddragelse af klassen i relation til arbejdet med de enkelte elevers trivsel og skolegang.

METODE

**Analysedesign,
deltagere og litteratur**

Baggrund for undersøgelsen

I indeværende kapitel gennemgås undersøgelsens afgrænsninger og metoder. Derefter fremgår baggrundsinformation om deltagerne i undersøgelsen samt henvisninger til baggrundlitteratur.

Undersøgelsen af klasselæreres arbejde med at forebygge, opspore og håndtere bekymrende fravær er gennemført i perioden januar 2021 til september 2021. Analysens problemformulering lyder:

"Hvordan arbejder lærere med opsporing og håndtering af skolefravær, og hvordan kan arbejdet styrkes ud fra lærernes perspektiv?"

Undersøgelsen er baseret på en kombination af litteraturgennemgang, indledende interviews med klasselærere og vidensaktører, en spørgeskema-undersøgelse udsendt til et udtræk af medlemmer af Danmarks Lærerforening samt opfølgende interviews med udvalgte klasselærere.

Undersøgelsens afgrænsninger

Projektets fokus og afgrænsning er sket i samarbejde med en følgegruppe bestående af repræsentanter fra Børns Vilkår, Danmarks Lærerforening og Egmont Fonden.

Afdækning af klasselæreres erfaringer og oplevelser

For at håndtere den kompleksitet der kendetegner skolefravær, herunder elevgruppens diversitet og skolers, kommuners og læreres forskelligartede praksis (opsparing, indsatser og forståelser) er fokus i indeværende analyse, at undersøge klasselæreres egne erfaringer og oplevelser i arbejdet med bekymrende fravær på de enkelte skoler. Hensigten i undersøgelsen er dermed at afdække overordnede tendenser i klasselærernes arbejde – og ikke at udføre en fuldstændig kortlægning af, hvordan lærere og skoler forebygger, opsporer og håndterer bekymrende fravær.

Undersøgelsens population

Undersøgelsen er blevet udsendt til et udtræk af Danmarks Lærerforenings medlemmer, der arbejder på en folkeskole. Undersøgelsens population er dermed folkeskolelærere og børnehaveklasseledere. Lærere der har svaret at de arbejder et andet sted end på en folkeskole fx i modtagelsesklasser eller på en specialskole, er blevet frasorteret i undersøgelsen. Lærere med under ét års erfaring er ligeledes frasorteret, da undersøgelsen ikke omhandler nutiden, men tiden inden COVID-19 pandemien.

84 pct. af besvarelserne er fra klasselærere, hvorfor respondenterne omtales som klasselærere gennemgående i rapporten. Læs uddybning af undersøgelsens deltagere senere i kapitlet.

Corona

En særlig afgrænsning i indeværende undersøgelse er, at analysen omhandler klasselæreres arbejde med bekymrende fravær under "normale" omstændigheder. Undersøgelsen handler dermed ikke om klasselæreres arbejde under COVID-19 pandemien, som bl.a. har ført til hjemmeskole for alle elever i længere perioder.

For at hjælpe klasselærerne med at se tilbage på tiden inden pandemien, startede spørgeskemaundersøgelsen med en afgrænsningstekst, der præciserede at klasselærerne skulle svare ud fra deres erfaringer og oplevelser inden COVID-19 pandemien. På samme vis startede interviews også med denne præcisering.

Fase 1: Forundersøgelse

Litteraturgennemgang og kvalitative interviews

Litteraturgennemgang

Som en del af undersøgelsen er relevant litteratur om bekymrende fravær gennemgået. Gennemgangen omfatter udelukkende dansk litteratur og har ikke haft karakter af et litteraturstudie.

Indledende interviews

Forundersøgelsen indeholdt interviews med fem lærere af 45–60 minutters varighed og blev (grundet coronasituationen) gennemført som telefoninterviews. Udvælgelsen af lærere til interviews blev baseret på Lærerforeningens kendskab til at klasselærerne besad viden om bekymrende fravær samt spredning ift.:

- Geografi, dvs. geografisk spredning og spredning ift. kommunestørrelse.
- Størrelsen på den skole lærerne arbejder på.
- Hvorvidt klasselærerne arbejder i udskoling, mellemskole og indskoling.

De indledende interviews omhandlede forskellige temaer om lærernes erfaring med at arbejde med bekymrende fravær hos elever, forskel i praksis på de skoler, som klasselærerne har arbejdet på samt lærernes vurdering af, hvilke forudsætninger, der er særligt afgørende for arbejdet med bekymrende fravær på de enkelte skoler.

Udover interviews med lærere omfattede forundersøgelsen også interviews med syv vidensaktører på området. Vidensaktørerne blev udvalgt for at give forskellige perspektiver på skolefravær.

Ekspertes som deltog i forundersøgelsen:

Claus Hjortdal	<i>Formand, Skolelederforeningen</i>
Ditte Brøndum	<i>Næstformand, Socialrådgiverforeningen</i>
Kari Rune Jakobsen	<i>Tidl. Formand, Landssamrådet for PPR-Chefer</i> <i>Nu: Skole- og dagtilbudschef i Hjørring kommune</i>
Lars Søgaard Jensen	<i>Faglig sekreter BUPL</i>
Mette Molbæl	<i>Forsknings- og programleder, ph.d. VIA</i>
Rani Bødstrup Hørlyck	<i>Skoleleder og debattør "En skole for alle"</i>
Rikke Alice Bille	<i>Leder, Forældrerådgivningen - Skole og forældre</i>

Formålet med forundersøgelsen var at sikre en nuanceret viden om praksis for klasselæreres arbejde med bekymrende fravær – og forudsætningerne for deres arbejde. Indsigter fra den samlede forundersøgelse informerede den efterfølgende spørgeskemaundersøgelse.

Fase 2: Spørgeskemaundersøgelse

Kvantitative indsigter

Indholdet i spørgeskemaundersøgelsen

På baggrund af de indledende interviews og litteraturgennemgang blev der udarbejdet en spørgeskemaundersøgelse. Spørgeskemaundersøgelsen indeholdt 28 spørgsmål, som omhandlede:

- Baggrundsspørgsmål om deltagerne og deres nuværende arbejdsplads
- Erfaringer med rammer, procedurer og registrering for bekymrende fravær på nuværende arbejdsplads.
- Erfaringer med samarbejde med andre aktører som forældre, skoleledelse og PPR m.fl. om bekymrende fravær.
- Vurdering af håndtering af bekymrende fravær på deres nuværende arbejdsplads samt oplevelser af overordnet forhold på og udenfor skolen som udfordrer arbejdet med bekymrende fravær.
- Oplevelser af forudsætninger for at arbejde med bekymrende fravær på de enkelte skoler.
- Oplevelser af rolle- og ansvarsfordeling i arbejdet med bekymrende fravær.
- Erfaring med involvering af elever om deres eget fravær.

- erfaringer med at involvere klassefællesskabet og klassekammerater i håndtering af bekymrende fravær.
- Erfaring med samarbejdet med forældre til elever, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær.
- Behovet for mere relevant viden.

For at sikre nuancer i besvarelserne havde flere spørgsmål åbne kategorier. 279 af undersøgelsens deltagere har gjort brug af disse muligheder, hvorfor spørgeskemaundersøgelsen både har skabt ny kvantitativ og kvalitativ viden.

Udsendelse og besvarelse

Spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt på e-mail til en tilfældigt udtrukket stikprøve blandt 4.135 medlemmer af Danmarks Lærerforening, som arbejder på en folkeskole. Deltagerne kunne besvare undersøgelsen i perioden 19 april 2021 – 10. maj 2021, og der er blevet sendt tre rykkere med cirka en uges mellemrum per e-mail til de deltagere, der ikke havde besvaret undersøgelsen. Kun fulde besvarelser er medtaget i undersøgelsen. Med 861 fulde besvarelser har undersøgelsen en svarprocent på 21 pct.

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen

For at forstå indeværende analyse er det vigtigt at have et blik for, hvem der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Baggrundsinformationer om undersøgelsens deltagere fremgår af figur 10.1 – 10.7.

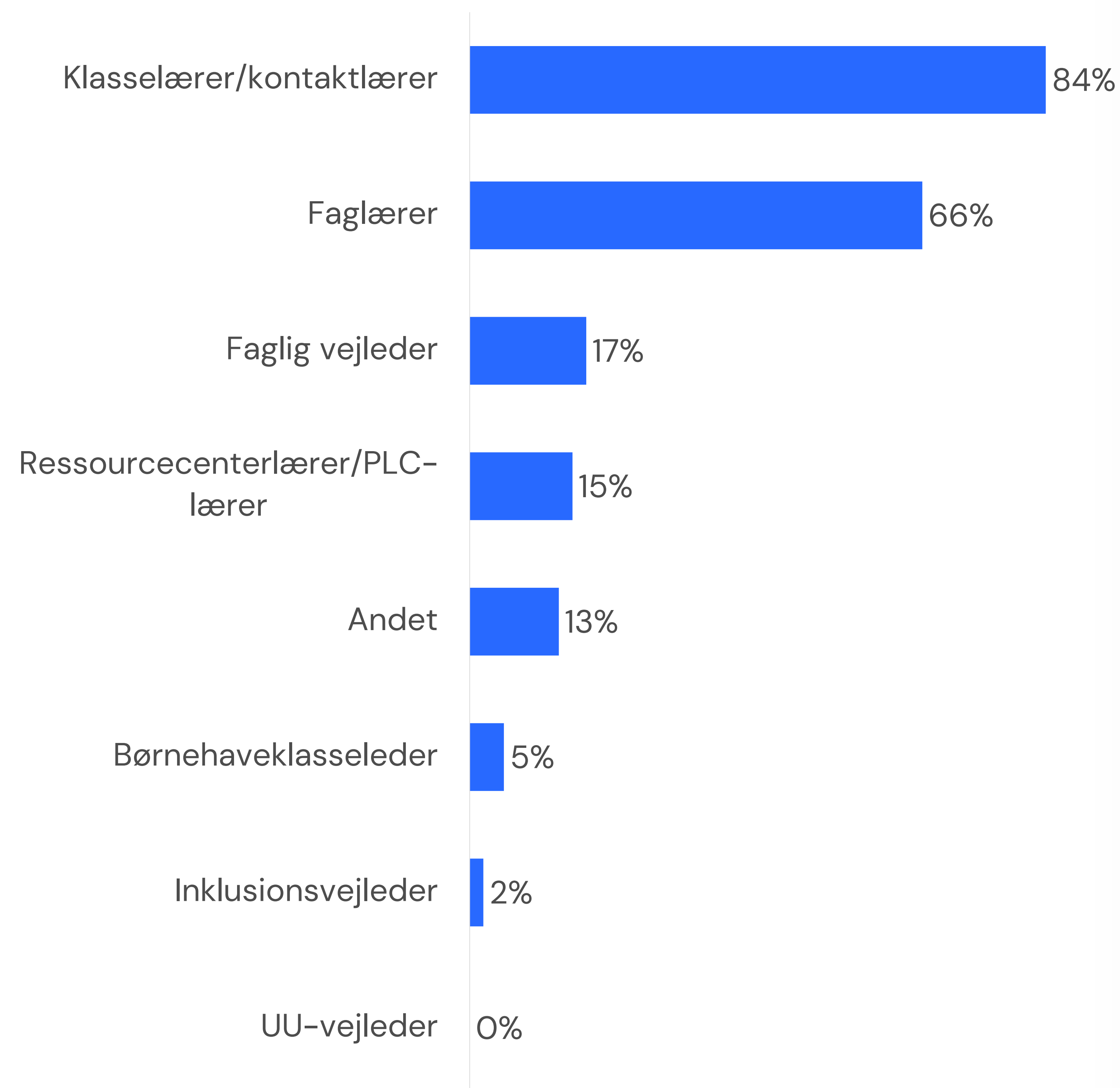
Som det bliver vist i figur 10.1, så kommer 84 pct. af de 861 besvarelserne fra klasselærere/teamlærere. Som det også fremgår af figuren har flere af klasselærerne/teamlærerne dog også andre funktioner som faglærer, faglig leder osv. Som det fremgår i figur 10.2 er der flest lærere i undersøgelsen, der underviser i folkeskoleklasser (70 pct.) som man kan se på den øverste figur. Godt 19 pct. underviser i specialklasser, mens de resterende 10 pct. både underviser i folkeskoleklasser og specialklasser. Lige over halvdelen af lærerne arbejder på skoler uden specialafdeling/specialklasser og lige under halvdelen arbejder på skoler med specialafdeling/specialklasser (se figur 10.3).

På figur 10.4 fremgår det at mange lærere i undersøgelsen har lang erfaring. Fire ud af fem lærere i undersøgelsen har mere end 10 års erfaring. 20 pct. af de 861 lærere har mellem 3 og 10 års erfaring, og kun to pct. har mindre end tre års erfaring.

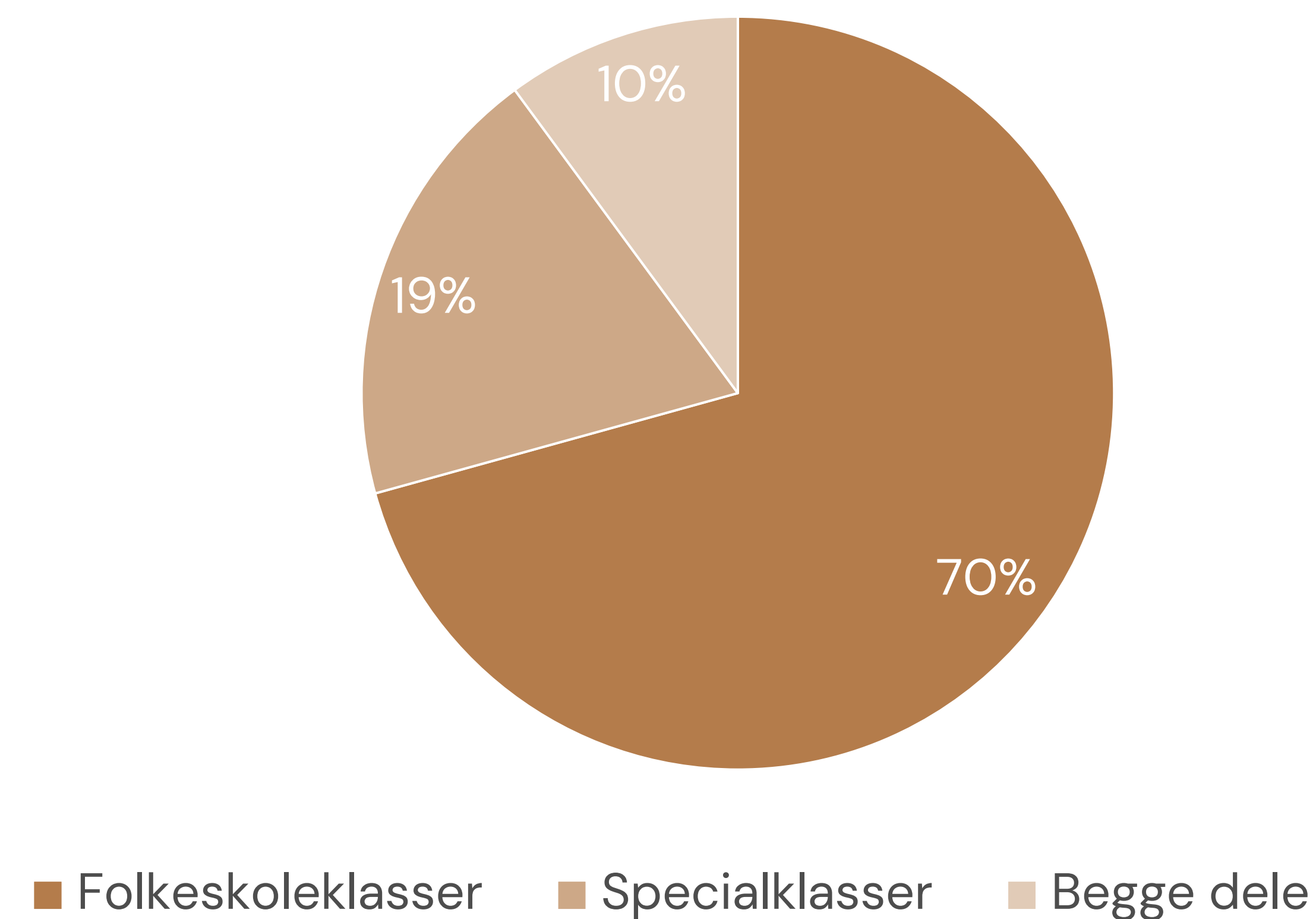
Lærernes erfaringer kommer i høj grad fra den skole, lærerne er ansat på nu. I figur 10.5 fremgår det, hvor længe de 861 lærere har været ansat på deres nuværende skole. Hele 19 pct. har været ansat over 20 år, 31 pct. har været ansat i 11–20 år, mens 21 pct. har været på deres nuværende skole i 6–10 år. 19 pct. har været 3–5 år på deres nuværende skole, og 10 pct. i mindre end 3 år.

I figur 10.6 og 10.7 fremgår det, at mere end fire ud af fem lærere (83 pct.) i undersøgelsen arbejder på skoler med mere end 300 elever. Heraf arbejder omkring halvdelen af dem på skoler med mere end 600 elever. De resterende 17 pct. arbejder på skoler med mindre end 300 elever, hvoraf kun 2 pct. arbejder på skoler med færre end 100 elever. 40 pct. af lærerne i undersøgelsen underviser i udskoling, men både indskoling og mellemtrin er godt repræsenteret med henholdsvis 23 og 30 pct. af lærerne (figur 10.7). Kun 1 pct. lærere underviser 10. klasseset, hvorfor denne indgår i 'Andet'-kategorien i rapporten.

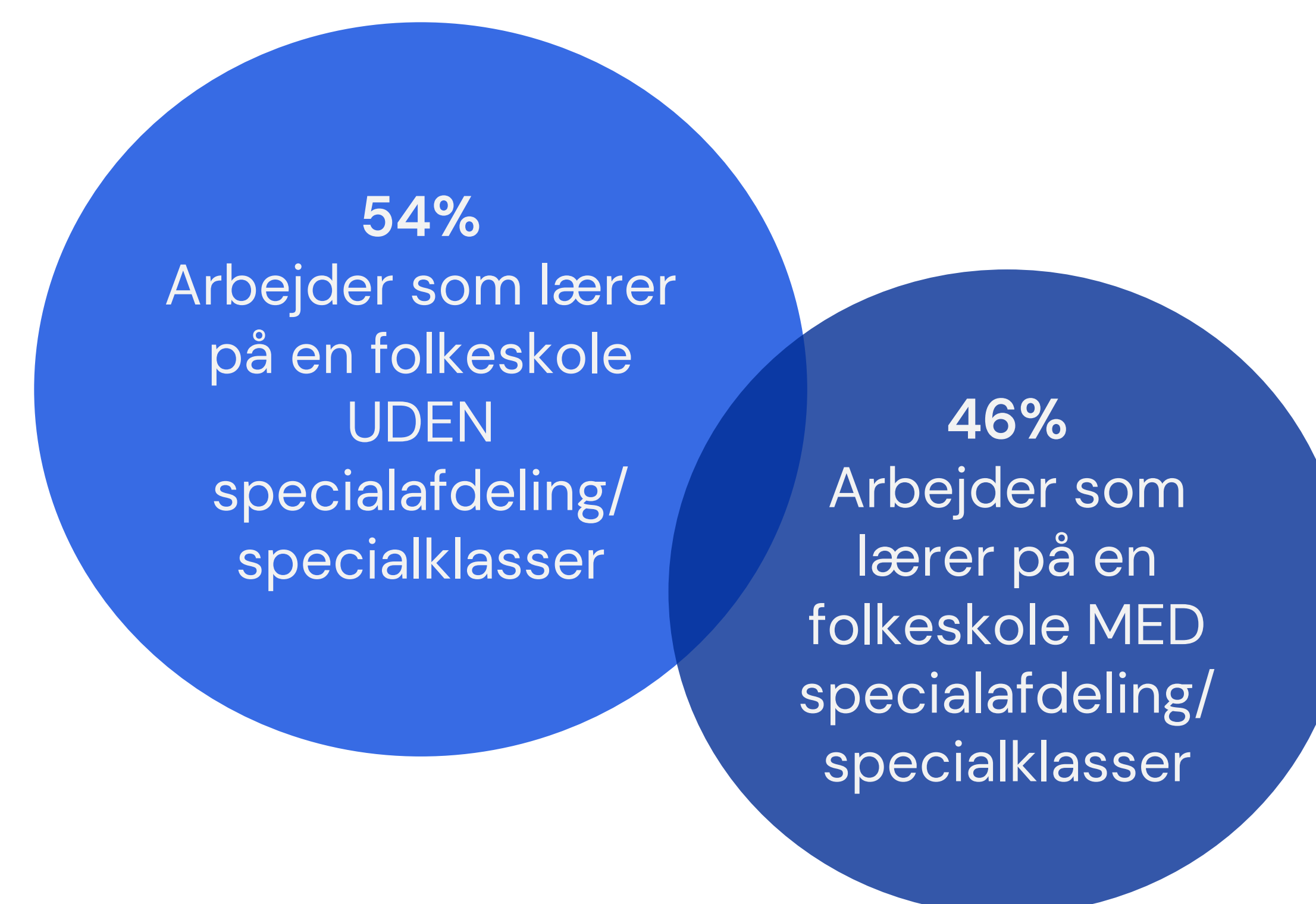
Hvilke funktioner på skolen udfylder du i dit nuværende arbejde?

Underviser du i...?

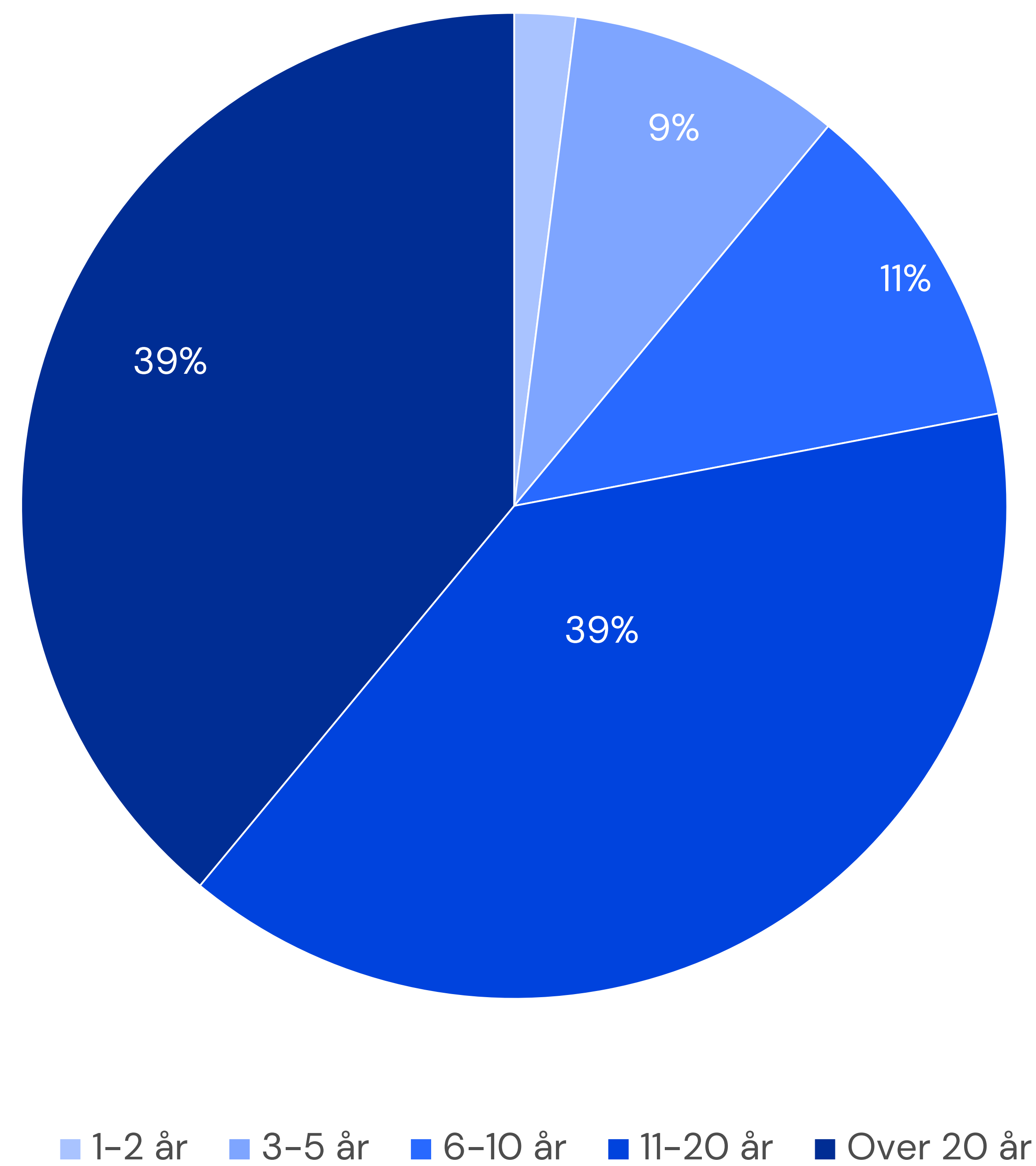

Arbejder du som lærer på en...?

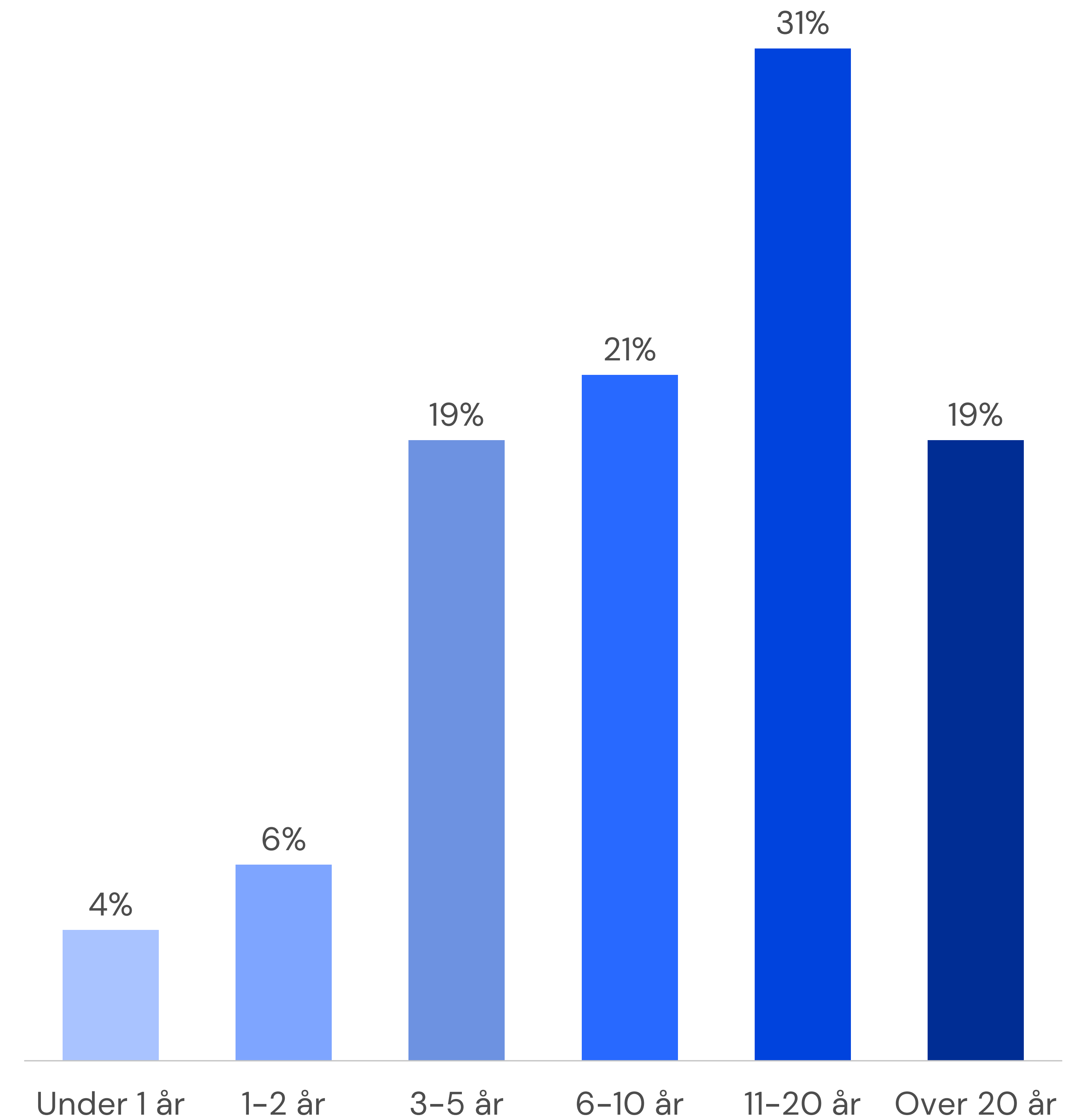

Figur 10.1, 10.2 og figur 10.3
 Note: n=861
 Kilde: Tal fra Analyse & Tal.

Hvor længe har du arbejdet som lærer/børnehaveklasseleder?

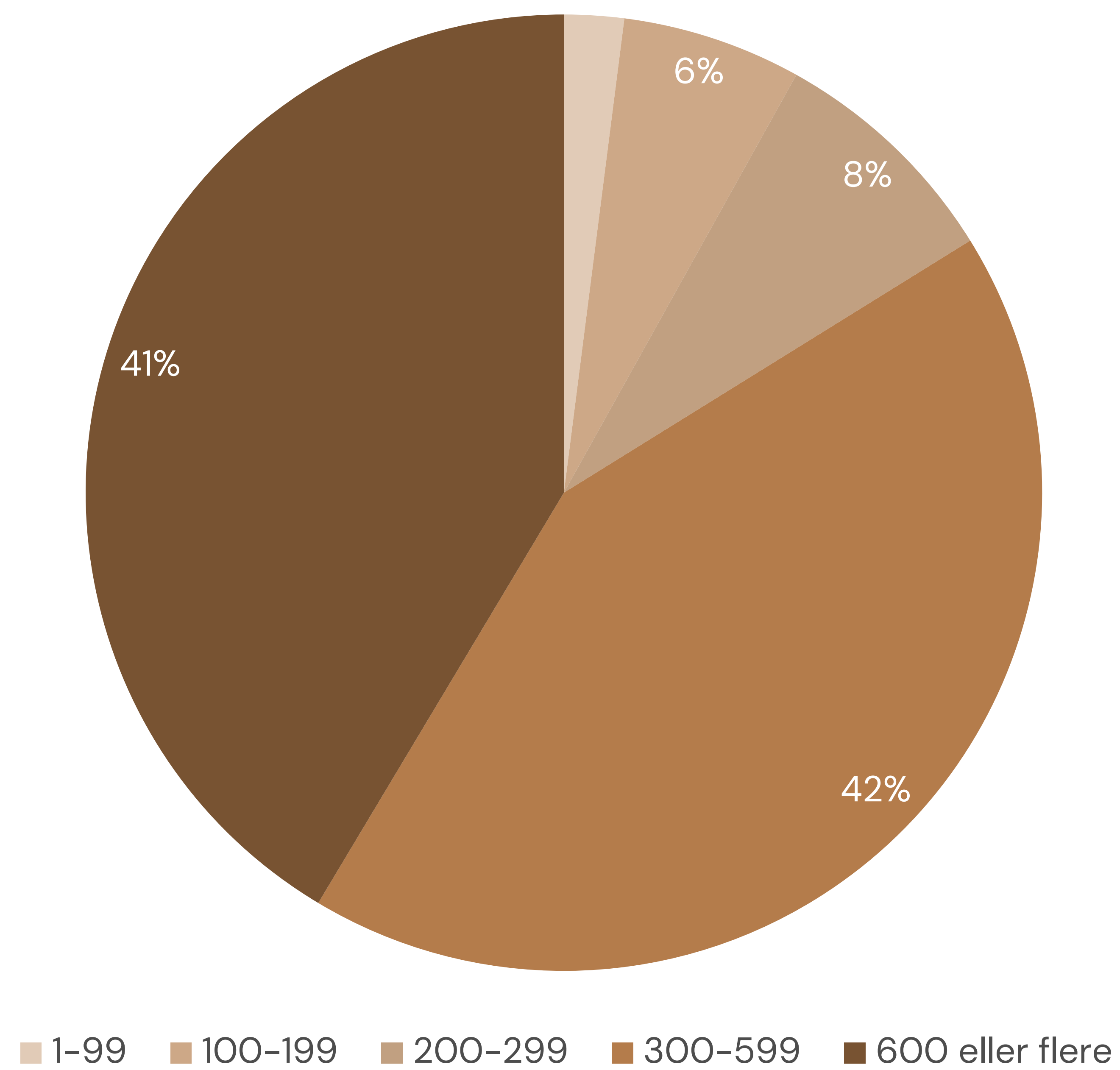

Hvor længe har du været ansat på den skole, hvor du arbejder nu?

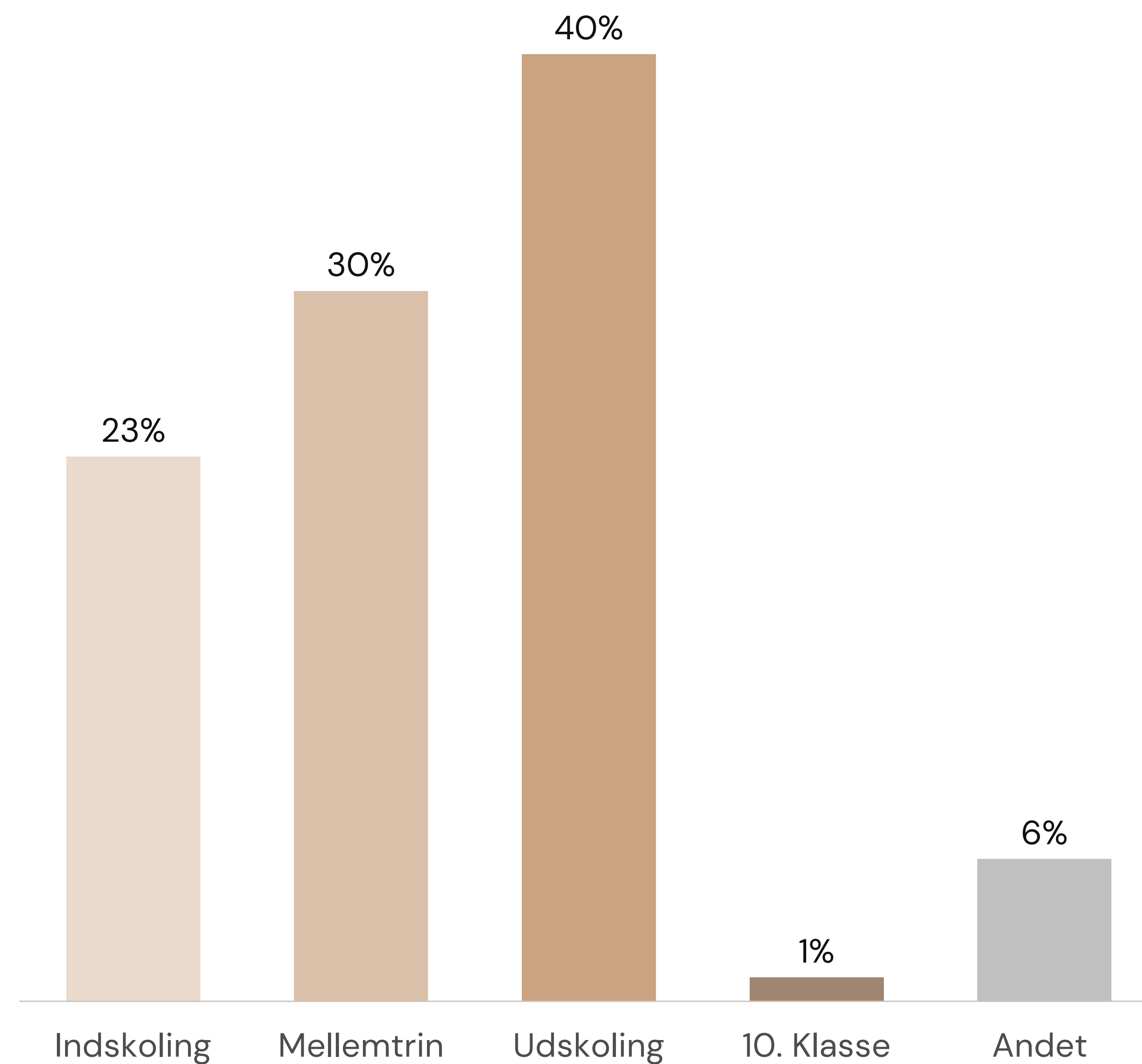

Figur 10.4 og figur 10.5
Kilde: Tal fra Analyse & Tal. Note: n=861

Hvor mange elever går der cirka på den skole, du arbejder på?

Hvor underviser du primært?

Figur 10.6 og figur 10.7
Kilde: Tal fra Analyse & Tal. Note: n=861

Bortfald

Få unge lærere har svaret

Grundet begrænsede oplysninger i Danmarks Lærerforenings medlemsdatabase, som udtrækket stammer fra, er det kun muligt at lave bortfaldsanalysen på få af lærernes karakteristika. Af reelt pålidelige og tilgængelige data har vi køn, alder og hvorvidt personen er ansat som lærer eller børnehaveklasseleder.

Respondenterne fra spørgeskemaundersøgelsen er repræsentative på både køn og hvorvidt personen er ansat som lærer eller børnehaveklasseleder.

Der er derimod for få yngre lærere i besvarelserne end i stikprøven, der fik tilsendt skemaet. Lærere under 40 år er underrepræsenteret, særligt for gruppen under 30 år. Denne skævvridning er ikke overraskende bl.a. grundet undersøgelsens afgrænsning, hvor lærere med under 1 års erfaring er blevet frasorteret.

Opmærksomhedspunkt i forhold til besvarelsesprocenten

En potentiel årsag til at undersøgelsen har en besvarelsesprocent på 21, er muligvis at det primært er klasselærere og ikke personer, der udelukkende er faglærere, som har gennemført spørgeskemaundersøgelsen.

Analysen af, hvem der ikke har gennemført undersøgelsen, viser at en del faglærere, som ikke også er klasselærer/teamlærer, ofte har besvaret baggrundsspørgsmål, men er faldet fra på de første spørgsmål, der omhandlede arbejdet med bekymrende fravær. I de seks opfølgende interviews med deltagere fra spørgeskemaundersøgelsen spurgte vi ind til, hvorfor de tror, at det primært er klasselærer, der har gennemført undersøgelsen. Enstemmigt svarede de, at det var klasselærerne/ teamlærerne og ikke faglærerne, der er ansvarlig for håndtering af bekymrende fravær, hvorfor faglærere, ifølge dem, ofte ikke har erfaring med arbejdet med bekymrende fravær.

Svarprocenten skal dermed ses i dette perspektiv, og det bør overvejes ved fremtidige analyser af bekymrende fravær om de med fordel kan fokusere på netop klasselærerne/teamlærerne.

Fase 3: Opfølgende interviews

Kvalificering af de kvantitative resultater

Opfølgende interviews

De mange åbne kategorier i spørgeskemaundersøgelsen sikrede kvalitativt materiale, der understøtter og uddyber frekvenser og krydstabeller i rapporten. Mange lærere (31 pct.) gav os i spørgeskemaet lov til at kontakte dem til et opfølgende interview. På baggrund heraf blev der udvalgt seks lærere til opfølgende interviews. Udvælgelsen af klasselærere til interviews blev baseret på spredning ift.:

- Geografi, dvs. geografisk spredning og spredning ift. kommunestørrelse.
- Størrelsen på den skole lærerne arbejder på.
- Hvorvidt lærerne arbejder i udskoling, mellemtrin og indskoling.

De opfølgende interviews blev foretaget som telefoninterviews af en varighed på ca. 30–45 minutter. De seks lærere blev præsenteret for indsigter fra spørgeskemaundersøgelsen – både deres egne besvarelser og de overordnede besvarelser – hvor lærerne fik mulighed for at sætte resultaterne i en hverdagskontekst samt underbygge og udfordre de foreløbige resultater.

Præsentation for netværksgruppe

For at opnå en bredere perspektivering af analysen blev de foreløbige resultater præsenteret for førnævnte netværk om bekymrende fravær, som er søsat af et partnerskab mellem Børns Vilkår og Egmont Fonden. Efter fremlæggelsen drøftede gruppen resultaterne ud fra deres respektive ståsteder. Udover medlemmer fra Børns vilkår, Danmarks Lærerforening og Egmont Fonden deltog følgende netværksmedlemmer i drøftelsen:

Anne Vang	<i>Direktør Ballerup kommune</i>
Claus Hjortdal	<i>Formand for Skolelederforeningen</i>
Anna Sofie Weigaard	<i>Kontorchef Børne- og Undervisningsministeriet</i>
Rasmus Edelberg	<i>Formand for Skole og forældre</i>
Kari Rune Jakobsen	<i>Skole- og dagtilbudschef Hjørring kommune</i>
Regitze Flannov	<i>Formand for Undervisningsudvalget, Danmarks Lærerforening</i>

Henvisninger

Analyse & Tal (2017): Skolevægning. Resultater fra en spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere på danske folkeskoler og specialskoler.

BEK nr. 1063 af 24/10/2019. Bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen.

Børns Vilkår (2020): Skolens tomme stole.

Børne- og undervisningsministeriet (2021): Statistik om elevernes fravær i folkeskolen 2019/20. <https://www.uvm.dk/statistik/grundskolen/elever/elevfravaer>

Dansk Psykolog Forening (2018): Dansk Psykologforenings undersøgelse af PPR-ledere og PPR-psykologer. Visioner og nuværende praksis i PPR.

Hansen, J. H. m.fl. (2021): På tværs. En undersøgelse af samarbejde om børn i mistrivsel. NUBU - Nationalt center for forskning i udsathed blandt børn og unge

Knudsen, M. H. og Østergaard, S. M. (2017): Problematisk skolefravær og skolevægning. Årsager og behandling. En litteraturgennemgang. Metodecentret.

Kristensen, N. m.fl. (2020): Panelanalyse af Bekymrende skolefravær. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Køge kommune. <https://www.erdupaavej.dk/> og en "Strategi for aktiv tilstedeværelse – håndtering af fravær".

Serviceoven §155b.

Aalborg kommune. Ung Aalborg: <https://aabenaalborg.dk/udbyder/ungaalborg>

Udarbejdet af :

Analyse & Tal F.M.B.A

Opdraggiver til analysen er Børns Vilkår og Egmont Fonden

For mere information kontakt:

Maj Baltzarsen +45 50552668 maj@ogtal.dk

Databehandling, analyse & tekst:

Maj Baltzarsen, Thomas Mørch, Lisbeth Palmhøj Nielsen og Line Pommerencke-Vilmand

Anvendelse og offentliggørelse af resultater og tal skal ske med klar reference til Analyse & Tal.

ANALYSE & TAL

Vi ønsker at bidrage til et mere demokratisk og retfærdigt samfund.

Derfor har vi valgt at organisere os som et medarbejderejet kooperativ.

Vi er stolte af at investere vores overskud i udviklingen af nye metoder, projekter og i demokratiseringen af vores samfund som helhed.